

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜMÜŞHANE İLİNDE PESTİL VE KÖME
ÜRETİM VE TİCARETİNİN
EKONOMİK ANALİZİ

Hazırlayan
Adem Özbek
İktisat Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Fehim Bakırcı

TOKAT - 2010

**T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GÜMÜŞHANE İLİNDE PESTİL VE KÖME
ÜRETİM VE TİCARETİNİN
EKONOMİK ANALİZİ**

**Hazırlayan
Adem Özbek
İktisat Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Danışman
Doç. Dr. Fehim Bakırcı**

TOKAT – 2010

GÜMÜŞHANE İLİNDE PESTİL VE KÖME
ÜRETİM VE TİCARETİNİN
EKONOMİK ANALİZİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 28 / 06 / 2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ

Öye : Doç. Dr. Fehim BAKIRCI

Öye : Yrd. Doç. Dr. Rüştü YAYAR

Öye :

Öye :

İmza

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim

Kurulununtarih vesayılı oturumunda belirlenen jüri
tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. MUSTAFA BALOĞLU

Mühür

İmza

TEŞEKKÜR

Tezimin konu seçimi aşamasından en son aşamasına kadar bana yardımcı olan kıymetli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Fehim Bakırcı'ya bilgi, deneyim ve eserlerinden yararlandığım Prof. Dr. Basri Ertaş'a teşekkürlerimi sunarım. Verilerin elde edilmesinde yardımlarını esirgemeyen Gümüşhane Valiliği'ne, Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası'na, pestil ve köme üretimi yapan değerli firmalarımıza, tezimin yazılmasında yardım ve desteklerini bulduğum sevgili mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım sırasında destekleriyle her an yanımda olduklarını hissettiren değerli annem Sevilay Özbek'e, babam Yasin Özbek'e, abim Hüseyin Özbek'e, kardeşim Gökhan Özbek'e, eşim Özge Özbek'e ve biricik oğlum Yusuf Arda Özbek'e verdikleri destek ve gösterdikleri sabırdan dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışma, Gümüşhane ilinin ekonomik yönden kalkınmasının hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, kalkınmış illere oranla geri kalmışlığın süratle giderilerek sosyal ve ekonomik bir dengeye kavuşturulabilmesi ve dış göçlerin önüne geçilebilmesi için yapılması gerekenlere katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda şehir ekonomisine büyük bir katkı sağlayan pestil ve köme üretimi ve üreticileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmada Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimi yapan işletmelerin ekonomik analizi yapılarak bunların mevcut durumları ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler ilde pestil ve köme üretimi yapan 20 adet işletmeden 46 sorudan oluşan bir anket yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerle frekans ve yüzde dağılımlar ile belirlenen değişkenler arasında ilişki analizleri yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, işletmelerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara çözüm olabilecek nitelikte bazı öneriler de geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pestil ve Köme Üretimi, Gümüşhane İli, Ekonomik Analiz, Oran ve Frekans Analizi

ABSTRACT

In this study, Gumushane province economical development of the Rapid realization, developed provinces than in backwardness quickly resolve the social and economic stability achieved and participate out-migration leading for transition needs to be done aims to contribute to.

In this way, It was made a research over the producer and produce of pestil and köme contribute to province's economy greatly.

In this study, the business firms status and problems they faced are determined by analyzing the business firms made production of Pestil and Köme in Gumushane Province. The data used in research were gained from 20 the business firms made pestil and köme production with questionnaire method. The results of questionnaire including 46 (forty-six) questions put to statistical evaluation by transferring SPSS context. The consistency of questions, it was investigated whether the questions in all groups prepared compatible with each other or not. It addition to, amongs parameters determined by frequency and percentage range correlation analysis were performed.

In the results of analysis performed, the problems faced of business firms were determined and also some suggestions as would be a solution were cultivated.

Key words : Production of Pestil and Köme, Gumushane province, Economic Analysis, Ratio and Frequency Analysis

İÇİNDEKİLER

	sayfa
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	xi
1. GÜMÜŞHANE İLİNİN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI.....	1
1.1. COĞRAFİ KONUM.....	1
1.1.1. Genel Konum.....	1
1.1.2. Topoğrafik Özellikler.....	2
1.1.3. Göl ve Akarsular.....	3
1.1.4. İklim.....	4
1.1.5. Bitki Örtüsü.....	4
1.2. SOSYO-EKONOMİK DURUM.....	5
1.2.1. Nüfus.....	5
1.2.2. İşgücü.....	8
1.2.3. Kişi Başına Gelir.....	8
1.2.4. Eğitim.....	9
1.2.5. Sağlık.....	11
1.3. EKONOMİK YAPI.....	13
1.4. SANAYİ SEKTÖRÜ.....	16
1.4.1. Sanayinin Genel Yapısı.....	16
1.4.1.1. Gıda ve Yem Sanayi.....	19
1.4.1.2. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü.....	20
1.4.1.3. Tekstil Sanayi.....	21
1.4.1.4. Enerji Sektörü.....	22
1.4.1.5. Madencilik Sektörü.....	24
1.4.2. Sanayi Sektörünün Değerlendirilmesi.....	28
1.4.2.1. Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmeleri.....	28
1.4.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri.....	29
1.4.3. Sanayi İle İlgili Sorunlar ve Genel Değerlendirme.....	31

	sayfa
1.5.TARIM ve HAYVANCILIK SEKTÖRÜ.....	33
1.5.1.Tarımsal Alan Kullanımı ve Büyüklüğü.....	33
1.5.1.1. Arazi.....	33
1.5.1.2. Tarımın İl Ekonomisindeki Yeri.....	34
1.5.1.3. Tarımsal Üretici Durum Analizi.....	35
1.5.1.4. Sulama.....	36
1.5.1.5. Gübre Kullanımı.....	36
1.5.2. Tarımsal Üretim.....	36
1.5.2.1. Bitkisel Üretim.....	37
1.5.3. Hayvansal Üretim.....	41
1.5.3.1. Balıkçılık.....	43
1.5.3.2. Arıcılık.....	44
1.5.4.Tarım Hayvancılık ve Yem Yetiştiriciliği İle İlgili Sorunlar.....	45
1.6. HİZMET SEKTÖRÜ.....	53
1.6.1. Ticaret.....	53
1.6.2. Turizm.....	54
1.6.3. Ulaşım.....	55
1.6.4. İnşaat.....	56
1.6.5. Haberleşme.....	57
1.6.6. Toplumsal Hizmetler.....	58
2.GÜMÜŞHANE İLİNDE YÖRESEL ÜRÜN OLARAK PESTİL ve KÖME ÜRETİMİ.....	60
2.1. GENEL BAKIŞ.....	60
2.2. PESTİL ve KÖME ÜRETİMİNİN TARİHÇESİ.....	62
2.3. ÜRETİM FAKTÖRLERİ.....	63
2.3.1. Emek Faktörü.....	63
2.3.2. Sermaye Faktörü.....	65
2.4. ÜRETİM GİRDİLERİ ve MALİYETLERİ.....	67
2.5. ÜRETİM YÖNTEMLERİ.....	72
2.5.1. Kara Kazan Üretim.....	73
2.5.2. Modern Üretim.....	73
2.6. ÜRETİMDE KULLANILAN HAMMADDELER.....	75
2.7. YILLIK BAZDA ÜRETİM İÇİN KULLANILAN HAMMADDE MİKTARLARI.....	75

2.8. İŞLETMELERİN HAMMADDE İHTİYAÇLARINI KARŞILADIKLARI BÖLGELER.....	76
2.9. YILLIK BAZDA TOPLAM ÜRETİM MİKTARLARI.....	78
2.10. İŞLETMELERİN YILLIK FAALİYET SONUÇLARI.....	78
2.10.1. İncelenen İşletmelerde Pestil ve Köme Üretim Miktarları.....	78
2.10.2. Kurulu Kapasitenin Tamamı Üretime Dönüştüğü Varsayılarak Tahmini Ekonomik Girdi Miktarı.....	80
2.10.3. Firmaların 2009 Yılında Yapmış Oldukları İhracat ve İthalat Verileri.....	82
2.11. PESTİL ve KÖME ÜRÜNLERİ.....	84
2.12. SEKTÖRÜN DENETLENMESİ.....	84
2.13. FİRMALARIN GENEL SORUNLARI.....	85
2.13.1. Sektörle İlgili Genel Sorunlar.....	85
2.13.2. Üretimde Karşılaşılan Sorunlar.....	86
2.13.3. Üründen Kaynaklanan Sorunlar.....	86
2.13.4. Pazara Sunumdan Kaynaklanan Sorunlar.....	87
2.13.5. Pestilde Çatlama Sorunu.....	88
3. LİTERATÜR TARAMASI.....	89
4. ARAŞTIRMA ANALİZ VE BULGULARI.....	93
4.1. AMAÇ ve KAPSAM.....	93
4.2. MATERYAL ve YÖNTEM.....	93
4.3. ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ ve BULGULAR.....	95
4.3.1. Genel Bulgular.....	95
4.3.2. Üretim Sorunları ve Çözüm Önerileri İle İlgili Bulgular.....	112
4.4. ÇAPRAZ ANALİZLER ve BULGULAR.....	125
5. SONUÇ.....	118
KAYNAKLAR.....	125
Ek-1 Araştırmada Kullanılan Anket Formu.....	131
ÖZGEÇMİŞ.....	136

TABLolar LİSTESİ**sayfa**

Tablo 1. 1. Gümüşhane ve Trabzon Alt Bölgelerinin Nüfus Göstergeleri.....	5
Tablo 1.2. Trabzon Alt bölgeleri ve Türkiye Açısından Nüfus Artış Hızı.....	7
Tablo 1.3. Yıllara Göre Kişi Başına Gelir ve Tahminleri.....	9
Tablo 1.4. Bölge ve İllerdeki Yüksek Öğrenimdeki Öğrenci Sayıları	10
Tablo 1.5. Bölge ve İllerdeki Çeşitli Sağlık Göstergeleri.....	12
Tablo 1.6. Gümüşhane Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Sektörel Dağılımı.....	15
Tablo 1.7.Gümüşhane İli Genel Sanayi Durumu.....	18
Tablo 1.8. Bölge ve İllerdeki Orman Varlığı (ha).....	21
Tablo 1.9.Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İllerdeki Küçük Sanayi Sitelerinin Dağılımı.....	29
Tablo 1.10. Bölgedeki Organize Sanayi Bölgeleri.....	30
Tablo 1.11. OSB'lerde Tesis ve İstihdam Durumu.....	31
Tablo 1.12. Gümüşhane Tarım Sektörü GSYİH'sının Bölge ve Ülke Karşılaştırması.....	34
Tablo 1.13. Tarımda İşletme Büyüklüğü ve Arazi Edinim Biçimi.....	35
Tablo 1.14. Gümüşhane İli TarlaÜrünlerinin Kapladıkları Alanlar veÜretim Mik.....	37
Tablo 1.15. Gümüşhane İli İlçeler İtibariyle Sebze Bitkilerinin Sabit Alanları (ha).....	39
Tablo 1.16. Gümüşhane İli Meyve Ürünlerinin Kapladıkları Alan (ha).....	40
Tablo 1.17. Seçilmiş Hayvansal Ürünler (Ton).....	43
Tablo 1.18. Su Ürünleri Miktarı (Ton)	44
Tablo 1.19.Toplumsal Hizmetlerde Çalışanların Cinsiyete ve İlçelere Göre Dağılımı.....	58
Tablo 2.1. Pestil ve Köme Üretiminde İhtiyaç Duyulan İş Gücü Sayısı ve Nitelikleri.....	63
Tablo 2.2.Gümüşhane İli Pestil ve Köme Üretiminde Çalışan Sayıları.....	64
Tablo 2.3. Gümüşhane İlinde Pestil ve Köme Üretimi Yapan Firmaların Toplam Yatırım Tutarları.....	67
Tablo2.4.Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Makine Ekipman veMalzeme Listesi.	70
Tablo 2.5. Ortalama Bir Pestil Ve Köme İmalathanesinin Kurulabilmesi İçin Gerekli Olan Toplam Yatırım Tutarı.....	72
Tablo 2.6.. Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Hammaddeler.....	75
Tablo 2.7. Yıllık Bazda Üretim İçin Kullanılan Hammadde Miktarları	76
Tablo 2.8. Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Hammaddeler ve Karşılandıkları Bölgeler.....	76
Tablo 2.9.Üretimde Kullanılan Hammadde Miktarları, Alış Fiyatları ve Toplam Maliyetleri.77	

sayfa

Tablo 2.10. Firmaların Toplam Üretim Miktarları.....	78
Tablo 2.11. İşletmelerin Pestil-Köme ve Yan Ürünleri Üretim Miktarları.....	79
Tablo 2.12.Firmaların Üretim Miktarları,Satış Fiyatları ve Yıllık Satış Tutarları.....	80
Tablo 2.13.Firmaların Pestil ve Köme Satışlarını Gerçekleştirdikleri İller.....	81
Tablo 2.14. İşletmelerin İthalat Ürünü ve Yerleri	82
Tablo 2.15.İşletmelerin İthalat Verileri.....	83
Tablo 2.16.İşletmelerin İhracat Verileri.....	83
Tablo 2.17. Pestil ve Köme İle İlgili Diğer Üretilen Ürünler.....	84
Tablo 4.1. İşletme Yöneticisi İle İlgili Bilgiler.....	95
Tablo 4.2. İşletmelerin Ticari Yapıları	96
Tablo 4.3. İşletmelerde Çalışan Personel Sayıları	96
Tablo 4.4. İşletmelerin Ürünlerini Sattıkları Piyasalar ve Satış Payları	97
Tablo 4.5. İşletmelerin Hammaddeleri Aldıkları Piyasalar ve Alım Payları	97
Tablo 4.6. İşletmelerin Yıllık Üretim kapasiteleri	98
Tablo 4.7. İşletmelerin Kullandıkları Üretim Kapasiteleri	98
Tablo 4.8. İşletmenin ve Ürünlerinin Yerel ve Ulusal Piyasada Tanınması	99
Tablo 4.9. İşletmelerin Bünyelerinde Çalıştırdıkları Teknik Personel Sayıları	99
Tablo 4.10. İşletmelerin Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanmaları	99
Tablo 4.11. İşletmelerin Ar-Ge Çalışmaları Yapma Durumu	100
Tablo 4.12. İşletmelerin Gümüşhane İline Sağladıkları Katkıları	100
Tablo 4.13. Gümüşhane’de Pestil ve Kömenin Pazarlanmasında Bilgili ve Yetenekli Şirket Sayısı	101
Tablo 4.14. İşletmelerin Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Mikrobiyal ve Kimyasal Analiz Sonuçlarına Baktırma Durumları	101
Tablo 4.15. Pestil ve Köme’de Kullanılan Hammaddelerin Yeterince Gümüşhane'den Karşılanma Durumu.....	102
Tablo 4.16. Hammadde Üretimini Artırılması İçin Yapılması Gerekenler.....	102
Tablo 4.17.İşletmelerin Hijyene Verdikleri Önem Derecesi	103
Tablo 4.18.Ürünlerin Etiketlenmesi ve Ambalajlanması.....	103
Tablo 4.19. İhracatın Artırılabilmesi İçin Yapılması Gerekenler.....	103
Tablo 4.20. Ev Üretimini İşletme Üretimine Etkisi.....	104
Tablo 4.21. Ürün Çeşitliliğinin Satışlara Etkisi.....	104
Tablo 4.22. Ev ve İmalathane Ürünleri Arasındaki Fark.....	104

sayfa

Tablo 4.23. Yaşanan Sorunlar	105
Tablo 4.24. Ürünlerin Pazara Sunulmasında Yaşanan Sorunlar	105
Tablo 4.25. Yerel Anlamda Basın ve Yayın Organlarının Artışının Üretime Etkisi	105
Tablo 4.26. Üretimde Kalitenin Artırılmasını Etkileyen Faktörler	106
Tablo 4.27. İmalathanelerin Geliştirilmesi İçin Yapılması Gerekenler	106
Tablo 4.28. Üretimde Yeni Teknolojiler Gerekliliği İçin Yapılması Gerekenler	107
Tablo 4.29. Ürünlerde Markalaşmanın Önemi	107
Tablo 4.30. Gümüşhane’de Geleneksel Ürünlerin Azalma Sebepleri	107
Tablo 4.31. Üretim Boyunca Personelin Sağlık Kontrollerini Yaptırma Düzeni.....	108
Tablo 4.32. Üreticilerin Geleceğe Yönelik Hedefleri	108
Tablo 4.33. Yöre Dışından İmalatçıların yöresel Ürünleri Üretmesinin Sonuçları	109
Tablo 4.34. Hammadde Üretiminde Yeterlilik Çabaları	109
Tablo 4.35. Gümüşhane de Göçün Nedenleri	109
Tablo 4.36. Pestil ve Köme Sektörünün Gelişiminin Göçe Etkisi	110
Tablo 4.37. Şirket Tipinin Ürün Kalitesine Etkisi	110
Tablo 4.38. Pestil ve Köme Sektörünün Gelişmemesinin Sebepleri.....	111
Tablo 4.39. Tesislerin Modernleşmesinin Tüketime Etkisi	111
Tablo 4.40. Pestil ve Köme Sektörünün Gümüşhane’deki Önemi	111
Tablo 4.41. Eğitim Durumlarına Göre İşletmelerin Hukuki Yapısı.....	113
Tablo 4.42. Eğitim Durumlarına Göre İşletmelerin Personel Sayısı.....	113
Tablo 4.43. Üretim Kapasitelerine Göre Kullanılabilen Üretim Kapasitesi.....	114
Tablo 4.44. İşletmelerin faaliyet yılına göre ürün ve firmaların tanınma durumu.....	114
Tablo 4.45. Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanmanın AR-GE’ ye Etkisi	115
Tablo 4.46. Üretimde Mikrobiyal ve Kimyasal Analiz Sonuçlarına Bakma Durumuna Göre Personelin Sağlık Kontrolünü Yaptırma Durumu.....	116
Tablo 4.47. Hammadde Miktarının Arttırılmasının Üretim Miktarına Etkisi.....	116

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOS	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
HMF	: Hidroksimetilfurfurol

GİRİŞ

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm toplumların ana amacı, fertlerin refah seviyesini yükseltmektir. Refah, fertlerin sayılamayacak kadar çok olan ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi ile yakından ilişkilidir. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan temel unsur ise mal ve hizmetlerdir. Zira iktisadi faaliyetlerin temel amacı, insan ihtiyaçlarını tatmin eden mal ve hizmetleri meydana getirmektir. Bu yönden toplumun ihtiyaçları dikkate alındığında, bir toplum nedenli çok çeşit mal ve hizmetten yararlanabilirse, o denli gelişme ve refahtan pay aldığı düşüncesinde olacaktır. İktisadi anlamda gelişme ve refahı gerçekleştirme ise, sınırlı kaynakların israf edilmeksizin “en etkin ve verimli” bir şekilde kullanılmasıyla mümkün olmaktadır. Refah seviyesini yükseltme çabası içinde olan her insan, en azından iç ve dış çevre ile ilgili gözlem yaparken, sahip olduğu kaynağı rasyonel bir biçimde kullanmayı arzulayacak ve elindeki faktörlerin gelirini maksimum düzeye çıkarabilme yollarını araştıracaktır. Bu nedenle kaynak fiyatları, kaynakların farklı kullanımlar ve farklı coğrafi sahalar arasında tahsis edilmesini temin edecek ve uzun dönemde transferlerin önüne geçmek imkânsız hale gelebilecektir. Buna göre, kaynakların uzun dönemde coğrafi bölgeler arasında da hareket halinde olması kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca, nüfus yoğunluğu, ulaşım vb. altyapı yatırımları ile kültür değişimleri ve tabiat şartlarını, kaynak hareketine sebep olan başlıca unsurlar olarak değerlendirmek mümkündür. Mesela, kilometre kareye isabet eden nüfus sayısı dediğimiz yoğunluk, bir çok ekonomik ve sosyal meselenin çözümünde yol gösterici unsur olarak bilinmektedir.

Genellikle nüfusu yoğun olan bölgelerin sanayileşmiş olduğu görülmektedir. Nüfus yoğunluğunun düşük olması ise, iç sanayinin gelişmesine hatta uzun dönemde sanayi tesislerinin kurulmasına engel olabilmekte ve emek istihdamını zorlaştırabilmektedir.

Özellikle nüfus yoğunluğunun az ve yeteri kadar sanayileşmemiş bölgelerin sorunlarının tek çözümü bu gibi yerlerde sanayi işletmelerinin yerleşmesini sağlamak değildir. Bu bölgeler ya coğrafi konumları ya da iklim ve öteki kuruluş yeri faktörleri yönünden sanayileşme için elverişsiz

olabilirler. Bu bölgelerin gelişmesi için yöresel verimliliğin yüksek olduğu sektörler özendirilerek gelişme sağlanabilir. Örneğin bu bölgeler bozulmamış bir doğal yapıya sahipse, organik tarımda hızlı bir gelişme sağlanabileceği gibi, bölge turizme açılabilir ya da bölgedeki madenler çıkarılarak değerlendirilebilir.

Bir bölgenin kalkınmasında bölgesel ve yöresel özellikler etkili olur. Onun için ülkenin genel yüzölçümü yanında bölgelerin alanı ile buldukları konumlar da göz önünde tutulur. Doğu Karadeniz Bölgesinin iç kesiminde Doğu Anadolu geçiş kuşağında yer alan Gümüşhane ili yeryüzü şekilleri itibariyle genel olarak çok engebeli yapıya sahip olduğu için geniş tarım toprakları bulunmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da nüfusun büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşadığından göçe zorlanmıştır. İlin kapladığı alanın sahip olduğu elverişsiz coğrafi koşullar dikkate alınarak, nüfusu yerinde tutacak yatırımlarla göç olayının önüne geçilebilir (Dinler, Zeki, 2002:819).

Bu nedenle yapılması gereken, bireysel hareket etmeyi bırakıp toplumu bir bütün halinde harekete geçirmenin sağlanmasıdır. Burada Gümüşhane'nin kalkınmasının tek başına değil Karadeniz genelinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Gümüşhane'nin kalkınması Karadeniz'in kalkınmasıyla gerçekleşir. Bu yüzden kalkınmanın gerçekleşmesi için girişimcilik, sermaye birikimi, örgütlenme, bilgi ve bilim, bilinçlenme, hammadde, izlenme ve ilgilenme, arka çıkma, özüne ve gücüne inanmakla ve güvenmekle olur (Kalay, H.Zeki,2002:546).

Kalkınma gerçek sanayi ile olur. Bunun için öncelikle tarım ve ona bağlı olarak kurulan sanayilerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Köylerden büyük kentlere göçü önlemek için kırsal kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin nispeten geri kalmış bir bölgesinde yer alan Gümüşhane ilinin coğrafik yapısı, mevcut ekonomik durumu, sosyo-ekonomik sorunları ve bu sorunlar için getirilen çözüm önerileri ile Gümüşhane'nin pozisyonu araştırılmıştır.

Birinci bölümde, Gümüşhane ilinin coğrafi konumu ve beşeri durumu incelenmiştir. Özellikle coğrafi ve beşeri durumun bir şehrin ekonomisinde taşıdığı önemin altını çizmeye yönelik tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, söz konusu ilin bugün itibariyle ekonomik durumu değerlendirilmiş, daha sonra sektörler halinde ilin mevcut ekonomik durumu incelenmiştir. Bu yapılırken açıklayıcı olması amacıyla Türkiye geneli ve yer yer Karadeniz Bölgesi (alt bölge) ve diğer illerle kıyaslamalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, Gümüşhane için ekonomik anlamda önemli bir yere sahip olan. Pestil ve köme üretimi ele alınmıştır. Pestil ve köme üretiminin tarihsel gelişimi, üretim çeşitleri ve şekilleri ve bu sektörün geliştirilmesi için neler yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise, pestil ve köme üretimi yapan firmalar üzerinde anket çalışması yapılmış ve uygulama üzerine istatistikî tablolar, oran analizleri vb. istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak pestil ve köme ile ilgili ekonomik analizler ortaya konulmuştur.

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(... / 06 / 2010)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Adem ÖZBEK

İmzası

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÜMÜŞHANE İLİNİN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

1.1. Coğrafi Konum

Coğrafi konum başlığında Gümüşhane ilinin genel konumu, topoğrafik özellikleri, göl ve akarsuları, iklimi ve bitki örtüsü gibi konuları incelenmektedir.

1.1.1. Genel Konum

Kuruluşu M.Ö 3000 yıllarına dayanan Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39–41 derece doğu boylamları ile 40–41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (Tozlu, 1998:1).

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vavuk dağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebelidir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyi'ni Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebeliliğini artırmaktadır (www.ozgurhaber.com).

İlin doğu ve gúneydođu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, gúneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

Gúmuřhane de ulaşım karayolu ile yapılmaktadır. Gúmuřhane'ye en yakın il Bayburt'tur (77 km). En işlek olarak ulaşım Trabzon'a (100 km) yapılmaktadır. Yani ilin en yakın havaalanına uzaklığı 100 km.dir. Gúmuřhane'nin komşu illere olan uzaklıkları, Erzurum'a 202 km, Erzincan'a 151 km, Rize'ye 173 km, Giresun'a 235 km, Ordu'ya 279km.dir. İlin İstanbul'a uzaklığı 1150 km, Ankara'ya uzaklığı ise 710 km.'dir.

İlin toplam yúzölçümü 6575 km² olup, Türkiye'nin yúzölçümü bakımından 56'ıncı büyük ilidir. İl merkezinin rakımı 115 metre, İlin ortalama rakımı ise 1400 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve şiran İlçelerinin yer aldığı gúney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelerdir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

1.1.2. Topoğrafik Özellikler

Gúmuřhane ilinin yeryüzü çizelgelerindeki en belirgin özelliği, ilin %59,6'lık bölümünü dağlık alanların oluşturmasıdır. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlerine doğru ise tek dağlar olarak yer alırlar. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan Gúmuřhane'nin kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağları'nın gúney kısımları oluşturmaktadır. Yine kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz Dağları

ve Soğanlı Dağları, duvarı andıran sıralar halinde ili sınırlandırmaktadır. Genel hatları ile ele alındığında doğu – batı doğrultusunda silsileler halinde devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yukarıda ifade edilen şablona da uymaktadır. Kuzeyden bu dağlar ile çevrili bulunan Gümüşhane güney ve güneydoğuya doğru ise Çimen Dağları ve kolları arasına sıkışmış durumdadır.

Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde de iki önemli ova yer almaktadır. Bu önemli iki ova Kelkit ve Şiran Ovaları olup, her ikisinin toplam alanı, il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış olarak dağınık düzlük alanları ifade etmektedir.

Plato ve yaylalar, il genelinde oldukça önemli ölçüde (%33) yer tutarlar. Genel arazi yapısı içerisinde plato ve yaylaların daha düzlük bir yapıda olmaları, yaz sıcaklarında serin olması ve otlakların mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı yaylalar Mayıs ayının ortasından Ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekanlardır. Gümüşhane'de yayla sayısı oldukça fazladır. Merkez ilçede 99, Torul'da 54, Kürtün'de 127, Köse'de 4, Kelkit'te 36, Şiran'da 31 olmak üzere İlde toplam 351 adet yayla bulunmaktadır (www.gumushanekulturturizm.gov.tr).

1.1.3. Göl ve Akarsular

Gümüşhane ili tabii göl varlığı bakımından zengin değildir. Bununla beraber turizm yönünden büyük önem taşıyan Karagöl, Çakırgöl, Dipsizgöl, Aygır Gölü ve Deringöl gibi küçük göller bulunmaktadır.

İlin en önemli akarsuları Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'dır. Kaynağını Gümüşhane dağlarından alan Harşit Çayı Merkez ilçe, Torul ve Kürtün İlçelerini geçtikten sonra Giresun'un Tirebolu ilçesinden Karadeniz'e dökülmektedir. Harşit Çayı derin vadilerden geçtiğinden elektrik enerjisi üretimi açısından son derece elverişlidir. Harşit Çayı üzerinde ilimiz sınırlarında iki adet baraj bulunmaktadır. Bunlardan Kürtün Barajı tamamlanmış olup, Torul Barajı ise inşaat aşamasındadır.

1.1.4. İklim

İl iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi etkisi altındadır. İl genelinde hem Karasal iklimin hem de Karadeniz ikliminin genel özellikleri görülmesine rağmen birbirine yakın kesimlerde bile iklimde büyük farklılaşmalara rastlanır. Yazları sıcak ve kurak, bahar ayları ise yağışlı geçmektedir.

İlde yıllık ortalama yağış 460 mililitre'dir. Yağışın yıl içerisindeki dağılımı oldukça düzenlidir. Gümüşhane'de mikro ölçekte ölçüm yapan tek istasyon; Merkez İlçe Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü rasat istasyonu olup, buradan alınan son on beş

yıllık rasat değerleri incelendiğinde Gümüşhane'nin yıllık ortalama sıcaklığı 9,4 °C, en sıcak ay olan Temmuz ayının 20,2 °C, en soğuk ay olan Ocak ayının ise -2,0 °C olduğu görölmektedir (www.meteor.gov.tr).

Kelkit, Köse ve Şiran yöresi karasal iklimin etkisindedir. Merkez, Torul ve Kürtün ilçeleri geçiş iklimi etkisi altındadır. Yağışların en çok göröldüğü aylar Nisan ve Mayıs ayları, en az yağış alan aylar ise Temmuz ve Ağustos aylarıdır.

1.1.5. Bitki Örtüsü

Gümüşhane'nin geçiş özelliği bitki örtüsüne de yansımıştır. Akarsu kenarlarında söğüt ve çeşitli kavak toplulukları yer almaktadır. Vadi tabanlarından ve düzlük alanlarından dağlık kesimlere doğru, kültür arazisi dışında kalan yamaçlarda genel olarak step formasyonu hâkimdir. Yöredeki step yaşama devresi çok kısa olan genelde parlak renkli çiçekli otsu formasyonlardan oluşur. Bu formasyon içerisinde geven ve sığır kuyruğu öbeklerine rastlanır. Çimen Dağlarında yükseltinin 1500 m'yi aştığı kesimlerde kızıl çam, ardıç ve meşe türlerinin hakim olduğu orman kümeleri bulunur (İlmi Araştırmalar Vakfı , 2004:37).

1.2. Sosyo-Ekonomik Durum

Çalışmanın bu bölümünde Gümüşhane ilinin sosyal ve ekonomik durumu ile ilgili nüfus, işgücü, kişi başına gelir, eğitim ve sağlık konuları incelenmektedir.

1.2.1. Nüfus

Hem üretici hem de tüketici fonksiyonuna sahip olan nüfus, iktisadi yapıya etki eden dinamik bir faktördür. Nüfus bir taraftan gelir yaratırken, diğer taraftan mal ve hizmetleri tüketen bir unsurdur. Nüfus gelişmeyi yaratan ve gelişmenin sonucunda meydana gelen iktisadi refahı paylaşan fertlerden meydana gelir.

Tablo 1.1. Gümüşhane ve Trabzon Alt Bölgelerinin Nüfus Göstergeleri(2008)

DEMOGRAFİK GÖSTERGELER	BİRİM	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLERİ						TÜRKİYE
		Trabzon	Ordu	Giresun	Rize	Artvin	Gümüşhane	
Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması		38	62	50	37	43	71	
Toplam Nüfus	Kişi	748.982	719.278	421.766	319.410	166.584	131.367	71.517.100
Şehirleşme Oranı	%	49,12	46,93	54,09	56,09	43,87	41,49	64,90
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı 2000-2008	%	11,3	5,38	10,15	9,94	-9,01	4,13	13,1
İlin Yüzölçümü	Km ²	4.664	5.952	6.832	3.922	7.368	6.541	769.503
Nüfus Yoğunluğu	Kişi/Km ²	161	121	62	81	23	20	91

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Bölge illerinin nüfusları değerlendirildiğinde, Tablo 1.1’de görüldüğü üzere; 2.507.387’lik toplam nüfusu ile Türkiye’de % 3,50 oranında nüfusa ve 35.279’luk toplam yüzölçümü ile % 4,58 oranında yüzölçümüne sahip Trabzon Alt bölgesinde bulunan altı il içinde; Gümüşhane ili, şehirleşme oranında diğer illere göre düşük bir orana sahip bulunmakta ve sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına bakıldığında en az gelişmiş il olarak görülmektedir. 2000–2008 yılları arasında yıllık ortalama nüfus artış hızında; ülke ortalamasına en yakın il Trabzon olup, diğer illerin artış hızı ortalamanın altında bulunmaktadır. Artvin ilinde ise nüfus belirtilen dönemde artmamış, azalmıştır.

Şehirleşme bakımından Trabzon alt bölgesine ait tüm iller ülke ortalamasının altında bir değere sahip bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu bakımında da ülke ortalamasına en yakın iller, Trabzon ve Rize'dir. Rize ili, şehirleşme oranı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinde bölgede birinci sıradadır. Nüfus yoğunluğu açısından bir değerlendirme yapılacak olursa, Gümüşhane'de Km² ye düşen insan sayısı 20'dir. Türkiye ortalamasını 91 olduğunu dikkate alırsak, Gümüşhane'nin nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının çok altında kalmıştır.

1990 nüfus sayımında 168.845 olarak belirlenen nüfus 1997 yılında 153.990'a gerilerken, toplam nüfus 2000 yılında 186.953 yükselmiş ve 2008 yılında 131.367'e gerilemiştir. Nüfus yönüyle Türkiye'de iller arasında 77. sıradadır. Toplam nüfusun 57.921 (%44)'i ilçe merkezinde, 73.446 (%56)'sı ise köy ve beldelerde bulunmaktadır. Bu rakamlar 2000 yılı nüfus sayımı ile karşılaştırıldığında Gümüşhane ilinde kırsal nüfusunun %32'si oranında, şehir nüfusunun ise %25 oranında düştüğü görülmektedir (Koday, 2002:827)

Tablo 1.2. Trabzon Alt bölgeleri ve Türkiye Açısından Nüfus Artış Hızı(2009)

YILLAR	İLLER	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLERİ						BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE
		Trabzon	Ordu	Giresun	Rize	Artvin	Gümüşhane		
2008	Toplam	748.982	719.278	421.766	319.410	166.584	131.367	2.507.387	71.517.100
	Şehir	390.797	384.066	235.647	189.704	89.614	57.921	1.347.749	53.611.723
	Köy	358.185	335.212	186.119	129.706	76.970	73.446	1.159.638	17.905.377
Yıllık Nüfus Artış Hızı % (2007)	Toplam	11,3	5,39	10,15	9,94	-9,01	4,13	7,5	13,1
	Şehir	-0,01	-0,02	-0,01	-0,03	-0,02	-0,04	-0,02	0,07
	Köy	0,04	0,04	0,05	0,08	0,01	0,04	0,04	-0,14

Kaynak: <http://www.die.gov.tr>

Yukarıda Tablo 1.2'den de anlaşıldığı üzere Trabzon alt bölgesinde toplam nüfus artışı Türkiye'deki nüfus artışının çok altındadır. Bu yıllar içinde en fazla artışı

Trabzon ve Giresun göstermiştir. Toplam nüfus artışı açısından hem Trabzon alt bölgelerinde köy nüfusu sürekli artış gösterirken şehir nüfusu sürekli azalmaktadır. Türkiye de ise bu durum tam tersini yansıtmaktadır.

Gümüşhane ilinin daha önceki yıllarda nüfus artış hızı dikkate alınarak nüfusu 2008 yılında 131.367 olduğu, nüfus artış hızına göre 2010 yılında ise 206.361 olacağı tahmin edilmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1975 yılına kadar, nüfusta genel bir artma bu tarihten sonra da genelde bir azalma meydana gelmiştir. Coğrafi koşulların elverişsizliğinden dolayı tarım toprakları kıt, sanayi gelişmemiş ve ulaşım sorunlarının yaşandığı yörede çok hızlı bir göç olayı yaşanmaktadır. Gümüşhane'den en fazla göç sanayileşmiş illere doğru olmaktadır. Özellikle İstanbul, Bursa, Kocaeli, Sakarya, Trabzon, Erzincan, Ankara, İzmir, Samsun ve Zonguldak illerine büyük bir göç yaşanmıştır. Göçlerin tamamı sadece ekonomik sebeplerden kaynaklanmayıp, bunun yanında bölgedeki eğitim, sağlık, ulaşım gibi sosyal hizmetlerin yetersizliği de rol oynamıştır (Koday, 2002:830).

1.2.2. İşgücü

Nüfus artışı ve kırdan kente göç olayı nedeniyle ilde işgücü potansiyeli artmakta ancak bu işgücünü karşılayacak şekilde bir istihdam artışı yaratılamamaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi, Gümüşhane ilinde de istihdamda tarımın ağırlığı görülmektedir. Gümüşhane ilinde aktif nüfusun büyük bir çoğunluğu %76,54'ü tarım kesiminde

çalışmaktadır. Bunun sonucunda tarım alanında çalışanların toplam istihdama oranı 81 il içerisinde 4'üncü sırada yer almaktadır. Tarım sektöründe çalışanların %38,19'u erkek, %61,81'i kadındır. Tarımda çalışan kadın işgücünün oranı erkeklerden oldukça fazla olmasına rağmen çoğu ücretsiz aile işçisi statüsündedir (www.dpt.gov.tr).

Tarımsal istihdam içinde kadın işgücü oranının yüksekliği, esas itibariyle bir başka tartışmanın konusunu teşkil eden ve Gümüşhane için büyük önem taşıyan kırdan kente göç ve özellikle erkek işgücünün geçici-mevsimlik istihdam alanı araması sonucu diğer kentlere gitmesini destekleyen bir gerçektir.

1.2.3. Kişi başına gelir

Gümüşhane'de kişi başına düşen gelir 2006 verilerine göre sabit fiyatlarla 1.575 \$' dır. Tablo 1.3'te Gümüşhane'de kişi başına düşen gelir ve 2011 yılına kadar olan gelir projeksiyonunu göstermektedir. Yıllık büyüme hızı 2.20 olarak bir artış göstermektedir (yaklasim.iibf.gazi.edu.tr). Yıllık büyüme hızı dikkate alınarak kişi başına gelirin 2007 yılında 1604\$ olduğu, 2011 yılında ise 1724\$ olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 1.3. Yıllara Göre Kişi Başına Gelir Miktarları

Gümüşhane'de Kişi Başına Gelir				Gelir Projeksiyonu	
YILLAR	KIŞI BAŞINA GELİR (\$)	YILLAR	KIŞI BAŞINA GELİR (\$)	YILLAR	KIŞI BAŞINA GELİR (\$)
1997	1.324	2002	1.460	2007	1.604
1998	1.622	2003	1.489	2008	1.633
1999	1.624	2004	1.518	2009	1.662
2000	1.491	2005	1.546	2010	1.693
2001	1.075	2006	1.575	2011	1.724

Kaynak: <http://www.yaklasim.iibf.gazi.edu.tr>

Kişi başına düşen gelire ilişkin trend denklemi $Y = a + b(t)$ formülünden hareketle;

$Y = 1.274 + 14(t)$ olarak hesaplanmış olup projeksiyon bu formül yardımıyla hesaplanmıştır ([yaklasim.iibf.gazi.edu.tr](http://www.yaklasim.iibf.gazi.edu.tr)).

1.2.4. Eğitim

Nüfusun eğitim durumu deyimini ile çoğu kez okuryazar olan ve olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Gerçekten de, bir nüfus kitlesinde, okuma çağı nüfusun eğitim düzeyi, eğitim durumu konusunda temel göstergelerden ilkidir. Ama bu yeterli değildir. Çünkü bir ülke nüfusun eğitim düzeyi, sadece okuryazarlık oranı ile ölçülemez. Bu temel sorunda, ülkedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusunun eğitim kademeleri arası öğrenci akışı, okul-öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile ülke nüfusunun ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim mezunlarının, birbirine ve ülke nüfusuna oranları gibi kriterler dikkate alınmaktadır (Doğanay, 1994:163).

Bölgenin okuryazar nüfus ve kadın okuryazar nüfusu ortalamasının Türkiye ortalamasına yakın olduğu, Üniversite bitirenlerin okul bitirenlere oranında ise bölgenin, özellikle de Ordu'nun Türkiye ortalamasının çok altında kaldığı görülmektedir. Liseler okullaşma oranında; Gümüşhane, Giresun ve Ordu illerinin ortalamadan çok düşük, diğer illerin ise ortalama ya yakın olduğu görülmektedir. Meslek liseleri okullaşma oranlarında ise Artvin, Rize ve Giresun illerinin ülke ortalamasının üstünde, diğer illerin ise altında bir orana sahiptir (www.gumushane.meb.gov.tr).

İl genelinde sınıf başına düşen öğrenci sayısı 21, Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 21'dir. Yükseköğretimde okuyan 2.343 öğrenci ile birlikte ilin toplam öğrenci sayısının il genel nüfusuna oranı % 15'tir. Okur-yazar oranı %95'tir. İlimizde Merkez ve ilçelerde bulunan tüm okullarda ise gündüz eğitim yapılmaktadır. Okullaşma oranı ilköğretim okullarında %99,40, ortaöğretimde %73,44' dür. Liselere geçiş oranı ise yaklaşık %87' dir. Öğretim yapılan okullardaki derslik açığının kapatılması için ilköğretim okullarında 25, ortaöğretim kurumlarında 24 olmak üzere toplam 49 dersliğe ihtiyaç vardır. Yaklaşık maliyeti 10 milyon TL'dir. 2007–2008 öğretim yılında 27 okulda taşınmalı sistemle 630 öğrenci taşınmaktadır. Gümüşhane ilinde Merkez Halk Eğitim Merkezinin hizmet binası mevcut olup, diğer ilçelerde Halk Eğitim Merkezi hizmet binaları yoktur. Kelkit İlçesinde Halk Eğitim Binasının yapımı devam ediyor. Bu nedenle Köse, Kürtün, Şiran ve Torul İlçelerimize Halk Eğitim Merkezi Hizmet Binası yapımına ihtiyaç vardır. Bu durum yaygın eğitim çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir (www.gumushane.meb.gov.tr).

Tablo 1.4. Bölge ve İllerdeki Yüksek Öğretimdeki Öğrenci Sayıları(2009)

	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLERİ						TÜRKİYE
	TRABZON	ORDU	GİRESUN	RİZE	ARTVİN	G.HANE	TOPLAMI
FAKÜLTELER	20.416	1.219	2.334	1.406	256	395	1.367.761
YÜKSEKOKULLAR	584	177	313	0	63	0	63.306
M.Y.O	3.257	2.737	3.421	3.181	802	1.343	323.598

Kaynak:<http://www.yok.gov.tr>

Tablo 1.4’de görüldüğü gibi, Türkiye genelinde fakültelerde öğrenci sayısı 1.367.761 iken Bölgede 26.026’dır. Bölge illeri kendi aralarında değerlendirildiğinde; Trabzon ilinin gerek fakülte, gerek yüksekokul ve gerekse meslek yüksekokulu öğrenci sayısı açısından diğer beş ile oranla daha fazla öğrenciye sahip olduğu görülmektedir. Trabzon ili fakülte ve yüksekokul öğrencisi sayısı dikkate alındığında bölge içerisinde ilk sırada yer alırken, meslek yüksekokulu öğrenci sayısında ise bölgede birinci sırada olan il ise Giresun’dur. Gümüşhane’de ise Gümüşhane Üniversitesi’ne bağlı olarak Mühendislik Fakültesi, Sağlık Yüksek Okulu, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2 yıllık Meslek Yüksek Okulu ve Şiran’da ve Kelkit’te birer meslek yüksek okulu bulunmaktadır. İnşaat ve Jeoloji ve Harita bölümlerinin yer aldığı Mühendislik Fakültesinde 395, muhasebe, işletme, inşaat, mobilya dekorasyon ve elektrik bölümlerinin bulunduğu meslek yüksek okulunda ise 1.343 öğrenci eğitim görmektedir. Halen açık durumda bulunan Mühendislik Fakültesinin elektrik-elektronik, makine bölümleri, fiziki mekân yetersizliği nedeniyle eğitime başlayamamıştır (www.gumushane.edu.tr).

1.2.5. Sağlık

Gümüşhane’de sağlık hizmetleri 1967 yılından itibaren gelişmeye başlamıştır. Sağlık personeli yetiştirme politikası, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yılında büyük bir başarıya ulaşmıştır. İlde sosyalleşme tatbikatına başlanılan 1968 yılında sağlık personeli; 1 uzman, 4 pratisyen hekimle çalışan 9 sağlık memuru, 7 hemşire, 3 hemşire yardımcısı ve ebeden oluşmaktaydı. O dönemde 12000 kişiye bir sağlık memuru düşmekte olup, koruyucu sağlık hizmetleri çok güç şartlarda yapılıyordu. Bebek ölümleri çok fazla olup, doğan çocukların %45’inin 1–2 yaş arasında öldüğü kayıtlarda geçmektedir. 1968’de bebek ölüm hızı %96,6 iken, 2001 yılında %2,2’ye düşmüştür (Koday, 2005:806).

İl genelinde kişi başına düşen uzman hekim, hemşire, sağlık memuru ve özellikle diş hekimi sayısı Türkiye ortalamasının altındadır. Sadece pratisyen hekim ve ebe sayısı ülke ortalamasının üzerindedir.

Tablo 1,5’de bölge ve illerdeki çeşitli sağlık göstergeleri aşağıdaki şekilde olduğu gibi gösterilmektedir.

Tablo 1.5. Bölge ve İllerdeki Çeşitli Sağlık Göstergeleri(2009)

Hekim Sayısı (10.000 kişi başına)	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLERİ						TÜRKİYE
	TRABZON	ORDU	GİRESUN	RİZE	ARTVİN	G.HANE	
	17	9,15	8,64	10,65	10,6	10,15	16
Diş hekimi Sayısı (10.00 kişi başına)	2,35	1,50	1,23	1,83	1,93	1,84	2,54
Eczane Sayısı (10.000 kişi başına)	2	2	2	2	1,8	1	2
Hastane yatak sayısı (10.000 kişi başına)	39,8	25,8	30,3	33	41	22,9	26,2

Kaynak: <http://www.dpt.gov.tr>

Sağlık verilerine bakıldığında; bölgede bulunan illerden Trabzon dışında tümünün on bin kişiye düşen hekim sayısı, diş hekimi sayısı ve eczane sayısında Türkiye ortalamasının altında olduğu; hastane yatağı sayısında ise Ordu ve Gümüşhane’nin Türkiye ortalamasının altında oldukları görülmektedir. On bin kişiye düşen hekim sayısı Trabzon’da 17, Artvin’de 10,65, Gümüşhane ‘de 10,15, Ordu’da 9,15 ve Giresun’da 8,64’dür (Tablo 1.5).

1.3. Ekonomik Yapı

Bugün her ülkede az yâda çok, ama mutlaka bölgesel dengesizlik vardır. Bir ülkenin çeşitli bölgelerinde görülen her çeşit eşitsizlik olarak nitelendirilen bölgesel dengesizlik, Türkiye'nin doğusuyla batısı arasında ekonomik ve sosyal yönden kendini göstermektedir.

Türkiye'de bölgeler arası gelişmişlik farkını ortadan kaldırmaya yönelik çabalar, planlı kalkınma döneminden bu yana 40 yıldır devam etmektedir. Beş yıllık dönemler halinde uygulamaya konulan kalkınma planları, bölgede kamu yatırımlarının itici bir güç oynaması yanında özel sektör yatırımlarının uyarılmasını amaçlamaktadır (Gökalp, 1999:35).

Gümüşhane ilinin ekonomik kalkınmasını sağlamak ve hızlandırmak, ilin gelişmiş illerle arasındaki gelişme farklılıklarının giderilerek sosyal ve ekonomik dengeyi sağlamak gerekmektedir. Bu amaçla kurulan Organize Sanayi Bölgesinin, sanayi işletmelerine bir plan dâhilinde elverişli altyapı ve hizmet tesislerini tamamlamak, belirli standartlarla işletilmek üzere düzenlemek önemli olmaktadır. Organize Sanayi Bölgelerinin en önemli özelliklerinden birisi, bölgede yer alacak sanayi işletmelerinin gerek imar, gerekse işletme bakımından ulusal standartlarda olmasının sağlanmasıdır. Altyapı sorunları tamamen çözümlenmiş parsellerden oluşan Organize Sanayi Bölgeleri, sanayicilere ucuz ve uygun arsa sunma yanında, istihdam, planlı kentleşme ile yer altı ve atmosfer kirliliğine ilişkin bütün sorunların bilimsel düzeyde çözümlendiği bir bölge niteliği taşıdığından, günümüzde özellikle üzerinde

durulan çevre kirliliği konularına da çözüm getirmekte, sanayinin ilde planlı yapılmasına hizmet etmektedir.

İlde orta ölçekli 35 adet imalata yönelik işletme mevcuttur. Bu işletmelerde 578 kişi çalışmaktadır ve Küçük Sanayi Sitelerinde 240, KOBİ ve küçük aile işletmelerinde 600 kişi istihdam edilmekte olup toplam 1418 kişi sanayi sektöründe çalışmaktadır. Merkezde kurulu bulunan işletmelerde kuşburnu, böğürtlen, alıç marmelâtlarının yanında çeşitli meyve suları da üretilmektedir (www.gumushane.gov.tr).

2003 yılı içerisinde Almanya'da faaliyet gösteren bir mağazalar zincirine ihracat işlemleri başlatılmış olup, bunun yanında yöresel olarak üretilen pestil ve köme de bu mağazalarda pazarlanmaktadır.

Gümüşhane merkez (kapatılmıştır) ve Kelkit un fabrikası, Kale'de kireç fabrikası, Kelkit'te kibrit fabrikası, Şiran'da süt ve gümüş boya fabrikası, Kürtün'de tabanca üreten silah fabrikası, Köse'de yem fabrikası ilin diğer sanayi kuruluşlarıdır (www.gumushaneliler.com).

Gümüşhane ili bulunduğu doğal şartlar nedeniyle yeterli tarım yapılamaması, hayvancılığın geriye gitmesi, sanayi de istihdamın sağlanamaması, ticaretin yetersiz güçte olması dışarıya göçü hızlandırmaktadır.

İl merkezindeki bu olumsuz şartlar ilçelere de yansımıştır. Kelkit ve Şiran ilçeleri dışında kalan ilçelerde sanayi kuruluşu hemen hemen hiç yoktur. Bu ilçelerde yaşayan halk geçimini tamamen tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır.

Gümüşhane İli'nin ekonomik yapısını belirleyen üç temel sektörün yıllar itibariyle gelişimine yer veren Tablo 2.1'de görüldüğü gibi 1987'den 2006 yılına kadar, hizmet ve tarım ağırlıklı yapı sürmektedir. Sosyal yapı incelenirken, nüfusun ve işgücünün çok önemli bölümü tarım kesiminde yaşadığı belirtilmişti. Buna göre esasen il ekonomisi, verimsiz ve geçimlik tarımsal işlerle uğraşılan bir tarım ekonomisi durumundadır. 1987'de tarım sektörünün il ekonomisindeki payı %38 iken, 2006 yılında %33,2 olmuştur. Hizmetler kesimi, 1987'de Gümüşhane İli ekonomisinde % 62 paya sahipken, 2006 yılında %65,2 olarak paya ulaşmıştır. Sektörün bu dönemde yıllık ortalama büyüme hızı %2,3 olmuştur. Sanayi kesimi, 1987–2006 döneminde büyümediği gibi, yıllık ortalama %-3 oranında gerilemiştir. Sanayi kesiminin 1987'de Gümüşhane ekonomisindeki payı %3 iken, 2006 yılında %1,6 olmuştur. Türkiye ve Karadeniz açısından incelendiğinde, sanayi ve hizmet sektöründe artan oranlarda büyük bir artış gözlenirken, tarım sektöründe azalan oranda bir artış gözlenmektedir.

Tablo 1.6. Gümüşhane Gayri Safi Yurtiçi Hasılabın Sektörel Dağılımı (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla, Milyar TL) (2008)

	Tarım		Sanayi		Hizmetler		Toplam	
	1987	2006	1987	2006	1987	2006	1987	2006
Gümüşhane	38	33,2	3	1,6	62	65,2	103	100
Karadeniz	2.141	2.343	1.561	2.437	3.747	6.011	7.450	10.791
Türkiye	13.314	22.860	19.276	33.738	42.132	69.089	74.722	125.887
Bölge Pay(%)	1,8	1,8	0,2	0,1	1,7	1,4	1,4	1,2
Ülke Pay(%)	0,3	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1

Kaynak:http://www.kobi-efor.com.tr/haber_detay

Gümüşhane ekonomisinde, sektörlerin yıllık büyüme hızlarına bakıldığında, tarım ve hizmetler kesimi nispeten istikrarlı bir seyir izlerken, en önemli istikrarsızlık alanı, sanayi sektörü olmuştur.

1.4. Sanayi Sektörü

Gümüşhane’de sanayi sektörü ile ilgili bu bölümde gıda ve yem, orman ürünleri ve mobilya, tekstil, enerji ve madencilik sanayi dalları değerlendirilmiştir. Ayrıca ildeki küçük ve orta boy işletmeler ile organize sanayi bölgesi analiz edilmiştir.

1.4.1. Sanayinin Genel Yapısı

Gümüşhane ilinin sanayileşmesi için günümüze kadar süregelen çabalar maalesef bir netice vermemiştir. Sanayi sektörü Türkiye’deki gelişmeye paralel bir gelişme gösteremezken var olan sanayi kuruluşları da, gelişmiş bölgelerdeki sanayi

kuruluşlarıyla rekabet edemediklerinden bir gelişme kaydedememiştir ve bazıları üretimi durdurma noktasına gelmişlerdir. İyi niyetlerle çıkarılmış olan, Gümüşhane ile beraber 36 ili kapsayan, üretim ve istihdamı artırmaya yönelik 5084 sayılı yasa, Gümüşhane iline beklenen yatırımcıyı getirememiştir.

İlin bir sanayi merkezi durumuna getirilememesinde özel sektörün sanayi yatırımlarında bölgeyi tercih etmemesinin yanı sıra, kamu sektörünün de sanayi yatırımlarında bölgeye gereken önemi vermemesi nedenleri yatmaktadır. Bugün, ekonomik büyüme, rekabet gücünün artırılması, istihdam ve üretim açısından özel sektörün desteklenmesi Türkiye'nin en önemli meseleleridir.

Gümüşhane'nin mevcut potansiyel varlıkları ve kurulu sınai kapasitesi düşünüldüğünde, mevcut yatırımların verimli olarak sürdürülme ve geliştirilme gereği vardır. Geliştirilecek, yatırım yapılabilecek sektörler, hammaddesi yörede mevcut bulunan, tarım, orman, madencilğe dayalı sektörler olarak ortaya çıkmaktadır.

Organize sanayi uygulaması, sınaî faaliyetler için sağladığı uygun fiziki, finansal, idari altyapı sebebi ile Türkiye'de sanayinin Anadolu'ya yayılmasında oldukça başarılı bir araç olma yolunda ilerlemektedir. 1998'de başlanan Gümüşhane Organize Sanayi Bölgesi kurulma çalışmaları bu güne kadar devam etmiş, %90'ı tamamlanma aşamasına gelmiştir. Çeşitli boyutlarda 60 parselde sahip olan Organize Sanayi Bölgesi'nin 17 parseli için 15 yatırımcı ön başvuru yapmıştır. İçerisinden 5'ine kesin tahsis yapılmıştır. 2'sinde fizibilite çalışmaları devam etmektedir. Kesin tahsisi yapılan işletmeler ise, yaklaşık 70 kişiye istihdam yaratacağını öngörmektedirler. Türkiye'nin

ihracat rakamlarının Kasım ayı itibariyle 105 milyar \$ aştığı, 2007 yılı (Ocak-Eylül) dönemde Karadeniz Bölgesi 163 Milyon \$, Doğu Karadeniz Bölgesi (Trabzon Rize Artvin'in) 875 Milyon \$ olduğu, Gümüşhane'nin ise 124.597-\$ la Ülke ve Bölge sıralamasın en sonlarında yer aldığı görülmektedir. İlimizden 2006 yılında bir firma 5.908-\$ ihracat yapmış, 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde ihracatçı firma sayısı 4 yapılan ihracat ise 124.597-\$ olarak gerçekleşmiştir. Bu da Karadeniz Bölgesi içinde 0,01 lik bir paya karşılık gelmekte, Ülke ihracat rakamlarında bir anlam ifade etmemektedir (www.gumushane.gov.tr).

Gümüşhane'de yatırım potansiyeli bulunan sektörler açısından incelediğimizde yeterli altyapı, rezerv ve yetişmiş işgücüne sahip olan, Tekstil, Yöresel Gıda (Pestil, Köme, Dut Pekmezi, Ballı Pestil, Bitki Çayları), Mermer ve Madencilik Sektörü, Turizm, Organik Tarım sektörleri olarak öne çıkmaktadır.

Gümüşhane ilinde tekstil sektöründe, profesyonel anlamda üretimle yaklaşık 204 kişi istihdam eden 3 firma bulunmaktadır. İlde tekstil sektörü için yeterli sayıda gelişmiş işgücü ve altyapı vardır. Gümüşhane, Organik Sanayi Bölgesi'nde kurulabilecek 1 veya 2 adet emek yoğun bir tekstil yatırımı, Gümüşhane'deki işsizlik sorununa büyük çözüm sağlayabilecek durumdadır.

Maden cinsi ve rezervi bakımından oldukça zengin olan Gümüşhane yer altı ve yer üstü kaynaklarından yeterli miktarda istifade edememektedir. Gümüşhane ilinde Maden Teknik Arama ve Özel Sektör firmaları tarafından yapılan araştırmalarda 22 adet metalik maden tespit edilmiştir. Bu madenlerin 11 tanesi ekonomik açıdan önem arz

etmektedir. Bu madenler; Altın, Gümüş, Barit, Kireçtaşı, Demir, Bakır, Kurşun, Çinko, Feldspat ve Kil hammaddeleridir (Akçay, 2007:9).

Tablo 1.7. Gümüşhane İli Genel Sanayi Durumu

GÜMÜŞHANE İLİ GENEL SANAYİ DURUMU				
			2007/2006	
			Artış oranı	
			% (+,-)	
SANAYİ DURUMU	Özel Sektöre Ait Sanayi Tesisleri	43	47	9%
	Kamuya Ait Sanayi Tesisleri	-	-	-
	Organize Sanayi Bölgeleri	1	1	0%
	Endüstri Bölgeleri	-	-	-
	Küçük Sanayi Siteleri	2	2	0%
	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	-	-	-
	Teknoparklar	-	-	-
	Serbest Bölgeler	-	-	-
	Nitelikli Sanayi Bölgeleri	-	-	-
	Sanayi Odaları	-	-	-

Kaynak: Gümüşhane Ticaret Odası,2007 Raporu

Tablo 2.2’de Gümüşhane ilinin genel anlamda sanayi durumu gösterilmiştir. Özel sektöre ait sanayi tesislerinde 2007 yılında 2006 yılına nazaran 0,09’luk bir artış olurken, diğer sanayi tesislerinde beklenen artış ve yatırım gerçekleştirilememiştir.

1.4.1.1. Gıda ve yem sanayi

Gıda sanayi, tarım ürününü işlenmesini sağlayan sanayi kolu olduğundan dolayı tarıma dayalı bir üretim şeklidir. Tarım ürünlerinin değerlendirilmesinde, pazarlanmasında, ihracında ve tarımın gelişmesinde önemini hissettirmektedir.

Gıda sanayi, üretim mevsiminde bol olan ürünü işleyerek çiftçinin ürününü zamanında değerlendirmekte ve tüketiminde diğer mevsimlere yayılmasını sağlamaktadır. Gıda sanayinin bir diğer önemi de, ihraç imkânlarını artırması ve dış ülkelere kaliteli tüketim malları arz etmeye çalışmasıdır. Gıda sanayi iç piyasayı canlı tutması ve tarım sektöründe çalışanların hayat seviyesini yükseltmesi nedeniyle önemlidir (Gökalp, 2005:43).

İlde gıda sanayi, sektör içerisinde oldukça düşük bir öneme sahiptir. Gıda sanayindeki işletmelerin faaliyet alanına bakıldığında üretimin un, et, meyve suyu, yağ üretimi ve paketlenmesi ile ilgili gıda sanayi işletmeleri gelmektedir.

Gümüşhane’de yem sanayi üretimi şu an için yeterli seviyede değildir. Hayvansal üretim verimini etkileyen kısıtların başında yem ve besleme gelmektedir. Yerli ırklara yaz dönemi boyunca mera beslemesi sırasında ilave yem verilmemektedir. Bunun nedeni yem fiyatlarının yüksek olmasıdır. Kış aylarında da hayvanlar besin değeri düşük ot ve saman gibi kuru ot ile beslenmektedir. Kötü beslenme sonucu yeni doğanların doğum ağırlıkları düşük olmakta ve ineklerin süt veriminin düşük olması buzağuların büyüme hızını yavaşlatmaktadır. Kötü beslenme sonucu canlı ağırlık artışı düşük olmakta, genç erkek hayvanların besi süreleri 30 aydan daha uzun olmaktadır (İlmi Araştırmalar Vakfı,2004:78).

Hayvancılığın önemli bir ekonomik potansiyele sahip olduğu ilde yem sanayinin daha büyük boyutlarda üretim yapması beklenmektedir. Bu tip büyük sermaye ve teknoloji gerektiren yatırımlar için girişimcilerin özendirilmesi gerekmektedir.

Gümüşhane ili geniş hububat ekim alanlarına sahip olmadığından toplam üretim miktarı da düşüktür. Bunun sebepleri arasında; iklim, toprak yapısı ve arazi kullanım kabiliyet sınıflarına dikkat edilmemesi ve öz sermaye yetersizliğinin yanı sıra; uygun toprak işleme tekniklerinin kullanılmaması, tarımsal mekanizasyon açısından traktör haricinde alet ve makine kullanımının yetersiz olması ve uygun sertifikalı tohumluk ve gübre kullanılmaması yer almaktadır. Bu problemlerin sonucu olarak da üreticilerin net geliri düşük olmaktadır (İlmi Araştırmalar Vakfı,2004:79).

1.4.1.2. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü

Gümüşhane ilinin büyük bir kısmın dağlık alanlar oluşturduğundan orman arazisi dar bir alana yayılmış, bu durum orman sanayinin yapısını da etkilemiştir. Arazinin %60'ını dağlar, %29'unu platolar, %11'ini ovalar teşkil etmektedir. Gümüşhane'de koru ormanlarının çoğunu Sarı Çam koru ormanları oluşturmakla beraber Köknar ve Ladin koru ormanları, Sarı Çam Köknar, Sarı Çam - Köknar - Ladin karışık koru ormanları; ayrıca Kürtün ilçesinde Sarı Çam-Kayın-Ladin karışık koru ormanları da mevcuttur (www.obmtrabzon.gov.tr).

Orman ürünleri sanayinde, TEKEL (tütün, tütün mamulleri tuz ve alkol işletmesi genel müdürlüğü)'e bağlı Kelkit Kibrit Fabrikası olarak bir işletme faaliyette bulunmaktadır. bu işletmenin sağladığı istihdam ise 90 kişidir. Bu fabrika 2006 yılında zarar ettiği gerekçesiyle personeli dağıtım yoluna gitmiştir (DPT, 2004:39).

Tablo 1.8. Bölge ve İllerdeki Orman Varlığı (hektar) (2009)

Göstergeler	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLERİ						TÜRKİYE
	Trabzon	Ordu	Rize	Giresun	Artvin	Gümüşhane	
Normal Koru	111698	117503	44809	120987	191958	59260	10621221
Bozuk Koru	68127	67149	112706	125754	196575	107571	10567525
Açıklık Alan	342552	411954	224845	482858	328637	422200	56657254
Ormanlık alan	179825	184652	157515	246742	388534	166831	21188746
Toplam alan	522377	596606	382360	729600	717171	589031	77846001
Toplam alan içindeki ormanlık alan(%)	34,4	31	41,2	33,8	54,2	28,3	27,2

Kaynak: <http://www.ogm.gov.tr>

Bölgedeki orman varlığına bakıldığında, normal koru, bozuk koru ve ormanlık alan toplamında Artvin, açıklık alanda Giresun ilinin toplam hektarda en yüksek değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bölge illeri ormanlık alan yüzdesinde Artvin ilinin ilk sırada ve tüm illerin Türkiye ortalaması üzerinde bir değere sahip olduğu, başka bir ifade ile Trabzon Alt Bölgesinin yeşilin bol olduğu bir bölge olduğu söylenebilir. Gümüşhane ise Ormanlık alan bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen bölge bazında ortalamanın altında görülmektedir.

1.4.1.3. Tekstil Sanayi

Tekstil sektörü, son yıllarda en fazla yatırımın yapıldığı sektördür. Türkiye diğer ülkelerdeki tekstil sektörleri ile rekabet edebilecek seviyeye ulaşmıştır. Tekstil ürünleri üretimi, talebin artmasına paralel olarak giderek hammaddenin üretildiği yerlere bağımlılığını yitirmiş, bunun sonucu olarak Türkiye'nin hemen hemen her yöresinde tekstil yatırımları gerçekleştirilmeye başlanmıştır(www.kobinet.org.tr).

Türkiye’de özellikle son yıllarda hızla büyüyen ve dünyada Türkiye’yi tekstil konusunda söz sahibi yapan bu sanayi kolu, Gümüşhane ilini de etkilemiş ve az sayıda tekstil fabrikasının kuruluşuna neden olmuştur.

Tekstil sanayi, Gümüşhane için yeni bir yatırım alanıdır ve bu sektörde faaliyet gösteren büyük ölçekli sadece üç işletme bulunmaktadır.

Tekstil sanayi, işletme sayısı bakımından gıda sanayinden sonra yer almasına karşın 204 kişi ile en fazla istihdam meydana getiren sektör konumundadır (Gümüşhane Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2006:23-29).

Tekstil sanayisinde faaliyet gösteren işletmelerden İnci-Nur Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş en fazla istihdam sağlayan sektördür.

Bu işkolunda; Bölgede (Artvin, Ordu, Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane illeri) toplam 64 işletme bulunmakta olup, 15 işletme ihracat yapmaktadır. Finans ihtiyacı olan 40 firmanın daha bulunduğu, 48 firmanın ise yeni yatırım yapacağı belirlenmiştir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2004:25-26).

1.4.1.4. Enerji Sektörü

Türkiye elektrik tüketimi; nüfus artışı, şehirleşme ve hayat standartlarının gelişimine uygun olarak yüksek hızlarda büyümeye devam etmektedir. 1997 yılında 104 milyar kwh olan elektrik tüketiminin 2000 yılında 130 milyar kwh’dır. Projeksiyonlar

elektrik tüketiminin 2010 yılında ise 270 milyar kwh'a ulaşacağını göstermektedir (Gümüşhane Valiliği, 2004 :104).

Enerji sektörü yalnızca elektrikten ibaret değildir. Gaz ve su da önemli enerji kaynaklarıdır. Gümüşhane ilinde gaz üretimi söz konusu değildir.

Gümüşhane, elektrik enerjisi ihtiyacını ulusal enerji sisteminden sağlamaktadır ve elektriği olmayan yerleşim yeri yoktur.

Gümüşhane'de enerji hammadde potansiyeli MTA ve diğer özel madencilik kuruluşları tarafından yapılan arama çalışmaları sonucu 4 adet kömür (linyit) yatağı ve sayısız ekonomik değeri olmayan artık tespit edilmiştir. Bu yataklardan Kelkit-Alansa, Gödül, Kelkit-Pernek ve Şiran-Norşun yataklarındaki toplam 486 000 ton rezerv tespit edilmiştir. Bunlar küçük yataklar olup halen sezonal olarak işletilmektedir ve kısmen de olsa yöresel ihtiyacı karşılamaktadır (Demir, Akaryalı, Akpınar, 2006:77).

Gümüşhane de yıllık enerji tüketimi yaklaşık 55 milyon kwh'dır. Enerji yoğun olarak konutlarda tüketilirken, sanayi sektörü ise ikinci sırada yer almaktadır. Sanayi sektörünün elektrik tüketimi toplam tüketimin yaklaşık %35'ini oluşturmaktadır (Gümüşhane Valiliği,2004:106).

İlin yer üstü su kaynaklarından elde edilebilecek enerji miktarı 892,5 GWh/yıl'dır. Su kaynaklarından enerji üretiminde faydalanılmak üzere 4 adet hidroelektrik (HES) santralının tesis edilmesi planlanmıştır. Söz konusu santrallerden Kürtün Barajı ve Hidroelektrik santralının tesis çalışmaları tamamlanmış, elektrik

üretimine geçmiştir. Torul Barajı işe şuan tamamlanma aşamasında olup, kısa zamanda elektrik üretimine geçmesi amaçlanmaktadır. (www.mta.gov.tr).

Gümüşhane ili Harşit (Harşit Nehri) projesi kapsamında 17 baraj, 3 regülatör ve 15 Hidro Elektrik Santrali bulunmakta olup, projeler bitirildiğinde 880 MV kurulu güç ile yılda 2 milyar 955 milyon kilovat/saat elektrik enerjisi üretilmesi planlanmaktadır (Tamzok, 2003:1-11).

Enerji amaçlı projelerin devreye girmesi ile elde edilecek enerji hem il ihtiyaçlarını karşılayacak, hem de üretim fazlasının ulusal enerji şebekesine verilmesiyle yurtiçi enerji talebinin bir kısmı karşılanmış olacaktır.

Gümüşhane ilindeki güneşlenme süresi ve ısınım şiddeti düşüktür. İlde güneş enerjisinden, binaların çatısına yerleştirilen paneller vasıtasıyla sıcak su elde edilmesi şeklinde yararlanılmaktadır.

Gümüşhane ilinde yıllık ortalama en hızla esen rüzgâr yönü batı olup en hızla esen rüzgârın hızı 17.6m/sn.dir. İlimizde rüzgâr enerjisinden yararlanılmaktadır.

1.4.1.5. Madencilik Sektörü

1980'li yıllardan itibaren, "Ekonomi yönetiminde kamusal mekanizmaların yerine piyasa mekanizmalarının konulması gerektiği, verimlilik ve refahın bu yolla sağlanacağı" şeklindeki politikaların Türkiye'ye yansımaları gecikmesi ve bu doğrultuda

önce planlı dönem üzerine bir sünger çekilmiştir. Bu süreçte, de ticaretin serbestleştirilmesinden özelleştirmeye, tarımsal destekleme politikalarından enerji politikalarına kadar çok geniş bir alan, uluslar arası kuruluşlar ile yapılan çeşitli kredi anlaşmalarında yer alan taahhütler doğrultusunda biçimlendirilmiştir (Kişisel Gelişim Merkezi, 2003:1).

Söz konusu gelişmelerin Türkiye madencilik sektörüne yansımaları, özellikle 1990'lardan itibaren hız kazanmıştır. Bu süreçte, madencilik sektöründe öne çıkan söylem "Kamu Madencilik Kuruluşlarının Özelleştirilmesi" olmuş, bu amaçla söz konusu kuruluşlarda gerekli olan yatırımlar yapılmamıştır. Türkiye madencilik sektöründe mülkiyet ve yönetim değişikliklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak çeşitli kamu kurumlarında sektörel bölünme, ticarileştirme, şirketleştirme ve özelleştirmeye yönelik uygulamalar birbirini izlemiş, tüm bu faaliyetlerin sonucunda, gerek maden aramaları gerekse üretimler büyük ölçüde sekteye uğratılmış, Etibank, MTA, Türkiye Kömür İşletmeleri ve Türkiye Taşkömürü Kurumu gibi uzun yılların birikimini ve potansiyelini içlerinde taşıyan kamu madencilik kuruluşları günümüzde işlevlerini yitirmişlerdir.

Türkiye'nin altın maden yatağı açısından zenginliği son on yıl içerisinde önem kazanmıştır. Dünyanın sayılı altın araştırmacı kuruluşları da ülkemizde bu süreçte aramalarını sürdürmektedir. Yedi coğrafi bölge içinde zengin maden yatağı açısından zengin olan Anadolu sahip olduğu madenlerinin çeşitliğinin çokluğu kadar altın yataklarının çeşitliliğine de sahiptir. Maden yatağı açısından en zengin bölge olan Karadeniz bölgesi içinde en yoğun cevhere sahip olan Doğu Karadeniz yöresidir.

Metalik madenlerce çok zengin olan Doğu Karadeniz Bölgesi sekiz tane altın araştırması sahasına sahiptir. Bunların beşi Gümüşhane sahası içerisinde yer almaktadır. Fakat bunlardan sadece ikisi özel sektör tarafından çıkarılmaktadır.

1980'li yıllarda MTA'nın Gümüşhane ilinde metalik maden, endüstriyel ve enerji hammaddelerine yönelik arama çalışmaları oldukça fazladır. 1990'lı yıllarda ise bölgede altın ve gümüş aramaları hızlanmış ve bunun sonucunda da Mastra, Canca, Olucak ve Kaletaş'ta önemli miktarlarda altın ve gümüş potansiyeli olduğu tespit edilmiştir. Gümüşhane ili genelinde MTA ve özel sektör firmaları tarafından yapılan arama çalışmaları sonucu 22 adet metalik maden, 18 adet endüstriyel hammadde ve 4 adet enerji hammaddesi yatakları tespit edilmiştir. Metalik maden yataklarından 11 tanesi ekonomik açıdan önem taşımaktadır. Bu yataklardan Karamustafa, Eğlence Yayla ve Köstere'de 136.000 ton çinko, 140.000 ton kurşun varlığı saptanmıştır. Hazine Mağara, Karadağ, Eğrikar, Kırkpavla ve Istala'da da önemli miktarlarda altın rezervine sahiptir. 1990'lı yıllardaki aramalar olumlu sonuç verince özel sektör harekete geçmiş yerli, yabancı ve yerli-yabancı ortaklığı olan maden şirketleri Gümüşhane'ye maden arama ve yatırım yapmaya yönelmişlerdir (www.gumushanetso.tobb.org.tr).

Gümüşhane'de mevcut endüstriyel hammadde rezervleri küçük ve orta ölçekli işletmeler için uygun olup, 13 adet Barit mostrası vardır. Bunlar tenör yönüyle sondaj, boya ve kimya sanayinde kullanılabilirler. Çimento Hammaddeleri Rezervi ise 46.659.623 ton kireçtaşı, 33.586.550 ton kildir. Feldspat Yatakları; Merkez Gökçedere, Karamustafa ve Çamlıköy sahaları, tenör olarak sanayide kullanılabilir özellikte olup büyük feldspat rezervi vardır (www.sanayi.gov.tr).

Kaolen Yatağı; Mescitli ve Mastrada, Kil Yatakları; Kelkit-Dörene ve Merkez-Edire Yayla mevki sahaları, Kireçtaşı Yatağı; Merkez Kale bucağı (Çuhut Mevkii) sahası içerisinde yer almaktadır.

Metalik madenler açısından incelediğimizde de özellikle Gümüş ve Altın tarihten gelen bir önem arz etmekte olup, Altın yatakları; Kırkpavlı Yatağı (Geçmişte işletilmiştir), Mastra Yatağı (Rezerv 12 ton Altın, 8 ton Gümüş), Gümüşkaya Yatağıdır (1.1 g/ton Altın).

Bakır-Kurşun –Çinko Yatakları; Torul Köstere, Kalkanlı-Taşlıca Kürtün Yatakları, Merkez Süleymaniye Mahallesi Yataklarıdır.

Demir Yatağı; Torul Kopuz Yatağında toplam rezerv 100.000 Tondur. Gümüş Yatakları ise Merkez Süleymaniye Yatağı ve Kırkpavlı Yatağı olup, 100.000 Ton rezerve sahiptir (www.ekutup.dpt.gov.tr).

Türkiye'deki sanayinin ham ve ara maddesi dışarıdan sağlandığı için bir malın alış fiyatı ile satış fiyatı arasında farkın az olması nedeniyle, çok az ilave gelir sağlanmakta ve ülkenin büyük boyutlu ihtiyaçları karşısında yetersiz kalmaktadır. Gümüşhane'de bulunan madenlerin en iyi şekilde değerlendirilmesiyle sanayinin ham ve ara madde ihtiyacı karşılanacak ve entegre tesisler ile uç ürünlerin üretimi sağlanacaktır. Kırsal kesimde yapılacak yatırımların iç göçü önleyeceği ve gelişmişlik düzeyini hızla artıracığı düşünülmektedir. Gümüşhane ilinde mevcut madenlerin özel

sektörce değerlendirilip işletmeye açılması sonucu bölgede gittikçe artan işsizliği ve yetişmekte olan neslin gelecek kaygısını ortadan kaldıracağına inanılmaktadır.

Gümüşhane ilinde 1970’li yıllardan beri zaman zaman günümüze kadar işletilip, daha sonraları kapanmış olan altın, gümüş, barit, kurşun-çinko-bakır madenlerinin bugünkü mevcut teknoloji ile yeniden geliştirilip işletme durumuna getirilmesi bölgede çok fazla olan işsizliğe son verebilir. Özellikle Türkiye’deki altın yataklarının en yüksek tenöre sahip yataklarından birisi olan Mastra altın madeninin işletmeye açılması ilin ekonomik gelişmesinde bir öncü atılım olacağı düşünülmektedir. Yatağın işletmeye alınması ile yatırımcı sermayesinin bir kısmını rezerv geliştirme ve arama faaliyetlerine harcayacaktır. Böylece altın oluşumuna uygun olan Doğu Karadeniz’de yeni altın rezervleri bulunacak ve mevcut rezervin geliştirilmesi sağlanacaktır. Bunu il sınırları içindeki diğer terk edilmiş madenlerin yeniden ele alınıp değerlendirilmesi ve saklı yeni maden sahaları bulmak için arama çalışmalarının yoğunlaşması ve dolayısıyla bölgeye dışarıdan yerli ve yabancı yatırımcıların akın etmesi takip edecektir. Bunu yaparken küçük boyutlu projeleri ihmal etmemek ve hedef olarak büyük ölçekli projeleri hayata geçirmek seçilmelidir (Gümüşhane Valiliği,2004:80).

1.4.2. Sanayi Sektörünün Değerlendirilmesi

Bu bölümde ildeki sanayi durumu işletmeler bazında ele alınmış ve küçük sanayi sitelerinin dağılımı bölge olarak değerlendirilmiştir.

1.4.2.1. Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmeleri

Gümüşhane ili uzun yıllardan beri sanayi yönünden devlet yatırımlarından mahrum kalmış ve hiçbir zaman yöre halkının istediği bir düzeye ulaşmamıştır. Gümüşhane’de 1970 yılından itibaren devlet desteği ile bazı tesisler açılmış ve 1990 yılından sonra bu tesisler özelleştirme neticesinde özel sektöre devredilmiştir. Gümüşhane’nin genel yapısına bakıldığında son yıllarda küçük imalathane ve atölyeler marifetiyle üretim yapılmakta devletin teşvik tedbirleriyle bu girişimlerin artacağı beklenmektedir.

Kalkınmada 1. derecede öncelikli iller arasında bulunan Gümüşhane ilinde, 23 adet Sanayi Tesisi mevcuttur. Bunların biri kamu iştirakli olup, 22 tanesi ise son yıllarda uygulanan teşvik tedbirleri ile yapılmış olan özel sektör yatırım tesisleridir (www.ekutup.dpt.gov.tr).

Bunlar her ne kadar büyük ölçekli yatırımlar olmasa da yörenin ekonomik gelişmesine katkıda bulunabilecek tesislerdir.

İlde Kamu Yatırımı niteliğinde olan tesisler, istihdama yönelik tesisler olup, devlete zamanla mali külfetler getirdiği gözlenmektedir. Öncelikle Özel İdare Müdürlüğü’nün büyük hissedarı olduğu kamu fabrikalarının tamamına yakını özelleştirilmiş, Özel İdare kamu payları satılmıştır.

Tablo 1.9. Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İllerdeki Küçük Sanayi Sitelerinin Dağılımı
(2009)

	İLİN ADI	BİTENLER 2008 SONU			2009 YATIRIM PROGRAMI		
		Planlanan	Fiilen Süren	% (x)	ADET	İŞYERİ SAYISI	% (X)
1	ARTVİN	3	336	-	-	-	-
2	GÜMÜŞHANE	2	332	-	-	-	-
3	GİRESUN	3	597	-	1	61	-
4	ORDU	5	1,134	-	1	50	-
5	RİZE	3	465	-	1	200	-
6	TRABZON	6	854	-	-	-	-
TOPLAM		22	2.718	2	3	311	4
DİĞER İLLER TOPLAMI		407	88.425	98	52	6.484	96
TÜRKİYE TOPLAMI		429	91,143	100	55	6.795	100

Kaynak: <http://www.sanayi.gov.tr/Bölgeler/kss>

Bölgedeki il ve ilçelerde çoğu faaliyette olan önemli sayıda Küçük Sanayi Siteleri(KSS) bulunmaktadır. Bölgede bulunan Küçük Sanayi Sitelerinin doluluk oranları ise farklılıklar göstermektedir. Bölge açısından Küçük Sanayi Sitelerinde değerlendirme yapıldığında; Gümüşhane işyeri bakımından sonuncu durumda, Ordu ise 1.134 sanayi sitesi ile ilk durumda yer almaktadır.

1.4.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)

Doğu Karadeniz Bölgesinde Trabzon, Ordu, Rize, Giresun, Artvin ve Gümüşhane'deki sanayi bölgeleri ve bu bölgelerdeki tesis ve istihdam durumu bu kısımda ele alınmaktadır.

i) İllere Göre Organize Sanayi Bölgeleri

Gümüşhane’de Ekonomik kalkınmayı hızlandırmak ve ilin ticaretini geliştirmek için Ticaret ve Sanayi Odası olarak 1997 yılında Gümüşhane’de OSB kurulması çalışmaları başlatılmıştır. 1998 yılında OSB için yer seçimi yapılarak, aynı yıl yatırım programına alınmıştır. Bugün altyapı çalışmaları hızla devam etmekte olan OSB’de çeşitli büyüklüklerde yatırımcıya tahsis edilebilecek 60 adet arsası bulunmaktadır. Yıllardır büyük illere yönelen hızla nüfus göçünü önlemek için istihdam alanları oluşturmak, ilin gelişmiş illerle arasındaki gelişme farklılıklarının giderilerek sosyal ve ekonomik dengenin sağlanması Gümüşhane Organize Sanayi Bölgesinin temel amacını teşkil etmektedir.

Gümüşhane’de kurulmuş olan sanayi tesisleri genelde Merkez ilçe ve civarında yoğunlaşmıştır. Küçük Sanayi Sitelerinde ise atölye ve küçük işyerleri mevcuttur.

Tablo 1.10. Bölgedeki Organize Sanayi Bölgeleri (2009)

OSB'nin BULUNDUĞU İL	OSB ADI	PARSEL SAYISI	OSB DURUMU
TRABZON	Arsin	89	Faal
	Beşikdüzü	39	İnşaatı devam
	Vakfikebir	-	İnşaatı devam
ORDU	Ordu	81	Faal
	Fatsa	44	İnşaatı devam
RİZE	Ardeşen	-	İnşaatı devam
	Merkez	37	Faal
GİRESUN	Giresun Merkez	42	İnşaatı devam
ARTVİN	-	-	-
GÜMÜŞHANE	Merkez	57	İnşaatı devam

Kaynak: <http://www.sanayi.gov.tr>

Tablo 2.5’de görüldüğü üzere, bölgedeki faal vaziyette olan 9 OSB’de toplam 389 parsel bulunmakta olup, bunların 207’si dolu ve üretime geçmiş durumdadır. Halen

inşaatı devam eden 6 OSB'nin de tamamlanması ile bölgede sanayinin gelişmesi için önemli bir altyapı eksikliğini giderileceği ve yatırımların artacağı düşünülmektedir.

ii) OSB'lerde Tesis ve İstihdam Durumu

Tablo 1.11. OSB'lerde Tesis ve İstihdam Durumu (2009)

	BİRİM	TRABZON ALT BÖLGESİ İLLER						BÖLGE TOPLAMI
		TRABZON	ORDU	RİZE	GİRESUN	ARTVİN	GÜMÜŞ HANE	
Üretim Geçmiş Tesisler	Adet	72	49	37	10	-	1	149
İnşaat Safhasındaki Tesisler	Adet	12	11		-	-	14	37
Proje Safhasında Olanlar	Adet	13	4		2	-	42	61
Projesi Olmayanlar	Adet	-	2		11	-	-	13
Toplam Tesis Sayısı	Adet	97	66	37	23	-	15	238
Mevcut İstihdam	Kişi	4.000	1.500	3	355	-	304	6.162

Kaynak <http://www.sanayi.gov.tr>

Tablo 2.6'da görüldüğü gibi, Bölgedeki OSB'lerde üretime geçen 169 işletmedeki mevcut istihdam 6.162'dir. Bölge illerine bakıldığında Artvin ilinde üretime geçmiş tesis bulunmamakta ve dışında Gümüşhane ilinde de üretime geçmiş tesis sayısının diğer illerin çok altında olduğu görülmektedir. Bölgede toplam tesis sayısı açısından Trabzon ili ilk sırada yer almaktadır.

1.4.3. Sanayi İle İlgili Sorunlar ve Genel Değerlendirme

Gümüşhane, mevcut konumu, gelir ve pazar durumu, kurulu sanai kapasitesi, sermaye birikimi ve tasarrufu, teşebbüs gücü, tarım, hayvancılık, ormancılık ve

madencilik alanlarındaki potansiyeli dikkatle değerlendirildiğinde, bir sanayi kenti olmadığı görülmektedir (Gümüşhane Yöresinin Kalkınma Sempozyumu, 2002:64-70).

Ancak her durumda, insan dahil mevcut tüm potansiyelini olduğu gibi, sınıai potansiyelini de iyi değerlendirmeli ve ekonomiye kazandırmalıdır. Bunun için tarım ve hayvancılıkta verimliliği artıracak temel dönüşümlere ihtiyaç vardır. Pestil ve köme üretiminin geliştirilmesi ve üretiminin artırılması bu dönüşümlerden sadece birisidir.

Gümüşhane maden potansiyeli yönünden oldukça zengindir. Gümüş içeriği çok fazla olan kurşun, çinko ve bakır gibi bazı metallerce de oldukça zengin bir rezerv ve potansiyele sahip olan Gümüşhane, yapılacak sanayi hamleleri ile geçmişte olduğu gibi, tekrar gerçek anlamda gümüş şehri olarak anılmaya başlayabilir (Gümüşhane Mühendislik Fakültesi, 2006:81).

Son yıllarda mermer ve travertenin dünyada fazla miktarda talep edildiği gerçeği göz önüne alınırsa, bu bölgedeki mermer ve traverten ocaklarının geliştirilip işletilmesinin Gümüşhane ekonomisine yapacağı yararlar tartışmasıdır.

Gümüşhane'de, madencilik ve tarıma dayalı sanayi ile, özellikle turizm gibi emek yoğun sanayi yatırımlarının ilde halen sürükleyici etki yapabileceği düşünülmektedir. Gümüşhane'de, hem küçük esnaf ve sanatkârların yapacakları yatırımların, hem de küçük ve orta ölçekli sanayi yatırımların plansız yapılaşmaya sebep olmaksızın, çevreye ve tarım arazilerine zarar vermeden gerçekleştirilebilmesi açısından KSS ve OSB yatırımlarının bir an önce gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Özellikle yer seçimi tamamlanmış olan OSB'nin tam faaliyete geçirilmesi ilde sanayinin kısa sürede gelişmesi açısından ilk ele alınması gereken konu olarak görülmektedir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 1999:35).

Geleneksel kalkınma süreci olan tarımdan sanayiye geçiş sürecinin henüz eşiğinde olan Gümüşhane'de sanayinin gelişebilmesi, ancak sanayiye itici sektörler durumundaki, tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, ticaret, turizm, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörlerin gelişmesine bağlıdır. Bu sebeple, öncelikle tarımsal üretimin artırılmasının önündeki engelleri kaldıracak çalışmalar önem arz etmektedir. Bu açıdan, çiftçinin eğitilmesi, ilin toprak ve iklim özelliklerine uygun bitkilerin tarımının yapılmasının sağlanması yönünde çalışmalar ile bilinçli çiftçilik devrinin önü açılmalıdır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 1999:43).

Bu sayede gelişen tarım sektörüyle beraber pestil ve köme üretiminde kullanılan hammaddelerin satın alma ve üretim maliyetleri azalacak, buda bu sektörde faaliyette bulunan firmaların şehir ekonomisine olan katkılarını bir kat daha artıracaktır.

1.5. Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Tarım sektörü; bitkisel ve hayvansal üretim adı altında sektörler bazında incelemeye alınacaktır. Bitkisel üretim; tarla, sebze, meyve, bitkileri, hayvansal üretim ise, balıkçılık ve arıcılık alt sektörler adı altında incelenecektir.

1.5.1. Tarımsal Alan Kullanımı ve Büyüklüğü

1.5.1.1. Arazi

İlin toplam yüzölçümü 657.500 hektar olup, bunun 113.685 hektar'ı tarım arazisi, 216.915 hektar'ı çayır mera arazisi, 164.655 hektar'ı orman ve fundalık arazi ve 162.245 hektar'ı tarım dışı arazileri oluşturmaktadır. Türkiye'de ise, arazisinin %36'sı ekili-dikili alan, %32'si çayır ve otlak, %27'si orman ve %6'sı diğer alanlardır (yerleşim birimleri, tarıma elverişsiz çıplak kayalıklar gibi) (www.bizlesohbet.com).

Tarımsal üretim yapılan alan Gümüşhane ilinin %12'sini oluşturmaktadır. Tarım sektörü il ekonomisinde önemli yer tutsa da tarıma elverişli alan oranı düşüktür. İlde tarım arazilerini nadasa bırakma yöntemi hala kullanılmakla birlikte, nadasa bırakılan alan 19.284 hektar ile oldukça yüksektir.

1.5.1.2. Tarımın İl Ekonomisindeki Yeri

Gümüşhane ili daha çok tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olduğu için ile getirisi olan en önemli sektör tarım sektörüdür.

Gümüşhane ilinde tarım sektörünün il GSYİH'sına katkısı 2004 yılında 43.000YTL'dir. İl tarım sektörünün, 2006 yılı içerisinde tüm sektörler içindeki payı %33,2'dir. Türkiye genelinde ise; 2006 yılında tarım sektörünün istihdam içindeki payı %28,4'tir (www.tarimsal.com).

Türkiye ve bölge oranları ile karşılaştırıldığında Gümüşhane ili ekonomisinde tarım sektörünün rolünün büyük olduğu görülmektedir. Burada planlama bölgesi açısından tarımın GSYİH'ya katkısı önemliyken, Türkiye açısından bu oran çok düşük kalmaktadır (Tablo 2.7).

Tablo 1.12. Gümüşhane Tarım Sektörü GSYİH'sının Bölge ve Ülke Karşılaştırması (1987 Yılı Sabit Fiyatları) (2009)

Gümüşhane	Planlama Bölgesi	Türkiye (Bin YTL)	Gümüşhane/Planlama Bölgesi(%)	Gümüşhane /Türkiye(%)
43	668	15.962	6,4	0,3

Kaynak: <http://www.dpt.gov.tr>

1.5.1.3. Tarımsal Üretici Durum Analizi

İlde 17907 adet tarım işletmesi mevcuttur. Bu işletmelerin tamamı küçük aile işletmesidir. İlde tarım işletmeleri genellikle bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapılmakta ve bu işletmelerin oranı da %87,36'yı bulmaktadır. Bu işletmelerin sırasıyla %7,67'si yalnızca bitkisel üretim yapan ve bunu %4,97'si yalnızca hayvansal üretim yapan işletmeler izlemektedir (İlmi ve Araştırmalar Vakfı, 2004:46-48).

Tablo 1.13. Tarımda İşletme Büyüklüğü ve Arazi Edinim Biçimi

Arazi Büyüklüğü(Dekar)	İşletme Sayısı	Arazi (Dekar)
0-5	876	1.899
5-9	2.774	18.054
10-19	5.700	75.517
20-49	6.901	200.400
50-99	1.110	75.742
100-199	484	60.833
200-499	62	13.993
500-999	-	-
1000 ve +	-	-
Toplam	17.907	446.438

Kaynak: Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü, Tarım Master Planı, Seminer, 2004

Tablo 2.8’de görüldüğü üzere, ilde 17.907 adet işletme bulunmaktadır. ve işlenen arazi 446.438 dekadır. 2001 yılı genel tarım sayımı hane halkı araştırma sonuçlarına göre, Gümüşhane ilinde ortalama işletme büyüklüğü %24,93’e çıkmıştır.

Türkiye genelinde olduğu gibi Gümüşhane ilindeki tarım işletmeleri, hızlı nüfus artışı ve artan nüfusun tarım dışı sektörde istihdam edilmesi zorunluluğuna karşılık, bu sektörlerde işgücü talebinin nüfus artışına uygun düzeyde artırılmaması; tarımın gelişim hızının nüfus artışını karşılamada yetersiz kalması ve miras yoluyla arazilerin bölünmesi gibi nedenlerle giderek küçülmüştür (İlmi Araştırmalar Vakfı, 2004:45).

1.5.1.4. Sulama

Gümüşhane’de tarımsal su ihtiyacı, doğal yağışlarla giderilememektedir. Su ihtiyacı yeraltı ve yerüstü su kaynaklarıyla karşılanmaktadır.

Gümüşhane ili tarım arazilerinin(113 685 hektar) 64 670 hektarı sulanabilecek alanlardır. Sulanan alan ise 27.412 hektar olup, sulanan arazinin sulanabilecek tarım arazisine oranı %42.39’dur. Sulanan arazilerin %64,5’i Devlet Su İşleri ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından (devlet sulaması) sulanmakta, %34,5’lik kısmı halk tarafından sulanmakta ve %1’lik kısım ise kooperatifler tarafından sulanmaktadır (İlmi Araştırmalar Vakfı, 2004:49).

1.5.1.5. Gübre Kullanımı

İlde üretimi etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de gübre kullanımınıdır. İlde gübre üreten fabrika bulunmamaktadır. Gübre ihtiyacı kooperatifler ve ilde bulunan gübre bayilerinden temin edilmektedir. İlde 2006 yılı itibariyle gübre tüketimi 5.894 ton olup aynı yıl Türkiye tüketimi 14.345.246 tondur (www.tuik.gov.tr).

Yörenin çok yağış alması ve arazinin yüksek eğimi nedeni ile yapılan suni gübreleme çok kolay bir şekilde yıkanarak akarsu, yeraltı suyu ve deniz kirliliğine sebep olmaktadır.

1.5.2. Tarımsal Üretim

Tarımsal üretimle ilgili olarak Gümüşhane’de yetiştirilen tarla, sebze ve meyve bitki çeşitliliği üzerindeki araştırmalar bu bölümde ele alınacaktır.

1.5.2.1. Bitkisel Üretim

Gümüşhane ilinde yağışın yıllık toplamının azlığı ve mevsimlere göre dağılışındaki dengesizliği nedeniyle, ilde kuru tarım daha fazla yapılmaktadır. Bitkisel üretim tahıllar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Gümüşhane ilinde bitkisel üretim, bölge içindeki illerden farklı olarak canlı hayvanlar üretiminden sonra gelmektedir. Gümüşhane ilinin bitkisel üretim değeri 28.061.138 tondur. İldeki toplam tarımsal üretim değerinin ise 81.374.908 ton olduğu

göz önüne alınırsa, bitkisel üretim toplam tarımsal üretimdeki payı %34,4 olarak hesaplanır. Bu oran, planlama bölgesi için %5,2 Türkiye için ise %0,2'dir (www.tuik.gov.tr). Bu anlamda Gümüşhane ili bitkisel üretim miktarı bölgesel veya ülkesel ölçekte ön plana çıkmamaktadır.

i. Tarla Bitkileri

Türkiye genelinde tarla bitkileri içerisinde en fazla %73,41 ile tahıl tarımı yapılmaktadır. Gümüşhane ilinde 41.413 hektar tahıl ekimi yapılmaktadır. Bu da toplam tarımsal alanın yarısına yakın bir alanını oluşturmaktadır; fakat planlama bölgesi içinde en fazla yetiştirilme alanına sahip olan ürün %43,92 ile baklagillerdir. İkinci sırada da %36,59 ile endüstriyel bitkiler gelmektedir.

Tablo 1.14. Gümüşhane İli Tarla Ürünlerinin Kapladıkları Alanlar ve Üretim Miktarları (2009)

	Gümüşhane		Planlama Bölgesi		Türkiye		Gümüşhane/Türkiye(%)	
	Hektar	Ton	Hektar	Ton	Hektar	Ton	Hektar	Ton
Baklagiller	5.612	3.963	12.778	16.175	1.513.650	1.558.050	0,37	0,25
Endüstriyel Bitkiler	1.046	34.662	2.859	35.643	1.298.456	13.776.957	0.08	0,25
Tahıllar	41.413	64.599	170.607	298.685	13.413.600	30.658.000	0,31	0,21
Yumru Bitkiler	2.829	55.395	24.371	407.657	291.900	7.308.000	0,97	0,76
Toplam	50.900	158.619	210.615	758.160	16.517.606	53.301.007	0,31	0,30

Kaynak: <http://www.die.gov.tr>

Tablo 2.9’da görüldüğü gibi, İlin tarla ürünleri miktarlarına bakıldığında da yetiştirilme oranı ile doğru orantılı olarak en fazla üretimi yapılan ürünün 64.599 ton ile tahıllar olduğu görülmektedir.

Gümüşhane ilinde yetiştirilen tarla ürünlerinin kapladıkları alan itibariyle ilçelere göre dağılımları arasında en geniş tahıl üretim alanına sahip Kelkit ilçesidir. Bunu, Şiran ve Köse ilçeleri takip etmektedir. Baklagil üretim alanı oranlarında da en yüksek paya sahip olan ilçe Kelkit ilçesidir.

Gümüşhane ilinde tahıllar grubu içinde kapladığı alan itibariyle 26.084 hektar ile en fazla alan kaplayan ürün buğdaydır. Buğday, tüm ilçelerde üretilmekle birlikte 13.009 ton ile en fazla Kelkit ilçesinde görülmektedir. Aynı şekilde buğday yetiştirme alanı en geniş olan ilçe Kelkit ilçesidir. Baklagiller içinde en çok üretilen kuru fasulye ve endüstriyel bitkilerden şekerpancarı da en çok Kelkit ilçesinde yetiştirilme alanına sahip ve üretilmektedir (www.gumushane.gov.tr).

Yem bitkilerinden mısır en fazla körtün ilçesinde, onun dışındaki yem bitkileri de diğer tarla ürünleri gibi en çok Kelkit ilçesinde üretilmektedir. Soğan bitkisi ise en çok Şiran ilçesinde üretilmektedir (www.dpt.gov.tr).

Sonuç olarak; 2006 yılı verilerine göre tarla bitkilerinden tahılların, alansal olarak ve üretim açısından diğer tarla ürünlerine göre yüksek değerlere sahip olduğu görülmektedir. Burada en dikkat çekici durum ise Kelkit ilçesinin diğer ilçelere göre

hem ürün yetiştirilme alanı hem de verimlilik açısından yüksek bir değere sahip olduğudur.

ii. Sebze Bitkileri

Türkiye genelinde 2007 yılı içerisinde tarım alanlarının %5'in de sebze üretimi yapılırken, Gümüşhane'de sebze tarımı yapılan alan %0,8 olarak gerçekleşmektedir. Sebze tarımının gelişmesini engelleyen en büyük faktör iklimin olumsuz etkisidir. Ancak, mikro klima özelliği gösteren alanlarda sebze yetiştiriciliği yoğunlaşmıştır. Sebze üretimi daha çok öz tüketime yönelik yapılmaktadır (www.bizlesohbet.com).

En çok üretilen ürünler ise yaprağı yenen sebzelerde beyaz lahana; baklagillerde taze fasulye, meyvesi yenen sebzelerde ise domatestir.

Köse ilçesinde yalnızca taze fasulye ve biber yetiştirilmektedir. Köse ilçesi için sebze üretiminde dikkate alınamayacak değerlere sahip olduğu söylenebilir.

İldeki sebze sabit alanlarının ilçelere göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre en fazla sebze sabit alanına sahip olan ilçe, Torul ilçesidir. Onu Kelkit ilçesi takip etmektedir. Bu durum aşağıdaki Tablo 2.10'da daha açık bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 1.15. Gümüşhane İli İlçeler İtibariyle Sebze Bitkilerinin Sabit Alanları (2009)

İlçe adı	Sebze sabit alan (Hektar)
Merkez	141
Kelkit	273
Köse	3
Kürtün	8
Şiran	29
Torul	297

Kaynak: [http:// www.die.gov.tr](http://www.die.gov.tr)**iii. Meyve Bitkileri**

Gümüşhane'de meyvecilik kültürü ve meyveciliğin tarihinin, ilin tarihi kadar eskiye dayandığı söylenebilir. Hatta günümüzde bile elma denilince spesifik olarak elma yetiştiriciliği yapılan bir belde akla gelmektedir. Ancak, bugün ilimizde standart elma çeşitleri arasında yer alan çeşitler bulunmakla beraber gelinen nokta pek de iç açıcı değildir. İlimiz, meyvecilik alanında modern gelişmelere ayak uyduramamış ve bu manada Türkiye standardının gerisinde kalmıştır. Örneğin yirmi yıl kadar önce Gümüşhane'deki elma üretimi tüm meyve üretiminin, takriben %70'ini, yumuşak meyve üretiminin ise %95'ini oluştururken, bugün toplam meyve üretiminin ancak %41'ini, yumuşak çekirdekli meyve üretiminin ise %76,9 'ini oluşturmaktadır (www.gumushane.gov.tr).

Türkiye genelinde meyve alanlarının toplam tarım alanı içinde kapladığı alan %5 oranındadır. Bu oran Gümüşhane ilinde %1,2 ile Türkiye ortalamasına göre oldukça düşüktür (www.gumushane.gov.tr).

Tablo 1.16. Gümüşhane İli Meyve Ürünlerinin Kapladıkları Alan (hektar) (2009)

	Gümüşhane	Planlama Bölgesi	Gümüşhane/Planlama Bölgesi(%)
Yumuşak Çekirdekli	775	2.332	33,2
Taş Çekirdekli	255	1.051	24,3
Turunçgil	0	142	0,0
Sert Kabuklu	334	340,618	0,1
Üzümsü	17	1.552	0,1
Toplam	1.381	345.695	0,4

Kaynak: <http://www.die.gov.tr>

Gümüşhane ilinde meyve bitkilerinin kapladıkları alan ve üretim miktarlarına bakıldığında, ilde en fazla alan kaplayan meyve bitkisi grubunun 775 hektar ile yumuşak çekirdekli meyve grubuna ait olduğu görülmektedir. İlde meyve bitkilerinin kapladıkları alanlara bakıldığında, planlama bölgesi içinde ilin yumuşak ve taş çekirdekli meyveler dışında oldukça düşük paylara sahip olduğu görülmektedir. İl, yumuşak çekirdekli meyveler ile %33,2 taş çekirdekli meyveler ise %24,3 paya sahiptir (Tablo 2.11).

Üretim itibariyle en fazla değere sahip olan ilçe 3.678 ton ile Merkez ilçedir (İlmi Araştırmalar Vakfı, 2004:52).

Bundan sonra sırasıyla Şiran ve Torul ilçeleri gelmektedir. Üretim alanı en geniş olan meyve bitkisi grubu yumuşak çekirdekli meyvelerdir. Yumuşak çekirdekli meyvelerden elma bitkisi yetiştirilme alanı en geniş olan bitkidir. En çok üretilen meyve grubu üretim alanıyla doğru orantılı olarak yumuşak çekirdekli meyvelerdir. Aynı şekilde en çok üretilen ürün elmadır.

Sonuç olarak; Gümüşhane ilinde meyve bitkisi yetiştiriciliğinde öne çıkan ürün elma iken, öne çıkan ilçeler ise Kürtün ve Merkez ilçedir.

1.5.3. Hayvansal Üretim

Gümüşhane ilinde hayvancılık üretim 2006 yılına göre %56,9 paya sahip olup bitkisel üretimden fazla orana sahiptir. Gümüşhane ilinde hayvancılığın, il ekonomisine katkısını görebilmek amacıyla ilin canlı hayvanlar üretim değerine ve hayvansal üretim değerine bakılmıştır. Buna göre il, canlı hayvanlar üretim değerinde 29.878.212 YTL ile planlama bölgesi içinde (Trabzon, Giresun Rize, Artvin, Gümüşhane, Ordu illeri) %10,8 Türkiye içinde ise, %0,45 paya sahiptir. Hayvansal ürünlerde ise 23.435.558 YTL üretim değeri ile planlama bölgesi için de %8,3 Türkiye içinde ise %0,5 paya sahiptir. İlin her iki grupta da önemli paya sahip olmadığı görülmektedir (İlke ve Kayhan, 2006: 150-165).

Gümüşhane ilinde hayvancılık potansiyeli mevcut kaba yem durumuna göre fazladır. İlde, mevcut hayvanların çoğunluğunu yerli hayvanlar oluşturmaktadır. Yapılan ıslah çalışmaları ve daha önceki uygulanan teşvikler sayesinde ilde hayvancılık konusunda olumlu gelişmeler gözlenmektedir. Genel de mera hayvancılığı şeklindeki Yetiştiricilik daha modern bir şekilde ahır hayvancılığına doğru yönelmektedir. İlde hayvancılığı geliştirmek için ıslah çalışması olarak tabi tohumlama, suni tohumlama yapılmaktadır. Ayrıca hayvan hastalık ve zararları ile de yoğun bir şekilde mücadele edilmektedir (DPT, Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu,2006:155).

Gümüşhane’de 2006 yılına göre, yaklaşık 172.853 hayvan varlığının %47’ini koyun (81.792), %46’ini sığır (82.242), %4’ini keçi (7.271), %3’sini de diğer hayvanlar

oluşturmaktadır. Büyükbaş hayvanların %55'i yerli, %35'i melez ve %10'u kültür ırkı hayvanlardır. Kümes hayvan sayısı 172.788 civarındadır (www.gumushane.gov.tr).

Gümüşhane ilinde elde edilen seçilmiş hayvansal ürünlerin üretim miktarlarına ait tablo aşağıda verilmektedir. İlde elde edilen ürünlerden bölge içinde en yüksek orana sahip olanı %17 ile yapağıdır. Süt ve hayvan kılı da bölgeyle kıyaslandığında önemli ürünler arasındadır. Türkiye geneline bakıldığında ildeki bal mumu ve bal üretiminin önde olduğu görülmektedir (Tablo 2.12).

Tablo 1.17. Seçilmiş Hayvansal Ürünler (Ton)

	Gümüşhane	Planlama Bölgesi	Türkiye	Gümüşhane/Planlama Bölgesi	Gümüşhane/Türkiye
Kırmızı Et	281	10.533	366.962	2,67	0,08
Süt	73.419	562.981	10.611.011	13,04	0,69
Yapağı	158	883	46.457	17,89	0,34
Kıl	2	17	2.741	11,76	0,07
Tiftik	-	-	333	-	-
Beyaz Et	-	-	898.582	-	-
Bal	985	14.464	69.540	6,81	1,42
Balmumu	45	633	3.130	7,11	1,44
İpek Kozası	-	-	169	-	-

Kaynak: Trabzon Alt Bölgesi Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu, 2006:32

1.5.3.1. Balıkçılık

Gümüşhane İli su yönünden oldukça zengindir. İlde temelde, iki akarsu vardır. Bunlar Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'dır. Her iki çayında il içindeki uzunluğu yaklaşık

olarak 100 km.dir. Bu çaylara bağlı onlarca dere mevcuttur. Mevcut sular, özellikleri itibariyle alabalık yetiştiriciliğine oldukça uygundur. Zaten çoğunda alabalık tabii olarak yetişmektedir. Bu sular değerlendirildiği takdirde yılda en az 1000 ton alabalık üretme imkânı mümkün olabilecektir (www.gumushane.gov.tr).

İlde alabalık üretiminin son yıllarda hızlı bir gelişme gösterdiği söylenebilir. Halen bir kısmı yapıma aşamasında olan 32 adet alabalık işletmesi mevcuttur. Ayrıca aynalı sazan üretimine uygun dere ve göletlerin balıklandırma çalışmaları devam etmektedir. 1998 yılındaki mevcut göletler 100.000 adet aynalı sazan yavrusuyla aşılандırılmıştır ve aynı zamanda Kürtün barajı da alabalık üretimi için oldukça elverişlidir. Gümüşhane’de, bu çalışmaların desteklenmesi halinde, alabalık üretimi yönünden Türkiye’nin sayılı illeri arasına girmeye aday bir il olduğu görülmektedir (Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü Tarım Dergisi, Nisan 2006, Sayı:21, Gümüşhane).

Aşağıdaki ilde yetiştirilen su ürünlerinin miktarlarına ilişkin tablo verilmiştir. Gümüşhane ilinin denize kenarı bulunmadığından deniz ürünleri üretimi yapılamamaktadır. İlde iç su üretimi yapılmakta olup bölge üretimi içindeki payı %12’dir (Tablo 2.13).

Tablo 1.18. Su Ürünleri Miktarı (Ton)

	Gümüşhane	Planlama Bölgesi	Türkiye	Gümüşhane/Planlama Bölgesi (%)	Gümüşhane/Türkiye (%)
İç Su Üretimi	297	4.808	40.217	6,18	0,74
Deniz Ürü. Üretimi	0	1.169	39.726	0,00	0,00
Tatlı Su ürünleri	29	382	44.698	7,59	0,06

Kaynak: Trabzon Alt Bölgesi Bölgesel Araştırma Kalkınma Raporu, 2006:33

1.5.3.2. Arıcılık

Gümüşhane ilinin engebeli yapıya sahip olması bitki örtüsünün, özellikle ballı bitkilerin (yonca, sığır kuyruğu, nane, ballı baba, akasya, korunga, meyve çiçekleri, geven, kekik, deve diken, üçgül, ıhlamur, kestane, orman gülü gibi) doğal olarak çok zengin olmasına imkan tanımaktadır. Bu engebeli yapı arıların mevsim boyunca verimli çalışmalarını sağlamaktadır. İlkbaharda taban arazide yer alan bitkilerden bazıları erkenden çiçek açmaktadır. Bu nedenle, kolonilerin bu dönemde popülasyonları gittikçe artarak nektar akımından daha iyi yararlanma imkânı bulmaktadır (Genç ve Dodoloğlu,2002:338).

Mevsim ilerledikçe, dağların yamaçlarında yer alan bitkiler yukarılara doğru tedrici olarak çiçek açmakta ve arılar için bal potansiyeli devamı sağlamaktadır. Engembeli yapı, böylece bitkilerin tamamının muayyen bir zamanda çiçek açıp solmasını önlemekte, tedrici olarak çiçeklenme yükseklerine doğru artmakta ve böylece bitki türlerindeki erken ve geç çiçeklenme olayı arılar için daha elverişli hale gelmektedir.

İlin arazisinin çok fazla bölünmüş olması nedeni ile tarla ve bahçe ziraatının gelişmesi oldukça sınırlıdır. Bu nedenle alternatif tarımsal faaliyetler geliştirilmelidir. Tarım arazisine çok fazla bağlı olmayan arıcılık bu açıdan bakılınca oldukça önemlidir. İlin rakım ve flora yapısının uygun olması arıcılığın tarla ve bahçe ziraatına en iyi bir alternatif olduğunu göstermektedir. Nitekim Gümüşhane'de Türkiye'de üretilen balın yaklaşık olarak %1'i üretilmektedir. Potansiyel açıdan zengin olan il üretimini daha da

artırabilir. Üretim potansiyelini değerlendirmek amacı ile arıcılığın teşvik edilmesi gereklidir (Atatürk Üniversitesi, 2006:669-672).

Gümüşhane’de zengin flora çeşitliliği nedeniyle arıcılık önemli gelişmeler göstermiştir. İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla bu sektör desteklenmektedir. İl genelinde 45.600 kovan arı, yıllık 997 ton bal, 44 ton bal mumu üretilmektedir (www.gumushane.gen.tr).

1.5.4. Tarım Hayvancılık ve Yem Yetiştiriciliği İle İlgili Sorunlar

Gümüşhane ilinde tarım, hayvancılık ve yem yetiştiriciliği ilgili sorunları ana hatları ile şöyle sıralayabiliriz.

1. İlde eğitim düzeyi yeterli değildir. Tarımsal yayım çalışmalarında kadınlar ihmal edilmiştir. Özellikle hayvancılıkla ilgili tüm işlerin kadınlar tarafından yapılıyor olmasına rağmen; suni tohumlama ve hayvan besleme gibi önemli konularda kadınlara yönelik eğitim çalışmaları bulunmamaktadır.

Bu konuda tarım il müdürlüğü tarafından, bayanlara yönelik hayvancılık, tohumlama ve konumuzla ilgili olan cevizlerin köme üretiminde ipe serilmesi ile ilgili olarak eğitim kurslarının düzenlenmesi ve yürütülmesi sağlanmaktadır. Ayrıca Gümüşhane’de çiftçilere yönelik yetiştiricilik, gübreleme, tarımsal destekler ve genel konularda bilgi edinmelerini sağlamak amacı ile program dâhilinde çiftçi toplantılarına devam edilmektedir (Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü).

2. Tarımda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve yeni yatırımın yapılması yani üretimi geliştirmek için daha teknik daha entantif ve rasyonel çalışma gerekmektedir. Bu nedenle işletmeler gerekli girdileri sağlamada yeterli ve dengeli sermayeye ihtiyaç duymaktadırlar. Gümüşhane’de çiftçilerin büyük bir kısmının sorunu olan sermaye yetersizliği bitkisel ve hayvansal üretimi olumsuz etkilemektedir. Özellikle sermaye yetersizliği üretimde girdilerin yetersiz kullanımına neden olmaktadır.

İşletmelerin ve çiftçilerin sermaye ihtiyacını karşılamaya yönelik Tarım İl Müdürlüğü tarafından Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı uygulanmaya başlanmıştır. Projenin ilk iki etabında sadece kırsal alanda ekonomik ve altyapı tesislerinin rehabilitasyonuna yönelik harcamaların belirli oranlarda hibe olarak finansmanı sağlanırken sonraki etaplarda ilave olarak tarımda kullanılan alet ve ekipmanlara da aynı şekilde finansman sağlanmaya başlanmıştır (Tarım İl Müdürlüğü).

3. İlde tarımsal alanlarda yetiştirilen bitkisel ürünlerin başlıca sorunları şu şekilde belirtilebilir:

- Üretimde sertifikalı tohumluk kullanımındaki yetersizlik
- Yeni üretim tekniklerinin çiftçiye ulaştırılmasındaki yetersizlik
- Makine kullanımı ve bu kullanımda optimum ilke sorunları
- Üretimde düşük verimlilik
- Girdi kullanım yetersizliği
- Rüzgâr ve su erozyonu
- Tarıma elverişli olup kiralama sorunu nedeniyle atıl bırakılan araziler

— Amacına uygun arazi kullanılmaması ve arazilerin çok parçalı olması nedeniyle küçük işletmelerin fazlalığı

4. Hayvansal üretimdeki sorunları, hayvan ırkına ile bakım ve beslemeye ait sorunlar olarak değerlendirilebilir. Bunlar:

— Çiftçilerin suni tohumlama uygulamasını yeterince benimsememesi,
 — Kaliteli damızlık hayvan sayısının yetersiz olması,
 — Uygun olmayan koşullarda bulunan hayvan barınakları,
 — Besi ve süt hayvancılığına uygun ırkların kullanılmaması nedeniyle verimin düşük olması,

— Yem bitkileri üretiminin yetersizliği ve yem bitkileri tohumu teminindeki güçlükler,

Hayvansal ürünlerin üretimlerinin artırılması için öncelikle kaynakların doğru kullanımı ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yüksek verimli ırklardaki hayvan sayısı artırılmalı ve hayvan yemi arzına önem verilmelidir. Bu koşullarda bitkisel üretim (yem) ve çayır- mera verimliliğinde de artmış olması gerekmektedir (İlmi Araştırmalar Vakfı,2004:66).

Hayvancılıkla ilgili yukarıdaki sıralanan sorunların çözümüne yönelik, Bakanlar Kurulunca da onaylanan Etçi ve Kombine Irklarla Kurulacak Damızlık Sığır İşletmesi Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin kararda Gümüşhane’de yer almaktadır. Bu karar ile Gümüşhane’de hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin yeni inşaat yatırımlarının yüzde 30’u, damızlık gebe düve alımının yüzde 40’ı ve makine alımlarında sağım ünitesi ve soğutma tankı alımlarının yüzde 40’ı oranında hibe sağlanacaktır

(www.habersenindir.net). Bu desteklemeler ile Gümüşhane’de hayvancılığın gelişmesinin önünü açılacaktır.

5. İl düzeyindeki tarımsal yayım hizmetleri konusunda karşılaşılan başlıca sorunlar şu şekildedir:

— İlde tarıma sağlanan hizmet seviyesi yeterli düzeyde değildir. Bu konudaki sorunlar temelde;

— Yayım elemanları sayısının yeterli olmaması

— Kadınlara yönelik yayım hizmetlerinin yetersizliği

— Tarımsal yayım çalışmalarında pazarlama, örgütlenme gibi konulara yeterince eğilmemesi olarak sınırlanabilir.

— Diğer yandan; ildeki yayım elemanlarının sayısı yeterli değildir ve homojen dağılmamıştır.

— Çiftlik düzeyinde araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetleri de yetersizdir.

— Mevcut tarımsal kuruluşların çalışmaları yeterli değildir.

— İl düzeyinde Bakanlıkta çalışan veteriner hekimlerin sorumlu olduğu alanların çok geniş olması, hayvan sağlığı ve suni tohumlama hizmetlerin yeterli şekilde yapılmasına olanak vermemektedir.

Tarımsal üretim değerinin artırılması; tarım yapılabilir alanlarda birim alandan ve hayvansal üretimde, hayvan başına daha çok ve daha kaliteli ürün alınmasına bağlıdır. Bu durumun gerçekleştirilmesi çiftçinin eğitimi, dolayısıyla tarımsal yayımla mümkündür. Tarımsal yayımın temel amacı, kırsal nüfusun her yönden kalkınmasında rol oynayan tüm faktörlerin iyileştirilmesine yardımcı olmak ve yol göstermektir. Tarımsal yayım ile pratikte uygulanabilir ve yüksek düzeyli bilgi transferi sağlanır.

Gümüşhane’de yayım hizmetleri Tarım İl Müdürlüğü elemanlarınca yürütülmekte, ancak yayım elemanı sayısı ve gerekli materyallerin yeterli olmaması nedeniyle etkin bir şekilde uygulanamamaktadır. Ayrıca yayım hizmetlerinde ihmal edilen önemli konular ve hedef kitleler vardır. Üretim teknikleri dışındaki, pazarlama, pazar araştırması, işletmecilik ve doğal kaynakların korunması gibi konular ile kadınlar ve gençler yayım çalışmalarında ihmal edilmiştir. Sözleşmeli çiftçilik gibi bir uygulama olmaması nedeniyle özel sektörün yayım çalışmalarına fazla katkısı yoktur.

Üreticilerin, üretimden yüksek verim sağlama, süt ineklerinde bakım, besleme ve suni tohumlama yönünde fazla bilgileri bulunmamaktadır. Ayrıca hayvanlarda verim artışı için gerekli ilave besleme yöntemleri konusunda bilgi eksiklikleri vardır. Bölgede hayvanlara genelde kadınlar bakmaktadır. Bu nedenle suni tohumlamanın yaygınlaştırılmasında ve besleme teknikleri açısından, özellikle kadınlara yönelik yayım yapılması gerekmektedir. Ayrıca Gümüşhane’de tarım sektöründe çok çeşitli örgütler bulunmaktadır. Sektör içerisinde önemli bir büyüklüğe sahip kooperatifler, ziraat odaları, birlikler ve dernekler belirlenen bu sorunlar doğrultusunda çalışmalarını yürütmelidirler.

Tarımsal yayım hizmetlerinde,kadınlara yönelik daha önce oluşturulan Kırsal Alanda Kadının İstihdamı ve Örgütlenmesi, Kırsal Alanda Kadın Eğitimi ile Sağlıklı Süt Üretimi Projelerinin devam ettirilmesi gereklidir (www.habersenindir.net).

6. Tarımda bitkisel ve hayvansal ürünlerin pazarlanmasında karşılaşılan temel sorunlar şunlardır.

- Yeterli altyapı ve düzenlemeye sahip pazar organizasyonlarının olmaması,
- Tarıma dayalı sanayinin yetersizliği nedeniyle hammaddelerin işlenip mamul hale getirilememesi, bu nedenle katma değer kaybının artması,
- Ürünlerin belirli toplama merkezlerinde toplanmaları, işlenmeleri ve tüketici merkezlerine dağılımı, pazarlamanın başlıca üç ana hizmetini teşkil etmektedir. Gümüşhane’de mevcut kooperatif ve özel organizasyonlar bu hizmetleri tam anlamıyla yerine getirememektedir. Dolayısıyla pazarlamanın yardımcı hizmetlerinde yer alan standardizasyon, kalite kontrol ve işaretleme, ambalajlama alanlarında verilen hizmetler yeterli değildir. Örneğin balda kalite sınıflandırması olmaması nedeniyle fiyat dengesizliği görülmektedir. Kaliteyle beraber marka oluşturulması ve reklâm, pazarlama faaliyetleri içerisinde yer alması gereken hizmetlerdir.

Son yıllarda tarımsal üretim tekniğinde meydana gelen değişimler ve bazı alandaki özel destekler, tarımsal üretimde önemli artışlar meydana getirmiştir. İç piyasalarda tüketimin aynı oranda artması, dış satım sorunları ve yeni pazarların bulunmaması, özellikle kısa zamanda bozulma özelliğine sahip ürünlerde ani fiyat düşmesine yol açacaktır.

İl bazında çeşitli açılardan önemli potansiyele sahiptir ve bu potansiyel belli amaç ve projelerle desteklendiğinde kalkınmanın yolunu ortaya çıkaracaktır. İlin var olan potansiyelleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Gümüşhane ilinin hayvancılık için uygun mera arazilerine sahip olması hayvancılığın geliştirilmesi için avantaj olarak kabul edilebilir Mera arazileri il arazi toplamının %33’ünü teşkil etmektedir.

— Su ürünleri yetiştiriciliği için büyük bir kaynak mevcuttur. Ayrıca sulanabilecek araziler için yeterli yer altı ve yerüstü potansiyeli vardır.

— Gümüşhane’de yem bitkisi üretimine uygun arazi ve iklim mevcuttur.

— Gümüşhane’de yem bitkileri tohumu üretimi geçmişte denenmiş ve yüksek verim alınmıştır. Bu nedenle Türkiye’de zaman zaman ortaya çıkan yem bitkileri tohumluk ihtiyacını karşılamak için Gümüşhane ili iyi bir alternatif olabilir

— Mevcut hayvan popülasyonunun genotipinde görülen iyileşme sonucu mevcut et, süt ve bal üretimi de artacaktır.

— Gümüşhane’de toplam tarım arazisinin %20’si kullanım dışıdır. Göç ve öz sermaye yetersizliği nedeniyle boş bırakılan arazinin verimli olabilecek kısmı üretime kazandırılabilir (İlmi Araştırmalar Vakfı,2004:70).

Tarımın uzun yıllardan beri içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapının değiştirilmesi, köklü, sistemli ve planlı bir değişim zihniyeti ile mümkündür ve bunun politik yanları bulunmaktadır. Ancak ilin mevcut potansiyelleri dikkate alınarak, bu potansiyellerden yararlanmada izlenilecek politika ve stratejiler aşağıdaki biçimde sıralanabilir.

i) Hayvan varlığı ve hayvansal üretimle ilgili olarak;

— Yerli ırktan kültür ırkına geçişin sağlanması,

— Yem, bakım ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi,

— Etkin pazarlama ve örgütlenme sisteminin oluşturulması,

—Tarıma dayalı sanayinin sözleşmeli üretimle desteklenerek geliştirilmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak entegre et, süt, su, bal ürünleri işleyen tesisler ile yem fabrikasının kurulması konusunda teşvikler verilmelidir. Süt toplama merkezlerinin toplama ve soğutma kapasitelerinin artırılması, canlı hayvan borsasının çiftçi tarafından kullanımın özendirilmesi, pazar bilgi sisteminin oluşturulması çalışmaları başlatılmalıdır.

ii) İlde önemli potansiyeli bulunan su ürünleri üretimi ile ilgili olarak;

- Yem maliyetlerinin azaltılması,
- Yer üstü su kaynaklarının su ürünleri üretiminde kullanılması,
- Su ürünlerinde pazarlama organizasyonunun kurulması mümkün olabilir.

iii) Bitkisel üretim yapısı ve üretim deseni ile ilgili olarak;

- Yöreye uygun sertifikalı tohumluk kullanımının yaygınlaştırılması,
- Bilinçli ve etkin girdi kullanımı,
- Sulanabilir alanların sulamaya açılması ve drenaj problemi olan alanların rehabilite edilmesi,
- Nadas alanlarının daraltılması,
- Tarıma elverişli olarak bulunan ve kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi,
- Sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması,
- Arazilerin parçalanmasının engellenmesi önlemleri alınabilir.

iv) İlde üretici gelirinin artışı ile ilgili olarak;

- Tarımsal ürünlerde pazarlama sisteminin ve örgütlenmenin kurulması ve geliştirilmesi,
- Üretim maliyetlerinin düşürülmesi, - Girişimcilik ruhunun geliştirilmesi,
- Katma değeri yüksek ve il için avantajlı ürünlerin üretimi, bu konuda yayım örgütlerinin üreticiyi yönlendirmesine bağlıdır.

v) Tüketici gıda güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili olarak;

- Kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi,
- Kontrol ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

vi) İlde tarımsal üretimin devamlılığı ve yeni arayışların geliştirilmesinde;

- Erozyonla mücadele,
- Doğal kaynakların bilinçli kullanımı,
- Arazilerin kullanım kabiliyet ve sınıfları dikkate alınarak kullanımı,
- Organik tarım önem taşımaktadır. Bu kapsamda yöresel olarak yetiştirilen kuşburnu, kekik, girebolu gibi ürünlerin organik olarak üretiminin desteklenmesi gerekmektedir. Organik kayısı ve dut kurutma tesisinin kurulması ile de bu üretim tarzı gelişme gösterecektir. Bu arada sadece bitkisel üretimde değil, aynı zamanda hayvansal ürünlerde de organik üretime yönelik çalışmalar desteklenmelidir (İlmi Araştırmalar Vakfı, 2004:72).

Özetle, Gümüşhane ilinde tarımsal kalkınmanın sağlanabilmesinde, ildeki sorun ve potansiyellerin dikkate alınarak ulaşılmak istenen hedef ve amaçların 4 başlık altında sıralayabiliriz. Bunlar:

- İlin tarımsal verimliliğinde artışların sağlanması,
- Tarımsal üretim değerinin ve doğal olarak üretici gelirin artırılması, tarımın GSYİH içindeki payının artırılarak toplumda sosyal dengenin sağlanması,
- Gıda güvencesinin ve güvenliğinin sağlanması,
- Sürdürülebilir tarımsal üretim tekniklerinden yararlanılarak, sürdürülebilir gelire ulaşılması hedeflenmektedir.

1.6. Hizmet Sektörü

Hizmetler sektörü; ticaret, turizm, ulaşım, inşaat ve haberleşme, toplumsal ve mali hizmetler alt sektörü bazında incelemeye alınacaktır.

1.6.1. Ticaret

Gümüşhane ilinde arazi yapısına bakıldığında %60'ını dağların, %29'unu platoların ve %11'ini ovaların oluşturduğu görülmektedir. Oldukça engebeli bir araziye sahip olan Gümüşhane doğal kaynaklar açısından da düşük bir potansiyele sahiptir. Arazi yapısından kaynaklanan ulaşım imkânlarının ve doğal kaynak potansiyelinin yetersiz olması gibi nedenlerle sınırlı ticaret potansiyeline sahiptir. İlde ticaret sektörü, daha çok küçük ölçekli esnaf veya işletmelerden meydana gelmekte olup, kapalı bir yapı sergilemektedir (www.gumushane.gov.tr).

Kaydedilen bazı gelişmelere rağmen ekonomik hayat geleneksel yapısını kıramamıştır ve bu durum beraberinde geleneksel yapı dinamik bir sınai ve ticari hayatın oluşmasının önünde engel oluşturmaktadır.

1.6.2. Turizm

Turizm sektörü gerek GSYİH ve istihdam yaratılması, gerekse diğer sektörlerle yönelik canlandırıcı etkisiyle önemli ve bir o kadar da hızla gelişen bir hizmet sektörüdür. Nitekim özellikle Doğu Karadeniz illeri açısından turizm sektörü önemli bir gelişme potansiyeli olarak görülmektedir.

Gümüşhane; tarihsel, arkeolojik ve kültürel zenginlikleri olmasına rağmen, var olan bu değerlerini yeterli ölçüde kullanamayan ve turizm sektörünün gelişmiş düzeyi açısından eksiklikleri bulunan bir kenttir.

Gümüşhane'nin doğal kaynaklarına ilişkin verileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Zigana, Gümüşhane, Çimen , Kostan, Teslim, Vauk, Tersun, Pöske, Soğanlı, Gavur Dağları (Abdal Musa Zirvesi) Kelkit, Şiran Ovaları/ Kelkit, Harşit Vadileri, Harşit ve Kelkit çayları; Torul'da Artabel Krater Gölleri (Yıldız Gölleri, Beş Göller, Karanlık Göller vs. olmak üzere 18 adet); Zigana Köyü yaylalarında Limni ve Kuzu Gölleri; Yağmurdere sınırları içerisinde Şakir Göl; Kürtün Sarıbabada Karagöl; Dörtkonak yaylasında Aygır Göl ve Dipsiz Göl (www.gumushanekulturturizm.gov.tr).

- Kürtün Örümcek Ormanları; flora açısından zengin Zigana Dağı Bölgesinde Şelale ve çevresi ile yaylalardaki odunsu ve otsu bitkiler; acı çiğdem, ada çayı, kuşburnu, kızamak, ayı gülü, böğürtlen, civan perçemi, geven, ısırğan otu, kantaron, kekik, ölmez çiçek, papatya, sığır kuyruğu, yabani karanfil gibi nadir görülen tıbbi ve itri bitkiler.

- Karaca, Akçakale, Arılı, Kartalkaya, K. Ardıçlı, Ambela, Köprübaşı, Taşbaşı, Altıntaş, Yaylım, Üstüaçık, Cingora, İnönü, Kabanbaşı, Mamatlar, Arsa, İkisu, Üçbacalı, Karşı, Köroğlu Mağaraları.

- Şiran-Tomara Şelalesi, Altıntaşlar (Kalis) Yaylaları, Taşköprü, Kazıkbeli, Kadirga, Artabel, Erikbeli yaylaları.

1.6.3. Ulaşım

Gümüşhane'ye ulaşım karayolu ile yapılmaktadır. Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre; Trabzon-Gümüşhane-Erzurum Devlet Karayolu ve Gümüşhane-Tirebolu-Giresun Devlet Karayolu tamamlanmış; Gümüşhane-Köse-Kelkit-Şiran-Torul arası yollarda yapım çalışmaları devam etmektedir. Hava ve deniz yolu ulaşımı açısından Gümüşhane'ye en yakın il Trabzon; demiryolu yönünden Erzincan'dır. Trabzon'u İran'a bağlayan transit yol üzerinde bulunan Gümüşhane'de karayolu taşımacılığı önemini her zaman için korumuş ve bölgede bir nakliyecilik kültürü meydana gelmiştir.

Gümüşhane gelişmiş büyük illere ve pazarlara uzaktır. Trabzon ve Erzurum'daki hava ulaşım imkânları Gümüşhaneliler tarafından kullanılmaktadır. Gümüşhane'ye havayolu ulaşım imkanı sağlamak için, 30 metre genişlik ve 1173 metre uzunluğunda stol tipi bir havaalanının yapılması Gümüşhane Valiliği İl Özel İdaresi tarafından planlanmıştır (Aslantaş, İ., Ahmet, A., Küçükyavuz, O., 1999:5). Ancak bu konuda şimdiye kadar herhangi bir somut adım atılmamıştır.

Gümüşhane'de kent içinde kullanılan hafif-ağır metro, banliyö ve tramvay gibi raylı sistemler bulunmamaktadır.

1.6.4. İnşaat

Gümüşhane ilinde inşaat sektöründeki değişimler konut üretiminde, kültürel etkinliklerin yapılabileceği alanların, hastane ve ibadethanelerin üretiminde etkili olmuştur. Bu değişimlerle birlikte toplumun incelenen dönemlerdeki tüketim talepleri de konut ve sosyal donatı üretimini etkileyen önemli faktördür.

Gümüşhane'de inşaat sektöründe üretimin örgütlenmesinde ilde faaliyet gösteren kooperatiflerden bahsedilebilir. İlde kooperatif sayısı 25 olup, bu kooperatiflerin tümü ilde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Kooperatiflerin 24 tanesi il merkezinde, yalnızca bir tanesi Kelkit'te bulunmaktadır (www.ilemod.gov.tr).

Gümüşhane ilinde Toplu Konut İdaresi tarafından yürütülen 7 adet projenin 4'ü altyapı ve sosyal donatı amaçlı olarak hazırlanmış olup, bu proje kapsamında yapıların

inşasına devam edilmektedir. Bu kurum tarafından hazırlanan konut projeleri İl merkezi, Torul, Şiran ve Kelkit ilçelerinde yürütülmektedir.

Gümüşhane’de inşaat sektöründe en büyük gelişme 1995–1996 yıllarında gelişme oranının %285,5 olduğu dönemde yaşanmıştır. Bu yıllarda TEFE oranının %75’lerde kalması da sektörün GSMH’ya olan katkısı enflasyon karşısında olan kaybını azaltmıştır. 1997–2000 yılları arasında TEFE oranları ve gelişme hızı oranları aynı paralelde seyrederken 2000 yılına gelindiğinde sektörün gelişim hızı yine büyük bir artış göstermiş, sonrasında 2001 yılında yaşanan genel krizden etkilenen inşaat sektörünün gelişim hızı negatif değerler almıştır. 2003 yılında ise sıhhi ve sosyal amaçlı yapıların üretimine önem verilmiştir (www.tuik.gov.tr).

İnşaat sektörü son yıllarda hem Türkiye’de hemde planlama bölgesi illerinde artış gösterirken Gümüşhane için aynı durum söz konusu olmamıştır. 2006 yılına göre inşaat sektörünün aldığı pay %5’lerde kalmaktadır. İlin ekonomisinde büyük bir paya sahip olmasına rağmen inşaat sektöründe istihdam edilenlerin yaklaşık oranı %10’larda kalmaktadır (www.tuik.gov.tr).

1.6.5. Haberleşme

Posta Telgraf Müdürlüğü ile diğer ilçelerimizdeki tüm müdürlüklerimiz her türlü posta ve telgraf hizmetlerini vermektedir. Gümüşhane İl İlçe ve köylerin tümünde şehirlerarası ve uluslararası otomatik santral mevcuttur. Gümüşhane ili dâhilinde yeraltından geçen telefon iletim hatlarının oranı %90 civarındadır. İlimizde telefon

iletim hatlarından kaynaklanan görsel kirlilik oluşmamaktadır (Gümüşhane Valiliği,2004:77-78).

İl genelinde toplam 28.867 hatlık telefon kapasitesi mevcut olup bu hatlardan faydalanan abone sayısı ise 24.936'dır. telefonlaşma oranı, yani yüz kişiye düşen telefon abonesi 16'dır (Gümüşhane Sanayi Potansiyeli ve Yatırımları Araştırması, Age., s.45).

1.6.6. Toplumsal hizmetler

Toplumsal hizmetler iktisadi açıdan ele alınacağı bu bölümde sektörün genel itibariyle il ekonomisi içerisindeki yeri ve istihdam durumu ele alınacaktır. Burada toplumsal hizmetin iktisadi boyutunun yanı sıra daha öncesinde sosyal gelişim ve altyapı açısından önemli olan sektörün büyüme kaydetmesi kentin sağlıklı büyümesi açısından oldukça önemlidir.

Gümüşhane ilinde devlet hizmetlerinin GSYİH üzerinden yıllara göre verileri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Görüldüğü üzere sektörün cari değerler üzerinde payları yıllara göre dengeli bir artış göstermiştir. Sektör payı 1993 yılından sonra düşüşe geçmiş, 1995'te %15 seviyesine inmiştir. Bu tarihten sonra tekrar bir yükselme göstermiş fakat daha sonra 2000 yılında tekrar %15 seviyesine inmiştir. 2000 yılı itibariyle devlet hizmetlerinin Gümüşhane ilindeki payı (1987 sabit fiyatına göre) %15,6 oranındadır. Bu oran Türkiye'de ise %4,2'dir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 1999:22).

Tablo 1.19. Gümüşhane İlinde Toplumsal Hizmetlerde Çalışanların Cinsiyete ve İlçelere Göre Dağılımı*

Yerleşim Yeri		Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler					
		Sayı			Oran		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
GÜMÜŞHANE	İl toplamı	5.577	4.675	902	10,23	16,64	2,88
	Merkez	3.082	2.550	532	56,40	54,73	66,00
	Kelkit	921	761	160	35,85	33,81	50,30
	Köse	355	319	36	29,03	27,45	59,02
	Kürtün	198	176	22	48,89	47,18	68,75
	Şiran	622	547	75	30,72	29,39	45,73
	Torul	399	322	77	47,84	45,54	60,63

Kaynak: <http://www.die.gov.tr>

* 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Verilerine Göre

Tablo 2.14'den anlaşılacağı üzere Gümüşhane ilinde çalışanların %10'luk bir kesimi toplumsal hizmetlerde istihdam edilmektedir. İl toplamı içerisinde kadın çalışanların %32'ye yakın bir kesimi istihdam edilirken ilçe merkezlerinde bu oranın %69'lara yaklaştığı görülmektedir. Bu oranın il genelinde düşük olmasının nedeni il toplamı içerisinde köy ve bucakların da dahil ediliyor olmasıdır. Özellikle Merkez, Kürtün, Torul ilçe merkezlerinde toplumsal hizmetlerde çalışan Kadınlarının oranının %60–70 oranlarında olduğu görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜMÜŞHANEDE YÖRESEL ÜRÜN OLARAK PESTİL VE KÖME ÜRETİMİ

2.1.Genel Bakış

Gümüşhane, coğrafi yapı itibariyle pestil ve köme imalatı için uygun bir konumda bulunmaktadır. Toprak, su ve hava kirliliğinin çok az olması, mikro klima iklim yapısına sahipliği yanında pestil ve köme imalatında kullanılan çeşitli meyvelerin yetiştiriciliği için uygun bir yerdedir.

Gümüşhane pestilinin yapımında bölge insanının ustalık tutkusu en üst seviyededir. Bölgenin temiz hava ve suyunun yanında ekolojik koşullarda yetişen dut, ceviz meyveleri ile bal ve sütünün karıştırılmasıyla elde edilen pestilin tadına doyum olmaz. Maharetli eller her zaman kaliteli ürünler ortaya koyamayabilirler. Fakat Gümüşhane'de pestil yapımında farklı bir ekol yaşanmaktadır. Doğasıyla bütünleşmiş, tabiatın güzelliklerini içerisinde toplayan tamamen doğal pestil ve kömenin tadı bir yana, güzelliği, hoş kokusu ve besleyici değeri yönüyle de tüketilmesi gereken en önemli besin maddelerinden biri haline gelmiştir. Bu kadar güzel bir gıda maddesinin pazarlanmasında problem yaşanmamalıdır.

Gümüşhane'de yeterli sanayi ve tarım alanlarının olmayışı burada yaşayan halkın önemli bir çoğunluğu yakın zamana kadar daha iyi geçim koşullarına sahip olabilmek için, büyük şehirlere göç etmiştir. İl genelinde yaşayan insanların ana geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Tarımın sanayi ile entegrasyonunun sağlandığı ürünler

arasında pestil ve köme'de sayılabilir. Aile tipi işletme şeklinde kurulan bu imalathaneler küçük çapta ve kendi imkânlarıyla pazarlamasını da yapmaktadırlar. Pestil ve kömenin ilimizde ilk yapıldığı tarih bilinmemekle birlikte yüzyıllar öncesine dayandığı tahmin edilmektedir. Çok eski teknoloji ile hala evlerde üretim yapanlarda mevcuttur. İmalathanelerimiz dünyadaki teknolojik gelişmelere ayak uyduramadığı gibi ülkemizdeki teknolojik gelişmelerin de gerisindedir (Özdemir, 2008:35).

Pestil ve Kömenin sağlık açısından faydalarını değerlendirecek olursak; önceleri kışın tüketilmek için pestiller kurutulur ve soğuk aylarda insanlar enerji ihtiyaçlarını onunla karşılardı. Yüksek enerji değerine sahip olan pestil ve kömeler aynı zamanda içerdikleri diğer besin kaynakları bakımından da önemli gıda maddelerinden biri haline gelmiştir. 100 gr. Pestil 332 kcal enerji verirken, 139 mgr. Fosfor, 1260 mgr Potasyum ve 33 mgr. Sodyuma sahiptir. Sodyum bakımından fakir potasyum bakımından zengin olması kalp- damar hastalıklarının önlenmesi açısından önemini artırmaktadır. Pestil ve kömenin besin içeriği, üretim aşamasında kullanılan bal, süt, dut, ceviz veya fındığın kalitesiyle yakından ilgilidir (www.pestilg29.sitemynet.com).

Pestil; K, Ca, S, P,Mg, Cu, Zn, Mn gibi mineraller açısından zengindir. Biyolojik değeri yüksek proteine de içerir. Ayrıca suda eriyen (A,D,E,K) vitaminler ile B grubu vitaminlere de sahiptir. Dolayısıyla vücut doku ve hücrelerinin yenilenmesinde, su dengesinin korunmasında, hormon, enzim üretiminde, bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde önemli etkiye sahiptir (www.pestilg29.sitemynet.com).

Son 30 yıl içinde kanser, kalp hastalıkları ve kısırlık vakalarında önemli artışlar olmuştur. Bunun önemli nedenlerinden biri selenyum mineralinin yeterince

tüketilmemesinden kaynaklanmaktadır. Selenyum eksikliği vücudun genel savunma mekanizmasının zayıflamasında önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Günlük ihtiyaç 70–100 mcg arasındadır (www.pestilg29.sitemynet.com).

ABD'de 1312 hasta üzerinde yapılan araştırmalarda, 200 mcg selenyum alımıyla prostat kanseri %63, akciğer kanseri %47, kolorektal kanserde %58 azalma olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak tüm kanser türlerinde ortalama %37 azalma bulunmuştur. Pestil ve köme selenyum minerali içeren ender gıdalardan biridir. Yapımında bal, süt, ceviz veya fındık, dut ve un kullanılan pestil ve köme selenyum açısından zengindir. Bu itibarla kanser, kalp-damar hastalıkları, kansızlık ve iktidarsızlık problemi çeken insanların hemen her gün tüketmeleri tavsiye edilmektedir.

Pestil demir minerali yönünden zengindir. Zenginliği kullanılan hammaddelerden fındık veya ceviz, bal ve duttan kaynaklanmaktadır. 100 gr fındıkta 4,5 mgr, cevizde 3,1 mgr, dutta 1,57 mgr ve balda 0,05 mgr kadar bulunan demir tamamıyla pestilin yapısına geçmektedir. C vitamini yönüyle zengin besinler ise kuşburnu, kivi, dut, portakal, limon v.b gibi besin maddeleridir. C vitamini besinin bekleme süresi ile işleme pişirme gibi nedenlerden dolayı kolayca özelliğini kaybetmektedir. Bu itibarla pestil tüketirken bu ürünlerden biriyle tüketmekte fayda vardır. Besinlerdeki demirin emilip sindirim sisteminden kana karışmasını engelleyen tanen gibi maddeleri içeren çay, kola gibi maddelerle pestil tüketilmemelidir (www.pestilg29.sitemynet.com).

2.2. Pestil ve Köme Üretim Tarihçesi

Pestil 200 yıl öncesinde Ermenilere dayanmaktadır. İlk olarak Malatya bölgesi ve civarında “orjik” adı altında ortaya çıkmıştır. Daha sonra ülkenin çeşitli bölgelerinde bu tat beğenildiği için farklı isimlerde yaygınlaşmıştır. Örneğin; Gaziantep’te şeker sucuğu, cevizli sucuk vb. denilmektedir. Bu ürüne en çok Gümüşhane sahip çıkmış ve 23.01.2004 tarihinde geçerli olmak üzere tescil ettirmiştir.

Gümüşhane’de ilk olarak Pestil ve Köme organize sanayi bölgesindeki Büyük Bayraktarlar tarafından üretilmeye başlanmıştır. Daha sonra Gümüşhane içerisinde yaygınlaşmıştır.

İlk sıralarda Pestil ve Köme için kullanılan hammadde ve diğer ek gıdalar il içerisinde temin edilirken üreticiler arttıkça kullanılan hammadde yeterli olmamıştır. Üretici firmalar bu sıkıntıyı gidermek için komşu illere yönelmişlerdir (Gümüşhane Ticaret Odası,2009).

2.3.Üretim Faktörleri

Pestil ve köme ile ilgili üretim faktörleri emek ve sermaye olarak iki kısımda incelenecektir. Emek kısmında üretici işletmelerin iş gücü sayıları ve nitelikleri, sermaye kısmında ise sermaye dağılımları ile toplam yatırım tutarları ele alınacaktır.

2.3.1.Emek Faktörü

Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimi yapan firmaların ihtiyaç duydukları işgücü miktarları firmaların büyüklüklerine göre değişiklik arz etmektedir. Ancak ortalama büyüklükteki bir firmanın ihtiyaç duyacağı personel nitelikleri ve sayısı aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

Tablo 2.1. Pestil Ve Köme Üretiminde İhtiyaç Duyulan İşgücü, Sayısı ve Nitelikleri

İş Gücü Tablosu	Gerekli İş Gücü	İş Gücü Nitelikleri
İşletme Müdürü	1	Şirket Müdürü
Pazarlamacı	1	İşletme Fakültesi Mezunu
Mühendis	1	Gıda Mühendisi
Usta	3	Üretim konularında tecrübeli
Muhasebeci	1	İktisat Fakültesi Mezunu
Şoför	1	-
İşçi	9	Vasıfsız

Kaynak: Tarımsal Destekleme Projeleri, Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü

İşletme müdürüne, pazarlama elemanına ki şuanda bu sektörün gelişmesi ve geliştirilebilmesi açısından emek faktörü içerisindeki önemli bir unsur, üretimin ve üretim süreci içindeki tüm faktörlerin denetlenebilmesi için mühendise, muhasebeciye, üretimin gerçekleşmesini sağlayan ana etken olan pestil ve köme ustasına ki Gümüşhane’de bu alanda kendini yetiştirmiş kişilerin çok az sayıda oldukları bilinmekte ve bu işgücüne ilave olarak işçiler bu yapıyı oluşturan ana elemanlardır.

Tablo 2.2.Gümüşhane İli Pestil ve Köme Üretiminde Çalışanların Sayıları

Personelin Niteliği	Personel Sayısı	Oranı(%)
Gıda Mühendisi	18	7
Makine Mühendisi	1	1
Muhasebeci	16	6
Pazarlamacı	19	7
Yönetici	19	7
İşçi	161	64
Usta	20	8
Toplam	254	100

Kaynak: Gümüşhane Sanayi Ve Ticaret Odası, Yatırım İşletme Planı Raporu,2009

Gümüşhane ilinde bu sektörde faaliyet gösteren firmaların işgücü sayılarına bakıldığında, yirmi firmadan elde edilen bilgilere göre; üretim safhasında toplam 181,satış, pazarlama ve dağıtım kısmında ise 19,üretimin ve makinelerin denetiminde ise 18 gıda ve 1 makine mühendisi çalıştırıldığı görülmektedir.

Pestil ve köme işletmelerinin tamamında usta veya ustabaşı mutlaka bulunmakta, %64'ünde devamlı işçi çalışmaktadır. İşletmelerin %95'inde bir idari personel istihdam edilmektedir. İşletmelerin %90'nında gıda mühendisi ve %1'inde makine mühendisi istihdam edilmektedir. İşletmelerin tamamında usta istihdam edilirken,%95'inde pazarlamacı istihdam edilmektedir.

Ayrıca bu kayıtlı istihdamın dışında pestil ve köme üretimi yapan işletmelerin çoğunluğu işletme dışından da işgücü istihdam etmektedirler. Köme üretimi esnasında, kömenin hammaddelerinden olan ceviz ve fıncığın iplere dizilmesi için işletmeler Gümüşhaneli ev hanımlarını bu işte çalıştırmaktadırlar. Bu iş için ortalama olarak her işletmenin beş kişi çalıştırdığı düşünülürse yaklaşık olarak kayıtlı istihdamın yanında 100 kişilik de kayıtlı olmayan, yani gizli istihdamın olduğundan bahsedebiliriz.

2.3.2.Sermaye Faktörü

Üretimde tabiat ve emekten sonra önemli bir faktör de sermayedir. Her işletmenin kuruluş ve faaliyetlerini devam ettirebilmesi için belirli bir miktarda sermaye gereksinimi vardır. İncelenen işletmelerin yapılarını daha iyi tanımak için sahip oldukları bütün sermaye unsurlarının miktar ve oranlarını incelemek önem taşımaktadır. Bu araştırmada işletmelerin sermaye yapıları incelenirken sermayenin fonksiyonlarına göre dağılımı esas alınmıştır. Fonksiyonlarına göre sınıflandırma esas alınarak işletmelerde incelenen sermaye neveleri şunlardır: (Açıl ve Demirci 1984:352).

1.Aktif Sermaye

A.Arazi Sermayesi

a)Toprak sermayesi

b)Bina sermayesi

B.İşletme Sermayesi

a)Sabit işletme sermayesi(Alet ve makine)

b)Döner işletme sermayesi (Malzeme ve Para)

İncelenen işletmelerde sermaye dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

Aktif Sermaye

Aktif sermayenin sınıflandırılması kısmında da görüldüğü gibi bu sermaye grubu, arazi ve işletme sermayesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dolayısıyla aktif sermaye, pestil ve köme üretiminde kullanılan bütün sermaye unsurlarını kapsamaktadır.

Arazi Sermayesi

İncelenen işletmelerde ortalama arazi sermayesi 1.465.000 TL olup arazi sermayesinin toplam sermayeye oranı % 16'dır.Bu oranın düşük olmasında en önemli sebep işletme arazilerinin genelde işletme sahiplerinin kendi varlıkları olmasıdır.

İşletme Sermayesi

İşletme sermayesi unsurları alet-makine, malzeme-mühimmat ve para sermayesinden oluşmaktadır.

Alet ve makine sermayesi, işletmenin üretim sürecinde kullandığı her türlü alet ve makinelerin toplam değerinden oluşmaktadır. Araştırmada işletmelerin alet ve makine sermayesi ortalama 1.379.000 TL olup, toplam sermayenin % 16'sını oluşturmaktadır. İşletme büyüklüğüne paralel olarak alet ve makine sermayesi de artış göstermektedir.

İşletme sermayesi unsurlarından birisi olan malzeme ve tesisat sermayesi pestil ve köme üretiminde kullanılan ceviz, dut, fındık, bal gibi hammaddeler ile satışa hazır ürünlerin toplam değeridir.

İncelenen işletmelerde ortalama malzeme ve mühimmat sermayesi 13.034.521 TL olup, toplam sermaye içindeki oranı ise % 80 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2.3. Gümüşhane İlinde Pestil Ve Köme Üretimi Yapan Firmaların Toplam Yatırım Tutarları

	İşçilik	Hammadde	Makine ve Tesisat	Arazi	Diğer Hazır Değerler	Toplam Yatırım Tutarı
Faaliyette bulunan firmalar*	279.400 TL	13.034.521 TL	1.379.000 TL	1.465.000 TL	115.000 TL	16.272.921 TL

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası,2009 Kapasite Raporları

*Toplam rakamlar dikkate alınmıştır.

Firmaların pestil ve köme üretimi için yapmış oldukları yatırımlara bakıldığında Tablo 3,3'de en fazla yatırımın hammaddeye, en düşük yatırımı ise diğer hazır değerlere yapıldığı görülmektedir. Hammadde yatırım tutarının yüksek olmasının en önemli sebebi ise şehirde bulunan hammadde miktarının üretim için yetersiz olması ve bu yüzden hammaddenin dışarıdan tedarik edilmesidir. Pestil ve köme üretimi için işletmeler çok fazla makine ve tesisata ihtiyaç duymadıklarından, bunlar için ihtiyaç duyulan sermaye miktarı da toplam yatırımlar içinde az bir yer tutmaktadır. İlerleyen bölümlerde, ortalama bir büyüklüğe sahip bir işletmenin ihtiyaç duyduğu makine ve tesisat miktarı ve bunlar için yapacağı yatırım tutarı gösterilecektir.

2.4.Üretim Girdileri ve Maliyetleri

Pestil ve kömenin yapımında kullanılan üretim girdileri aşağıda sıralanmıştır:

1.Dut şırası: 1 kg.pestil için 0,25 kg. ve 1 kg.köme için 0,16 kg.dut şırası gerekmektedir.

Gümüşhane de pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları dut şırası miktarı kilogram bazında ortalama toplam 355.616 kg'dır.

Dut şırasının fiyatı ortalama 0,50 TL olduğundan dut şırası alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 177.808 TL dut şırası için ödeme yapmaktadırlar.

2.Bal: Pestil ve kömeye katılan bal oranı 1 kg.pestil için 0,25 kg. ve 1 kg.köme için 0,16 kg. bal gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları bal miktarı kilogram bazında toplam 321.627 kg'dır.

Balın fiyatı ortalama 11,10 TL olduğundan bal alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 3.570.059 TL bal için ödeme yapmaktadırlar.

3.Un: Pestil ve kömeye katılan un oranı 1 kg. pestil için 0,3 kg. ve 1 kg.köme için 0,2 kg. un gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları un miktarı kilogram bazında ortalama 395.833 kg'dır.

Un'un fiyatı ortalama 0,80 TL olduğundan un alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 316.666 TL un için ödeme yapmaktadırlar.

4.Ceviz içi: Pestil ve kömeye katılan ceviz içi oranı 1 kg. pestil için 0,2 kg. ve 1 kg.köme için 0,5 kg. ceviz içi gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları ceviz içi miktarı kilogram bazında ortalama 384.644 kg'dır.

Ceviz içinin fiyatı ortalama 11,45 TL olduğundan ceviz içi alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 4.404.173 TL ödeme yapmaktadırlar.

5.Süt: Pestil ve kömeye katılan süt oranı 1 kg. pestil için 0,1 kg. ve 1 kg.köme için 0,06 kg. süt gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları süt miktarı litre bazında ortalama 226.733 litredir.

Süt fiyatı ortalama 0,70 TL olduğundan süt alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 158.713 TL ödeme yapmaktadırlar.

6.Şeker: Pestil ve kömeye katılan şeker oranı 1 kg. pestil için 0,1 kg. ve 1 kg.köme için 0,06 kg. şeker gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları şeker miktarı kilogram bazında ortalama 390.686 kilogramdır.

Şeker fiyatı ortalama 1.17 TL olduğundan şeker alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 457.102 TL ödeme yapmaktadırlar.

7.Fındık: Pestil ve kömeye katılan fındık oranı 1 kg. pestil için 0,2 kg. ve 1 kg.köme için 0,5 kg. fındık gerekmektedir.

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların yıllık olarak kullanmış oldukları fındık miktarı kilogram bazında ortalama 395.000 kg'dır.

Fındık fiyatı ortalama 10 TL olduğundan fındık alımı için firmaların tamamı bir yılda toplam 3.950.000 TL ödeme yapmaktadırlar.

8.Bez ip: Firmaların tamamı bir yılda, pestil sermek için gerekli olan bezlerin yenilenmesi ve kömelerin dizilmesi için harcadıkları toplam miktar 52.000 TL'dir.

9.Yakıt: Dut kaynatma, herle pişirme, pestil ve kömenin kurutulması ile ısınma için firmalar yıllık 198.000 kg. kömür kullanıp ve kömür için toplam 495.000 TL ödeme yapmaktadırlar.

10.Personel: Firmalar pestil ve köme üretimi için toplam 254 personel istihdam etmekte ve yıllık olarak ortalama 279.400 TL ödeme yapmaktadır.

Bunlara ilave olarak üretimde kullanılan makine ekipman ve malzeme listesi oluşturacak olursak;

Tablo 2.4. Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Makine Ekipman ve Malzeme Listesi

1-Pres makinesi	9-Köme Tezgâhı
2-Kaynatma Kazanı	10-Köme Daldırma Kazanı
3-Karıştırıcı Kazan	11-Sanayi Tipi Ocak
4-Mikser	12-Su Tankı
5-Pestil Izgarası	13-Yıkama Makinesi
6-Pestil Tezgâhı	14-Pestil Serim Tezgâhı
7-Izgara Ayakları	15-Ambalaj Tezgâhı
8-Köme Çubuğu	

Kaynak: <http://site.mynet.com/pestilg29/pestil/id1.htm>

Ayrıca Pestil ve Köme imalathaneleri için:

1- Üretim ünitesi; pestil ve köme ve pekmez için, dut sırası hazırlama, herle hazırlama, yayma veya daldırma, pekmez üretim ünitesi.

2-Hammadde ve mamul madde depoları; ızgara, raf sistemi, çelik masa, ısıtma ve soğutma sistemli.

3-Ambalajlama Ünitesi; tercihen vakum.

4-Soyunma, dinlenme ve yemek odaları.

5-İdari kısım, tuvalet ve duş üniteleri.

6-Kurutma Ünitesi; kapalı ısıtma; kurutma odası, kurutma tünelleri, kurutma blokları, dinlendirme odası.

7-Nem ve rutubeti uzaklaştırma; kurutma ünitelerinde aspiratör, klima ve havalandırma bacaları ile sıcak nemli havadan nemi uzaklaştıran sistem.

8-Etiketleme, en fazla kullanılan hammaddeden başlayarak aza doğru etiket bilgileri sıralanır.

9-Piyasa arz edilen ürünler; güneşli ve nemli yerlerden uzak tutulmalı,30 derecenin altında bulundurulmalıdır. İç kısmı iyi kurutulmamış kömelerin satışı esnasında küflenme, çürüme, cevizde renk değişikliği, kurtlanma gibi bozulmalar olur.

Tablo 2.5.Ortalama bir pestil ve köme imalathanesinin kurulabilmesi için gerekli olan toplam yatırım tutarı

Makine-Ekipman	Miktar	Tutarı(TL)
Pres makinesi	1	3.500
Kaynatma kazanı	1	15.000
Karıştırıcılı kazan	1	15.000
Mikser	1	1.000
Pestil ızgarası	250	25.000
Pestil tezgâhı	16	12.000
Izgara ayakları	1.000	10.000
Köme çubuğu	1.000	4.000
Köme tezgâhı	8	6.000
Köme daldırma kazanı	1	1.000
Sanayi tipi ocak	2	1.000
Su tankı	1	1.000
Yıkama makinesi	1	2.100
Pestil serim tezgâhı	1	400
Ambalaj tezgâhı	1	400
Toplam		97.400

Kaynak: <http://site.mynet.com/pestilg29/pestil/id1.htm>.

Ortalama büyüklükte kurulacak olan pestil-köme imalathanesi için gerekli olan malzeme ve ekipmanların bir araya getirilebilmesi için yaklaşık olarak 97.400 TL'lik bir yatırım tutarının kullanılması gerekmektedir. Tablo 3.5.'deki veriler orta büyüklükte bir işletme için yapılan yatırım analizidir. İşletmenin hacmi büyüdükçe buradaki makine ve ekipman sayıları, doğal olarak da yatırım tutarı artış gösterecektir.

2.5. Üretim Yöntemleri

Bu bölümde, işletmelerin üretim süreçlerinde meydana gelen değişimi kara kazan ve modern üretim olarak iki şekilde ele alacağız.

2.5.1.Kara Kazan Üretim

Gümüşhane ilinde pestil ve kömenin yapımına ilk olarak evlerde kara kazan dediğimiz üretim şekli başlanılmıştır. Kara kazan üretim sisteminin nasıl oluşturulduğuna şöyle bir bakalım.

Herle hazırlanmak için önce su kaynatılır. Kaynayan suya; şeker, pekmez ve bal ilave edilerek 20 dakika civarında kaynatılır. Başka bir kapta, süt ve az miktarda su ile un çırpılır ve şıradan da bir iki kepçe çırpılan una ilave edilir. Un iyice yedirildikten sonra kaynayan şıraya aktarılır. Artık şıra herleye dönmüştür. Herle tam kaynamaya başlayınca ocağın altı kısılır. Kaynama bittikten sonra herle 60–65 derece civarına kadar soğutulur. Diğer taraftan sergi bezi hazırlanır. Herle kepçeyle sergi bezinin üzerine dökülür. Bez üzerinde eşit ve ince bir tabaka oluşturacak şekilde herle bir yayıcı ile dağıtılır.

Herle pestil olmak üzere kurumaya terk edilir. Kuruma sıcak havalarda 10–12 saatte tamamlanabilir. Kuruyan pestili bezden çıkarmak için bezin arka kısmı su ile nemlendirilir.40–50 saniye bekledikten sonra bezden gevşeyen pestil çıkartılır ve tekrar kurumaya bırakılır (Doğa Pestil ve Köme İşletmesi,2009).

2.5.2.Modern Üretim

İmalathanelerin klasik boyutlardan kurtarılıp modern tarzda üretim yapan fabrikalara dönüştürülmesi kaçınılmazdır. Her ne kadar aile işletmeciliği şeklinde yapılan üretimin olumlu yönleri olmasına karşılık dezavantajları daha fazladır.

İmalathanelerde en önemli kural; üretilen ürünün tam anlamıyla sağlıklı olmasıdır. Bunun için üretim yerlerinin bulaşma riskini en aza indirecek boyutlarda olması tasarlanmalıdır. Pestil ve kömeye en fazla bulaşma, insan faktörü ve hammaddeden kaynaklanmaktadır. Kullanılan alet ekipmanların mutlak suretle çift cidarlı krom çelik olması ve her üretimden sonra iyice yıkanıp dezenfekte edilmesi, bulaşmaya maruz bırakılmadan ikinci üretime kadar uygun şartlarda muhafaza edilmelidir. Çalışanların hijyen ve sanitasyon, üretim, kişisel bakım gibi konularda eğitilerek bilinç düzeylerinin daha da artırılması sağlanmalıdır.

İmalathanelerde işin akışına bağlı alet ekipmanların yerleştirilmesi ve kullanılan hammaddeler imalathanede kesinlikle bulundurulmaması sağlıklı bir üretim için önemlidir. Kullanılan hammadde ne kadar kaliteli ise üreteceğiniz üründe o derece kaliteli olur.

Modern üretimde kara kazan üretime ek olarak kullanılan;

Karıştırıcı motora sahip herle kazanı, herle yapımında kullanılan bir üst özelliğe sahip kaynatma kazanıdır. Üst kısmında bulunan motor sayesinde ürünü kendi içinde daha sağlıklı biçimde karıştırmaya yarıyor. Motorsuz olan kazandan daha çok tercih ediliyor. Çünkü ağzının kapalı oluşu sağlık açısından daha emniyetli olması. Kazanın alt kısmındaki musluklar sayesinde oluşan karışımın el değmeden dışarı çıkması sağlanıyor.

Fırına sürülürken kullanılan ızgaralara ürünler dizilip fırına sürülüyor. Hem daha pratik hem de daha seri olmaya olanak tanıyor.

Kaynatma görevi gören herle yapımında kullanılan kazan, ilk yapımda kullanılan fazla bir özelliği olmayan sadece kaynatma görevi gören araç niteliğindedir.

Kurutma sobası, odalarda bulunan ürünlerin nemlenip küflenmemesi için bu sobalar kurulmuştur. Bu sobalar doğal gazla çalışmaktadır. İçeriye üflediği kurutucu etki yapan havayla ürünlerin kurutulması sağlanır. Kapalı mekânlarda bu kurutma işlemini yapmaktaki amaç doğal ortamda bulunan dışarıdaki bir takım faktörleri ürünlere hava yoluyla yapışmasını engellemektir.

2.6. Üretimde Kullanılan Hammaddeler

Aşağıda işletmelerin pestil ve köme üretimini gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duydukları hammaddeler ve bu hammaddelerin ortalama maliyetleri verilmiştir.

Tablo 2.6. Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Hammaddeler

Madde kodu	Cinsi	Kullanıldığı ürün	Ortalama Hammadde Girdi Fiyatı(Kg/TL)
1	Dut sırası	Pestil	0,50
2	Şeker	Pestil	1,17
3	Un	Pestil	0,80
4	Süt	Pestil	0,70
5	Glikoz	Pestil	1,5
6	Bal	Pestil	11,10
7	Ceviz	Pestil	11,45
8	Fındık	Pestil-Köme	10,00
9	Dut sırası	Köme	
10	Şeker	Köme	
11	Un	Köme	
12	Süt	Köme	
13	Glikoz	Köme	
14	Bal	Köme	
15	Ceviz	Köme	
16	Dut sırası	Pekmez	
17	Kavanoz 1 Kg'lık	Pekmez	0,45
18	Kavanoz 2 Kg'lık	Pekmez	0,60

Kaynak: Pestil ve Köme Üreticileri,2009

2.7. Yıllık Bazda Üretim İçin Kullanılan Hammadde Miktarları

Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimiyle uğraşan firmaların toplam yıllık olarak üretime katmış oldukları hammadde miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Yıllık Bazda Üretim İçin Kullanılan Hammadde Miktarları

Hammadde Cinsi	Miktar (kg.)
Dut şırası	355.616
Bal	321.627
Un	395.833
Ceviz içi	384.644
Süt	226.733
Şeker	390.686
Fındık	395.000

Kaynak: Pestil ve Köme Üreticileri,2009

2.8. İşletmelerin Hammadde İhtiyaçlarını Karşıladıkları Bölgeler

Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimi yapan işletmelerin üretim sırasında karşılaştıkları en büyük sıkıntılardan bir tanesi ihtiyaç duyulan temel hammaddelerin büyük bir bölümünün Gümüşhane ilinden temin edilememesidir. Bu yüzden işletmeler bu kaynakların bir kısmını Gümüşhane'den elde ederken büyük bir kısmını da yakın ve çevre illerden karşılama yoluna gitmişlerdir. Yapılan araştırmada süt, dut, pekmez gibi kaynakların Gümüşhane den elde edildiği, bunun dışındaki ceviz, fındık, bal, un gibi kaynakların da il dışından karşılandığı görülmektedir (Sanayi ve Ticaret Odası,2009).

Tablo 2.8.Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Hammaddeler ve Karşılandıkları Bölgeler (2009)

Hammadde	Karşılandığı Bölge
Ceviz	G.Antep-Kırgızistan-ABD-Tokat-Erzurum-Romanya
Un	Trabzon- Gümüşhane -Çorum
Fındık	Giresun-Ordu-Trabzon
Bal	Erzurum-Erzincan-Adana-Muş
Şeker	Erzincan
Pekmez	Gümüşhane
Süt	Gümüşhane /Şiran
Dut	Gümüşhane -Erzincan-Adıyaman

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo 3.8.'deki verilerden şu sonucu ortaya çıkarmakta yarar vardır. Pestil ve köme üreticilerinin kullanmış oldukları hammaddelere baktığımızda maliyet açısından ceviz, fındık, bal gibi ürünlerin birim alış fiyatları, süt, dut, pekmez ürünlerin alış fiyatlarına göre daha yüksektir (Tablo 3.9). Bu nedenle işletmelerin üretim için yapmış oldukları harcamaların ekonomik anlamda büyük bir kısmı şehir dışına kaymakta ve bu da ekonomik girdi anlamında şehir ekonomisine çok fazla bir katkı sağlamamaktadır. Bu analizi aşağıdaki tabloda şöyle ifade edebiliriz:

Tablo 2.9. Üretimde Kullanılan Hammadde Miktarları, Alış Fiyatları ve Toplam Maliyetleri (2009)

Hammadde Cinsi	Miktarı (kg.)	Alış Fiyatı(Kg/TL)	Maliyet(TL)
Dut şırası	355.616	0,50	177.808
Bal	321.627	11,10	3.570.059
Un	395.833	0,80	316.666
Ceviz içi	384.644	11,45	4.404.173
Süt	226.733	0,70	158.713
Şeker	390.686	1,17	457.102
Fındık	395.000	10,00	3.950.000
Toplam	2.470.139		13.034.521

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Kapasite Kullanım Raporları,2009

Ceviz, fındık ve bal gibi ürünlerin il dışından temin edilmesi ekonomik anlamda yaklaşık olarak 14.424.232 TL'lik bir kısmın şehir ekonomisinin dışında tutulması anlamına gelmektedir.

2.9.Yıllık Bazda Toplam Üretim Miktarı

Tablo 2.10. Firmaların Toplam Üretim Miktarları (2009)

Ürün adı	Aylık bazda üretim miktarı(kg)	Yıllık bazda üretim miktarı(kg)
Pestil	120.900	1.450.800
Köme	50.500	606.000
Ballı pestil	6.400	76.800
Kudret Lokması	600	7.200
Pekmez	4.500	54.000
Cevizli Ballı	7.300	87.600
Fındıklı Ballı	6.800	81.600
Cevizli Pestil	16.000	192.000
Pestil Tatlısı	34.125	409.500
Kuşburnu Marmelatı	210	2.520
Toplam	247.335	2.968.020

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo 3.10.'da firmaların yıllık bazda yapmış oldukları üretim miktarlarına bakıldığında en fazla pestil ve köme üretirken, kuşburnu marmelâdı ve kudret lokmasını daha az üretmektedirler.

2.10. İşletmelerin Yıllık Faaliyet Sonuçları

Gümüşhane ilinde faaliyette bulunan yirmi işletme üzerinde yapılan araştırma sonucunda işletmelerle ilgili, pestil ve köme üretim miktarları, satış fiyatları, toplam satış tutarları ile ihracat ve ithalat verileri bu kısımda ele alınmıştır.

2.10.1. İncelenen İşletmelerde Pestil Ve Köme Üretim Miktarı

İncelenen on dokuz işletmede pestil ve köme üretim miktarı 2009'un verileriyle pestil için 1.450.800 kilogram, köme için 606.000 kilogram, işletme başına ortalama, pestilde 76.357 kilogram, kömede ise 31.897 kilogram üretim yapılmıştır.

Aşağıdaki tabloda işletmelerin üretmiş oldukları pestil, köme, dut pekmezi ve pestil tatlısı miktarları belirtilmiştir.

Tablo 2.11. İşletmelerin Pestil-Köme ve Yan Ürünleri Üretim Miktarları (2009)

İşletme Tipi	Sermaye (TL)	Pestil Üretim Miktarı(kg)	Köme Üretim Miktarı(kg)	Dut Pekmezi Üretim Miktarı(kg)	Pestil Tatlısı Üretim Miktarı(kg)
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	50.000	47.100	18.900	18.900	9.300
Limited Şirket	60.000	27.600	10.800	10.800	5.400
Limited Şirket	50.000	39.600	19.800	19.800	19.800
Limited Şirket	4.000	21.000	21.000	-	-
Limited Şirket	1.000.000	441.600	176.700	88.200	176.700
Limited Şirket	50.000	22.500	9.000	9.000	4.500
Limited Şirket	150.000	47.100	18.900	9.300	18.900
Limited Şirket	10.000	66.000	33.000	33.000	33.000
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	100.000	28.800	43.200	-	-
Limited Şirket	11.900	66.000	33.000	33.000	33.000
Limited Şirket	100.000	27.600	8.700	-	-
Limited Şirket	30.000	22.500	9.000	9.000	4.500
Limited Şirket	50.000	31.800	7.800	-	-
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	50.000	39.600	19.800	19.800	19.800
Limited Şirket	250.000	39.600	19.800	19.800	19.800
Limited Şirket	50.000	39.600	19.800	19.800	19.800
Limited Şirket	80.000	321.000	91.800	45.900	-
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	100.000	39.600	19.800	19.800	19.800
Limited Şirket	150.000	82.200	25.200	-	25.200
Toplam	2.345.900	1.450.800	606.000	356.100	409.500

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası,Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo 3.11.'de on dokuz işletmenin pestil, köme ve yan ürünler için yıllık üretim miktarlarına bakıldığında altı işletmenin dışında diğer işletmelerin ürünlerin tamamını ürettiklerini görmekteyiz. Genelde işletmeler limited şirket şeklinde kurulmuş ve kuruluş sermayesi olarak toplam 2.345.900 TL'lik bir yatırımda bulunmuşlardır. Üretimde bulunan işletmelerin daha çok pestil ve köme üretimi yaptığını görmekteyiz.

2.10.2. Kurulu Kapasitenin Tamamı Üretime Dönüştüğü Varsayılarak Tahmini Ekonomik Girdi Miktarı

İncelenen işletmelerde ortalama pestil üretimi 76.357 kg, köme üretimi 31.897 kg, dut pekmezi üretimi 18.742 kg ve pestil tatlısı üretimi ise 21.552 kg'dır. Ortalama pestil fiyatı 10 TL, köme fiyatı 11 TL, dut pekmezi fiyatı 14 TL ve pestil tatlısı fiyatı 12 TL'dir.

Gümüşhane ilinde üretilen pestil ve kömenin %90-95'i toptan olarak il dışında pazarlanmaktadır. İl içinde yaklaşık %5'lik kısmı perakende olarak satışa arz edilmektedir. Ürünler ortalama olarak kilogramda yaklaşık olarak %20 yani 2-2,5 TL kar marjı ile satışa sunulmaktadır. Üretim miktarına göre ortalama toptan satış fiyatları aşağıdaki Tablo 3.12'de verilmiştir.

Tablo 2.12. Firmaların Üretim Miktarları, Satış Fiyatları ve Yıllık Satış Tutarları (2009)

	Yıllık Üretim Miktarı (Kg)	Kg Satış Fiyatı (TL)	Satış Tutarı(TL)
Pestil	1.450.800	10,00	14.508.000
Köme	606.000	11,00	6.666.000
Pestil tatlısı	409.500	12,00	4.914.000
Dut pekmezi	356.100	14,00	4.985.400
Toplam	2.822.400		31.073.000

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo 3.12.'den elde ettiğimiz verilere göre; Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretiminden şehir ekonomisine 31.073.000 TL'lik bir girdinin sağlandığını, bu tutarın %90-95'lik kısmının şehir dışından elde edildiğini yani işletmelerin ürettikleri ürünlerin %90-95'ini şehir dışına pazarlamalarından dolayı 31.073.000 TL'nin 27.965.700 TL'si

çevre illere yapılan satışlardan elde edildiği görülmektedir. En fazla gelirin, üretim miktarında olduğu gibi pestil ve kömeden elde edildiği görülmektedir.

İşletmelerin satışlarda ortalama %20 kar elde ettikleri dikkate alındığında bu toplam satışlar içerisinde;

Toplam yıllık satış tutarı : 31.073.000 TL

Satışlardan elde edilen ortalama kar marjı : 0,20

Satışlardan elde edilen brüt kar tutarı :6.214.600 TL

olarak hesaplanabilir.

İşletmelerin satışlarının %90-95'lik kısmını il dışına gerçekleştirdiğinden bahsetmiştik. Aşağıdaki tabloda bu satışların hangi illere ve yaklaşık olarak hangi oranlarda gerçekleştiğini gösterelim.

Tablo 2.13.Firmaların Pestil ve Köme Satışlarını Gerçekleştirdikleri İller (2009)

Satış Yapılan İl	Toplam Satışlar İçindeki Payı(%)
İstanbul	31
Ankara	16
Bursa	12
İzmir	10
Kocaeli	8
Sakarya	6
Samsun	5
Diğer İller	4
Toplam	92

Kaynak: Üretici Firmalar, 2009

Tablo 3.13'e baktığımızda Gümüşhane'deki pestil ve köme üreticilerinin yukarıda da belirttiğimiz gibi yıllık satışlarının yaklaşık olarak %90-95'ini şehir dışına gerçekleştirdiğini ve satışlar içinde en fazla payın İstanbul'a %31 ve Ankara'ya %16,en düşük payın ise Samsun'a %5 ve diğer iller'e %4 düştüğünü görmekteyiz. Buradan da

şu sonucu ortaya çıkarmakta fayda vardır. Satışların gerçekleştiği illere baktığımızda çevre illerden Trabzon, Giresun, Erzurum ve Ordu gibi illerin olduğu fakat bu şehirlere yapılan satışların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu şehirlerin satış payları diğer iller içerisinde ele alınmıştır.

2.10.3. Firmaların 2009 Yılında Yapmış Oldukları İhracat ve İthalat Verileri

Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimi yapan işletmelerin en büyük sorunlarından biri olan hammadde yetersizliğinden önceki bölümlerde de bahsetmiştik. İşletmelerin yapmış oldukları ithalata ve ithal ettikleri ürünlere baktığımızda karşımıza üretim maliyetinin büyük bir kısmını oluşturan ceviz çıkmakta. Gümüşhane de ceviz ağacı dikim sayısını ve toplanan ceviz miktarını dikkate aldığımızda ilk etapta bu miktarın işletmeler için yeterli olacağı düşünülmektedir. Fakat bu böyle gerçekleşmemektedir. Ceviz üreticileri ürettikleri ürünü ya kendileri tüketmekte yâda şehir içine veya genelde şehir dışına kendileri satmaktadır. Bu nedenle işletmeler ihtiyacı olan ceviz içini üreticilerden temin edememe veya yetersiz miktarda temin etme durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Buda işletmeleri, yakın illerden veya bazı ülkelerden bu ihtiyacı karşılama yoluna sevk etmiştir. Aşağıda işletmelerin ceviz içi için yapmış oldukları ithalat oranları verilmiştir.

Tablo 2.14. İşletmelerin İthalat Ürünü ve Yeri

İşletme Türü	İthalatın Geçekleştiği Ülke	İthal Edilen Ürün
Limited Şirket	Kırgızistan-ABD	Ceviz
Limited Şirket	Kırgızistan	Ceviz
Limited Şirket	Kırgızistan	Ceviz
Limited Şirket	Kırgızistan -ABD	Ceviz
Limited Şirket	Ukrayna -İran - Türkmenistan- Özbekistan	Ceviz
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	Ukrayna - Kırgızistan - Özbekistan - Romanya	Ceviz

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası,Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo 3.14.'e baktığımızda işletmelerin ceviz içi ithal ettiklerini ve ithal edilen ülkelerin de yakın ülkeler olduğunu görmekteyiz. İşletmeler ortalama olarak ihtiyaç duydukları ceviz içinin %30-35'ini kendi bölgelerinden karşılarken, diğer kalan %65-70'lik kısmı da yukarıdaki belirtilen ülke veya ülkelerden karşılama yoluna gitmektedirler. Ürünün ithal edildiği fiyat konusunda kesin bir tutar yoktur. Ancak ortalama olarak 10–11 TL arasında bir maliyetinin olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2.15.İşletmelerin İthalat Verileri(2009)

Kullanılan ceviz içi miktarı(Kg)	İthal edilen ceviz içi miktarı(Kg)	Ceviz içi fiyatı	Tutar(TL)
384.644	250.000	11,00	2.750.000

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Kapasite Kullanım Raporları,2009

Tablo3.15.'den anlaşılacağı üzere, işletmeler 2009 yılında yaklaşık olarak 384.644 Kg'lık ceviz içi kullandıkları, bu miktarın %70'lik kısmını ithal ettiklerini yani 250.000 Kg. ve bunun karşılığında da 2.750.000 TL'lik bir ithalat yaptıklarını görmekteyiz.

Pestil ve köme üretimi yapan işletmelerin ihracat verilerine baktığımızda ise,şehir ekonomisine ihracat anlamında katkı yapan işletme sayısının üç olduğunu görmekteyiz.Bu işletmelerin ihracat yaptıkları ülkeler ise Almanya ve Fransa'dır.Firmalar ortalama 15-20 ton arasında ihracat yapmakta ve buda toplamda 60 tonluk bir pestil ve köme ihracatı anlamına gelmektedir.

İşletmelerin 2009 yılı içerisinde 60.000 Kg. pestil ve köme ihracatı yaptığı dikkate alınırsa, toplam 630.000 TL değerinde bir ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 2.16.İşletmelerin İhracat Verileri (2009)

İhracat edilen miktar(Kg)	Ortalama pestil ve köme fiyatı(TL)	Toplam ihracat tutarı(TL)
60.000	10,5	630.000

Kaynak: Gümüşhane Sanayi ve Ticaret Odası,2009 Verileri

2.11. Pestil Ve Köme Ürünleri

İlk başlarda Gümüşhane ilinde sadece pestil ve köme üretimi yapıyorken son zamanlarda faaliyetlerde bulunan firmalar artan rekabeti karşılayabilmek için pestil ve köme'nin alt ürünlerini de üretmeye başlamışlardır. Üretilen bu ürünlerin temel hammaddeleri pestil ve köme üretiminde kullanılan hammaddelerin aynısı olup sadece bu ürünlerde çeşitlendirilme yoluna gidilmiştir. Pestil ve köme ile ilgili diğer ürünler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2.17. Pestil ve Köme İle İlgili Diğer Üretilen Ürünler (2009)

Pestil Çeşitleri	Ürün Hakkında Bilgi
Cevizli Kuşburnu Pestili	İçerdiği yüksek C vitamini nedeniyle dokuların gelişimi ve tamiri için gereklidir.
Fındıklı Dut Pestili	Demir minerali yönünden zengin ve su dengesinin korunmasında, hormon, enzim üretiminde önemli etkiye sahiptir.
Cevizli Dut Pestili	Demir minerali yönünden zengindir.
Sade Dut Pestili	Bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde önemli etkiye sahiptir.
Köme Çeşitleri	
Fındıklı Köme	Bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde önemli etkiye sahiptir.
Cevizli Köme	Bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde önemli etkiye sahiptir.
Pikolalı Köme	Bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde önemli etkiye sahiptir.

2.12. Sektörün Denetlenmesi

Gümüşhane pestilinin özelliklerine uygunluğunun kontrolleri; Gümüşhane Özel İdare Müdürlüğü koordinatörlüğünde, Tarım İl Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü ve İl Sağlık Müdürlüğünce oluşturulan en az üç, kişilik konusunda uzman, komisyonca yılda en az iki kez ve şikâyet halinden ise her zaman yapılmaktadır.

Ayrıca 5179 Sayılı Gıda Kanunu ve buna bağlı çıkartılan yönetmelikler çerçevesinde denetimler yürütülmektedir.

2.13. Firmaların Genel Sorunları

Pestil ve köme üretimi yapan firmaların üretimden önce, üretim sırasında ve üretimden sonra olmak üzere bazı önemli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Bu sorunları sektörle ilgili olan, üretimden kaynaklanan, üründen kaynaklanan, pazara sunumdan kaynaklanan ve diğer sorunlar olmak üzere alt başlıklara ayırarak belirtmek daha faydalı olacaktır.

2.13.1. Sektörle İlgili Genel Sorunlar

Pestil ve köme üretiminde kullanılan ceviz, dut, fındık gibi hammaddelerin alımları genelde il dışından gerçekleşmektedir. İşletmeler bu hammadde alımlarını gerçekleştirirken ortak bir kanaldan alım yapma yerine her biri ayrı kanallardan ve yerlerden bu alımlarını gerçekleştirmektedir. Bu da alınan malzemenin kalitesinde

farklılık ortaya koymaktadır. Ayrıca bu malzemeler pestil ve köme üretiminde kullanılan en pahalı hammaddelerdir. Dolayısıyla farklı yerlerden alım tek tip bir maliyet ortaya koymamaktadır. Buda firmaların ürünlerinin fiyatında çok fazla farklılığın meydana gelmesine sebep olmaktadır.

İşletmeler köme üretiminde, cevizlerin iplere dizimi işini işletme dışındaki kadınlara belirli bir ücret karşılığında yaptırmaktadır. Bu yapılan dizim işi hiçbir sağlık kontrolü geçkeleşmeden yapılmaktadır. Dolayısıyla üretilen ürünler sağlıklı olup olmama konusunda bir sorun oluşturmaktadır (Pestilciler Birliği,2010).

İşletmeler açısından ürünün pazarlanmasında yaşanan bazı sıkıntılar mevcuttur. Bu pazarlama sıkıntıları içerisinde ürünün tanıtımının hem yerel hem de ulusal anlamda yetersiz kalması, işletmelerin ürünün dağıtımını gerçekleştirecek etkin bir dağıtım sistemlerinin olmaması önemli olarak ele alınmalıdır.

2.13.2. Üretimde Karşılaşılan Sorunlar

Üretim ve satış için gerekli malzemelerin temini bazen uzun süre aldığından üretim ve dolayısıyla satışlar aksayabiliyor. Örnek olarak ceviz alımında verilen siparişte cevizin görölme şansı olmadığı için alınan ceviz bozuk çıkabiliyor ve geri gönderme sorunu ile karşı karşıya kalınabiliyor.

Üretimde çekirdekten yetiştirme elemanlar olduğu için deneyimli eleman bulmakta zorlanılıyor. Bazı personelin kendini işe vermemesi de sıkıntı oluşturmaktadır. Bu durumda sorun çözülmediği için işten ayrılması isteniyor.

2.13.3. Üründen Kaynaklanan Sorunlar

1-Renk, tat, koku

2-Küflenme, çürüme, kurtlanma

3-Yırtılma, çatlama, kırılma

4-Acılaşıma

Dut pestili, katılan pekmez ve pişirme süresine bağlı olarak rengi, açıktan koyu renge kadar değişir. Pestil ve köme hoşça giden tat ve kokuya sahiptir. Yanık kokusu olmamalıdır. Pekmez veya herlenin özellikle çift cidarlı olmayan kazanlarda dip kısmının yanması sonucu Hidroksi Metil Furfurol denilen kanserojen maddenin fazla oluşmasına yol açar. Pestil ve kömenin herlesine süt ve bal katılması besleyici değerinin artırılması yanında ürüne gevreklik verir.

Kuru maddedeki su oranı %20'lerin altında olmalıdır. Cevizli sucuğun herleye daldırılması 4 kez yapılmalıdır. 1. ve 2. kurutmalar çok iyi yapılmalıdır. Herlesi kalın serilen pestil ve kömelerde çatlama olabilir. Dış yüzeyi iyice kuruyup içinde su kalırsa ürün çatlayabilir. Herle iyice pişirilmediği takdirde pestil ve ya kömede çatlama oluşabilir. Bazı durumlarda herle seriminde sıcaklık farkı da çatlama neden olabileceği gibi hızlı hava sirkülasyonu da sorun oluşturabilir. Aşırı kurutma kırılmalara sebebiyet verebilir. Acılaşıma, kalitesiz hammadde kullanılmasından kaynaklandığı gibi

iyi kurutulmadan piyasaya sürülen nemli yerlerde muhafaza edilen ürünlerde görülebilir. Yüksek ısıda muhafaza edilen yağlı gıdalarda da acılaşma oluşur. Pestil ve kömenin açık renkli veya koyu renkli oluşu; içerisine katılan pekmez miktarıyla yakından ilgilidir. Pekmez az katıldığı zaman ürün açık renkli, çok katıldığı zaman koyu renkli görünür.

Kullanılan ambalaj mutlaka Türk Gıda Kodeksine uygun olmalı, ürünü dış etkilerden korumalıdır. Kesinlikle formaldehit içermemelidir. İyi kurutmadan ambalajlanan ürünler piyasada sorun oluşturabilir. Direk güneşle temas ürüne zarar verir. Ürünler 0–30 dereceler arasında gölge yerlerde ambalajlı olarak muhafaza edilmelidir.

2.13.4. Pazara Sunumdan Kaynaklanan Sorunlar

İşletmelerin ürünlerin pazara sunumuyla ilgili karşı karşıya kaldıkları sorunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- 1-Ambalajlama ve etiketleme
- 2-Ürünün ve ortamın nemi, ısısı ve güneşle temas
- 3-Tanıtım, yeterli reklâm yapılamaması
- 4-Ürünün dayanıklılık süresinin kısa olması
- 5-Serinlik seviyesinin yüksek olması gerektiğinden sıcak yerlerde üretim yapılamamaktadır.

2.13.5. Pestilde Çatlama Sorunu

Aşağıdaki durumlarda üretimi gerçekleşen pestilde çatlama sorunu meydana gelmektedir.

- 1-Az pişirilmiş herleden yapılmış pestillerde.
- 2-Un miktarı fazla olan herleden yapılan pestillerde.
- 3-Kalın serilen pestillerde.
- 4-Satış yerlerinde fazla kuruyan ve güneş altında kalan pestillerde çatlama olur.

Bunların dışında firmaların karşılaştıkları diğer sorunları da şöyle sıralayabilir:

- 1-Devletten teşvik alınamaması
- 2-Pazarlama imkânının kısıtlı olması
- 3-Nitelikli üretim ve pazarlama elemanlarının azlığı
- 4-Hammadde fiyatlarının artmasından dolayı pestil ve köme fiyatların buna bağlı olarak artması.
- 5-Pestil ve kömeye çok az talebin olması ve bunun getirdiği ekonomik sıkıntının üretime yansması.
- 6-Cevizin ipe elle dizilmesi hem yorucu hem de zaman kaybına neden olmaktadır. Bununla ilgili bir makinenin olmayışı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması yapıldığında, ülkemizde bu araştırma konusuyla ilgili çalışmaların olmadığını fakat benzer nitelikte çalışmaların olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda bölge ekonomisine etki eden sektörlerle baktığımızda en belirgin çalışmalar;

Seçer (2005), “Çukurova Bölgesinde Ayçiçeği Üretim Ekonomisi” adlı çalışmasıyla Türkiye’de ayçiçeği üretimi yapan iller arasında yer almaya başlayan Adana ilinde ayçiçeği üretiminde bulunan tarım işletmelerini incelemiş, ele alınan tarım işletmelerinde ayçiçeği üretiminin ekonomik yapısı ve sorunları ortaya konulmuş, elde edilen bulgular doğrultusunda çözüm önerileri sunmuştur. Çalışmada işletmelere anket yöntemi uygulanmış ve ankette işletmelerin özellikleri, ayçiçeği üretiminde kullanılan girdilerin fizik ve parasal miktarı, pazarlama yapısı ve çiftçilerin ayçiçeği tarımıyla ilgili görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda üreticiler için üretim maliyetlerinin yüksek olduğu, ürünlerin pazarlanmasında sıkıntılar yaşandığı ve üreticilerin %87,40’ının fiyatlardan memnun olmadığı belirlenmiştir.

Merdan (2007), “Gümüşhane’nin Ekonomik Yapısı Ve Organik Tarım” adlı çalışmasıyla, Türkiye’nin nispeten geri kalmış bir bölgesinde yer alan Gümüşhane ilinin coğrafik yapısı, mevcut ekonomik durumu, sosyo-ekonomik sorunları ve bu sorunlar için getirilen çözüm önerileri ile Gümüşhane’nin pozisyonu araştırılmıştır. İlde sanayi

yatırımları için gerekli kaynağı oluşturacak olan tarım ve hayvancılık, ormancılık, madencilik, turizm ve ticaret sektörlerinden elde edilen hâsıllar ile banka mevduatları, sanayi sektörünün finansmanı açısından birer kaynak olarak ele alındığında yeterli seviyelerde olmadığını belirtmiş ve bunlara karşılık yapılması gerekenin, mevcut yatırımların verimli bir şekilde sürdürülmesi ve geliştirilmesinin zorunlu olduğunu. Bu anlamda desteklenmesi gereken sektörlerin hammaddesi yörede bulunan tarım, orman, tekstil, mermer, madencilik, turizm, yöresel gıda ve organik tarım alanları olduğunu belirtmiştir.

Özgürsoy (2006), “Hatay İlinde Zeytin Ve Zeytinyağı Sektörünün Ekonomik Analizi” adlı çalışmasında, zeytin ve zeytinyağı işletmelerinin ekonomik analizi, zeytinyağı üretim maliyetleri ve üreticilerin pazarlamada karşılaştıkları sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bilgileri ortaya çıkarmak için 68 adet zeytin ve zeytinyağı üreticisine anketler uygulanmış ve sonucunda işgücü, sermaye verimliliği ve üretim maliyetleri bakımından işletmeler arasında büyük farklılıklar olduğunu belirlemiştir.

Aksoy ve İnan (1996), “Trakya Bölgesi’nde Bitkisel Sıvı Yağ ve Margarin Sanayi Sektör Analizi; Ekonomik Yapı, Darboğazlar ve Çözümler” konulu araştırmada Trakya Bölgesi’ndeki bitkisel yağ sektörünün yapısı ve işleyişi incelenmiş, sektörle ilgili sorunlar ortaya konmuş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Trakya Bölgesi’nde 492 çiftçiye yapılan anket görüşmeleri sonucunda, ayçiçeği maliyeti hesaplanmış ve maliyeti oluşturan en önemli masraf unsurlarının, tarla kirası (%24,09), toprak hazırlığı (%16,43), ve gübreleme (%9,27) olduğu tespit edilmiştir.

Altıntaş (2001), “Kırıkkale ilinde Çerezlik ve Yağlık Ayçiçeği Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında Kırıkkale ilinde çerezlik ve yağlık ve yağlık ayçiçeği yetiştiriciliği yapan 95 tarım işletmesi ile görüşülerek anket uygulanmıştır.Çalışmada çerezlik ve yağlık ayçiçeği yetiştiriciliği hakkında temel bilgilerin yanı sıra görüşme yapılan işletmelerin genel özellikleri, üretim dalları ve yıllık faaliyet sonuçları incelenmiş, Cobb-Douglas analiziyle üretim fonksiyonel analizi yapılmıştır.Araştırma sonucunda çerezlik ayçiçeğinden elde edilen dekara brüt marjın, net karın ve oransal karın, yağlık ayçiçeği yetiştiriciliğinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kalay (2002), “Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınma Sempozyumu “adlı çalışmasında Gümüşhane’nin orta vadede bir gelişme potansiyeline sahip olduğunu, ancak Gümüşhane için dezavantaj oluşturan aşağıdaki faktörlerden biran önce kurtulması gerektiğini ortaya koymuştur.

— Nüfusun çoğunluğu kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Kentlerde yaşayan nüfus, merkez ilçe ile Kelkit ve Şiran ilçelerinde yoğunlaşmıştır.

— İlde sanayi yatırımları için gerekli kaynağı oluşturacak olan tarım ve hayvancılık, ormancılık, madencilik, turizm ve ticaret sektörlerinden elde edilen hâsıllar ile banka mevduatları, sanayi sektörünün finansmanı açısından birer kaynak olarak ele alındığında yeterli seviyelerde değildir.

— Gümüşhane, mevcut yapısıyla, konumuyla-özellikle denize kıyısı olmaması nedeniyle uluslar arası, ulusal ve bölgesel ölçekte birçok konuda dezavantajlara sahiptir. Tarım sektörüne dayalı istihdam yapısı, sanayinin gelişmemesi, ilin nüfus kaybetmesine ve ekonomik anlamda gerilemesine yol açmaktadır. Gümüşhane’nin ekonomik

gelişiminin, kalkınmasının sağlanması ve bulunduğu geri kalmışlıktan kendini kurtarabilmesi için yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır;

— Gümüşhane’de, gümüşe dayalı süs ve hediyelik eşya üretimini, emek yoğun bir iş olarak önemli bir sektör haline getirmek,

— Geleneksel kalkınma süreci olan tarımdan sanayiye geçiş sürecinin henüz eşiğinde olan Gümüşhane’de sanayinin gelişebilmesi, ancak sanayiye itici sektörler durumundaki, tarım ve hayvancılık, ormancılık, madencilik, ticaret, turizm, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörlerin gelişmesine bağlıdır. Bu açıdan, çiftçinin eğitilmesi, ilin toprak ve iklim özelliklerine uygun bitkilerin tarımının yapılmasının sağlanması yönünde çalışmalar ile çiftçilik devrinin önü açılmalıdır.

— Pestil, Köme ve Dut Pekmezi üretimi ilimizde ciddi bir sektör olmaya başlamıştır. Pestil ve Köme gibi Gümüşhane’ye özgü yerel ürünlerin büyük ölçeklerde üretiminin sağlanıp ulusal ve uluslar arası pazarlara sunulması ekonominin gelişmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç olarak; Gümüşhane ilinin mevcut potansiyel varlıkları ve yatırım olanakları ve kurulu sınaî kapasitesi düşünüldüğünde mevcut yatırımların verimli bir şekilde sürdürülmesi ve geliştirilmesi zorunludur. Bu anlamda desteklenmesi gereken sektörlerin hammaddesi yörede bulunan tarım, orman, tekstil, mermer, madencilik, turizm, yöresel gıda ve organik tarım alanları olduğu söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA ANALİZ ve BULGULARI

4.1. AMAÇ VE KAPSAM

Bu çalışmanın amacı, Gümüşhane ilinin ekonomik yönden kalkınmasına katkı sağlayabilecek nitelikte olan pestil ve kömenin ekonomik olarak üretim, istihdam ve ticaret yönünden potansiyelini belirlemek, il ekonomisine katkısını tespit ederek bu katkının nasıl artırılacağı tartışmak ve bu doğrultuda kurumsal ve bireysel olarak yapılması gerekenler konusunda öneriler geliştirmektir. Ayrıca çalışmada söz konusu sektörde yaşanan sorunları belirleyerek muhtemel çözüm önerileri geliştirmek de diğer amaçlardan bir tanesidir.

4.2. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmada ele alınan konular iki kısımda değerlendirilmiştir. İlk kısımda teorik bilgilere ulaşmak için araştırmalar, raporlar, resmi kayıt ve belgelerden yararlanılmıştır. İkinci kısımda ise ilk kısımda teorik olarak ele alınan bilgilerin uygulamadaki karşılığını ortaya koymak için analiz amaçlı anket çalışmasından yararlanılmıştır.

Pestil ve köme üretim faaliyeti gösteren firmaların görüşlerini belirlemek üzere bilgi toplama formu (anket) oluşturulmuştur. Daha önce konu ile ilgili çalışmalarda kullanılan bilgi toplama formları incelenmiş, Gümüşhane'deki pestil ve köme sanayinin

durumu göz önünde bulundurulmuş, benzer çalışmaları yapmış araştırmacıların görüşlerine başvurularak doğru ve anlaşılır bilgi toplama formlarının hazırlanmasına çalışılmıştır. Bilgi toplama formu uygulanacak işletmelerin belirlenmesinde örnekleme yapılmadan ana kütlenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede 2009 yılı Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası verileri esas alınmak ve diğer araştırma sonuçları incelenmek suretiyle pestil ve köme sanayisi üzerine faaliyet gösteren toplam 20 firma tespit edilmiştir. Bu işletmelere örnekleme yolu ile gidilmiş ve anket yapılmıştır. İşletmelerin 20 tanesi ile işletme ortamında yüz yüze görüşülmüş ve işletmelerden anketlere yanıt alınmıştır. Sistematik bir yapıda hazırlanan 46 sorudan oluşan anketlere yanıtlar işletme sahiplerinden alınmıştır.

Bilgi toplama formu 2 bölümden ve toplam 46 adet sorudan oluşmaktadır. Sorulan sorular aşağıda verilen ana başlıklar halinde sıralanmıştır. Bunlar;

1. Genel Bilgiler,
2. Üretim Sorunları Ve Çözüm Önerileri İle İlgili Sorular, şeklinde sıralanmıştır.

Anket sonuçları SPSS ortamına aktarılarak istatistik yöntemlerle değerlendirilmiştir. SPSS, temel ve ileri istatistiksel yöntemleri içeren özellikle anket ve araştırma formlarından elde edilen sınıflanmamış verilerin analizinde yararlanılan ve yaygın kullanımı olan bir paket programıdır (Özdamar 2002).

İstatistiksel değerlendirme için SPSS programının seçilmesinin nedeni SPSS'in Windows ortamında yaygın olarak kullanılan bir paket program olmasının yanında

özellikle anketin güvenilirliği ve gerek duyulduğu ölçüde çok sayıda farklı testlerin aynı veriler kullanarak yapılabilmesine fırsat vermesidir (Aksu vd. 2002, Kurtoğlu vd. 2004).

Toplam 46 soruyu içeren anket sonuçları SPSS ortamına aktarılarak istatistiksel değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Soruların tutarlılığı, her grupta yer alan soruların birbiriyle uyumlu olarak hazırlanıp hazırlanmadığı incelenmiştir. Ayrıca frekans ve yüzde dağılımlar ile belirlenen değişkenler arasında ilişki analizleri yapılmıştır.

4.3. ANKETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BULGULAR

Bu bölüm, iki ana başlık altında hazırlanarak Gümüşhane İlindeki Pestil Ve Köme Üretim İşletmeleri ile yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgular özetlenmiştir. Burada işletmeler ile ilgili; genel bilgiler, hammadde, araştırma-geliştirme, pazarlama, markalaşma, ithalat-ihracat, sektör ile ilgili bilgiler belirlenmeye çalışılmıştır. Anket çalışması işletme sahipleri ile yüz yüze görüşmeler yapılarak tamamlanmıştır. Toplam 46 soruyu içeren anket sonuçları SPSS ortamına aktarılarak istatistiksel değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu bölümde yer alan çizelgelerin tümü SPSS ortamında derlenmiş bilgilerden oluşturulmuştur.

4.3.1 Genel Bulgular

Bu bölümde işletmelerin kuruluşları ile ilgili bilgiler, işletmelerin hukuki durumları başta olmak üzere çeşitli durumlarını anlayıp incelemeye uygunluk teşkil edecek bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Pestil ve köme üretimi yapan işletmelerinin

mevcut durumuna yönelik olarak 18 adet soru hazırlanmıştır. Sorulara alınan yanıtlar çizelgelerde özetlenmiştir.

Tablo 4.1 İşletme Yöneticisi İle İlgili Bilgiler

Cinsiyet	n	%	Yaş	n	%
Erkek	19	95,0	20–30	4	20,0
Bayan	1	5,0	31–40	6	30,0
			41–50	10	50,0
Toplam	20	100,0	Toplam	20	100,0
Eğitim	n	%	Mes.Deneyim	n	%
İlkokul	1	5,0	1–10 yıl	10	50,0
Lise	12	60,0	11–20 yıl	5	25,0
Üniversite	6	30,0	21 ve üstü	5	25,0
Meslek Yüksek Okulu	1	5,0			
Toplam	20	100,0	Toplam	20	100,0

Tablo 4.1’de işletme yöneticilerinin cinsiyet, yaş, eğitim ve mesleki deneyim durumlarına ilişkin verilen cevaplara göre; yöneticilerin %95’i erkek iken %5’inin bayan olduğu tespit edilmiştir. Yaş durumlarına ilişkin yapılan inceleme sonucunda yöneticilerin %20’sinin 20–30 yaş grubunda, %30’unun 31–40 yaş grubunda, %50’sinin ise 41–50 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Eğitim durumlarına ilişkin yapılan incelemede yöneticilerin %5’inin ilkökul, %60’ının lise, %30’unun üniversite, %5’inin ise üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Son olarak mesleki deneyimlerine ilişkin yapılan değerlendirme sonucunda yöneticilerin %50’sinin 1–10 yıl, %25’inin 11–20 yıl arası mesleki deneyime sahipken %25’inin ise 25 yıl ve üstü mesleki deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.2 İşletmelerin Ticari Yapıları

	n	%
Şahıs İşletmesi	10	50,0
Limited Şirket	7	35,0
Cevapsız	3	15,0
Toplam	17	100,0

Tablo 4.2’de ticari yapı ile işletme yapısına ilişkin yapılan istatistiksel inceleme sonuçları yer almaktadır. Yapılan bu inceleme sonucunda ticari yapının %58,8’i şahıs işletmelerinden oluşurken, % 41,2’ si ise limited şirketlerinden oluştuğu görülmüştür. 3 işletmeden ise cevap alınamamıştır.

Tablo 4.3 İşletmelerde Çalışan Personel Sayıları

	n	%
1-5 kişi	8	40,0
6-15 kişi	8	40,0
16+ kişi	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.3’de işletmelerde çalışan personel sayısına ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları görülmektedir. İşletmelerin %40’ ı 1–5 arası, %40’ ı 6–15 arası personel çalıştırırken, %20’ sinin ise 16 ve üzeri sayıda personel çalıştırdığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan işletmelerin tamamı satılan ürünleri kendileri yapmaktadırlar.

Tablo 4.4 İşletmelerin Ürünlerini Sattıkları Piyasalar ve Satış Payları

Yerel Piyasa	n	%	Ulusal Piyasa	n	%
%10-25	4	20,0	%10-25	1	5,0
%26-50	9	45,0	%26-50	10	50,0
%51-75	6	30,0	%51-75	5	25,0
%76-100	1	5,0	%76-100	4	20,0
Toplam	20	100,0	Toplam	20	100,0

Tablo 4.4’de ürünlerin satıldığı piyasalara ilişkin yapılan inceleme sonuçları yer almaktadır. Yapılan bu incelemeye göre işletmelerin %20’ si ürünlerinin %10-25’ini, %45’ i ürünlerinin %26-50’sini, %30’u ürünlerinin %51-75’ini, %5,’ i ise ürünlerinin %76-100’ünü yerel piyasaya sattıkları tespit edilmiştir. Ayrıca ulusal piyasaya yönelik de yapılan değerlendirme sonucunda; işletmelerin %5’i ürünlerinin %10-25’ini, %50’ si

ürünlerinin %26-50'sini, %25' i ürünlerinin %51-75'ini, %20' si ise ürünlerinin %76-100'ünü ulusal piyasada sattıkları görülmüştür.

Tablo 4.5 İşletmelerin Hammaddeleri Aldıkları Piyasalar ve Alım Payları

Yerel Piyasa	n	%	Ulusal Piyasa	n	%
%10-25	4	25,0	%10-25	1	5,6
%26-50	7	43,8	%26-50	7	38,9
%51-75	2	12,5	%51-75	2	11,1
%76-100	3	18,8	%76-100	8	44,4
Toplam	16	100,0	Toplam	18	100,0

Tablo 4.5'de hammaddelerin alındığı piyasalar ve alım paylarına ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları görülmektedir. Yapılan bu değerlendirme sonucunda işletmelerin %25' inin hammadde alımının %10-25'ini, %43,8' inin hammadde alımının %26-50'sinin, %12,5' inin hammadde alımının %51-75'inin, %18,8' inin ise hammadde alımının %76-100'ünün yerel piyasadan karşıladığı saptanmıştır. Ulusal piyasanın ise, işletmelerin %5,6' sının hammadde alımının %10-25'ini, %38,9' unun hammadde alımının %26-50'sinin, %11,1' inin hammadde alımının %51-75'inin, %44,4' ünün ise hammadde alımının %76-100'ünü ulusal piyasadan aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.6 İşletmelerin Yıllık Üretim kapasiteleri

	n	%
1-100 ton	13	65,0
101-+	7	35,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.6'da incelenen işletmelerin yıllık üretim kapasitesine ilişkin yapılan değerlendirme sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda işletmelerin %65' inin 1–100 ton arasında, %35' inin ise 101 ton ve üzerinde yıllık üretime sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 4.7 İşletmelerin Kullandıkları Üretim Kapasiteleri

	n	%
%0-%20	1	5,0
%20-%40	-	-
%40-%60	9	45,0
%60-%80	9	45,0
%80-%100	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.7’de işletmecilerin üretim kapasitelerini kullanma oranlarına ilişkin yapılan araştırma sonuçları yer almaktadır. Yapılan araştırma sonucunda işletmecilerin %5’inin %0-%20, %45’inin %40-%60, %45’inin %60-%80, %5’inin ise %80-%100 oranında üretim kapasitesini kullandığı tespit edilmiştir. İşletmelerin çoğu kapasitelerinin %40 ile %60 kadarını kullanmaktadırlar.

Tablo 4.8 İşletmenin ve Ürünlerinin Yerel ve Ulusal Piyasada Tanınması

	n	%
Sadece yerel piyasada	8	40,0
Hem yerel hem ulusal piyasada	7	35,0
Ürünlerimiz ve firmamız her iki piyasada da çok tanınıyor	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.8’de ürün ve firma yerel ve ulusal piyasalarda tanınma durumuna ilişkin yapılan inceleme sonuçları görülmektedir. İnceleme sonucunda ürün ve firmanın %40’ının sadece yerel piyasada, % 35’inin hem yerel hem ulusal piyasada, % 25’inin ise her iki piyasada da çok tanındığı saptanmıştır.

Tablo 4.9 İşletmelerin Bünyelerinde Çalıştırdıkları Teknik Personel Sayıları

	n	%
Gıda mühendisi	18	24,7
Makine ve teçhizat mühendisi	1	1,4
Muhasebeci	16	21,9
Pazarlamacı	19	26,0
Profesyonel yönetici	19	26,0
Toplam	73	100,0

İşletmeler toplamda 73 teknik personel çalıştırmaktadırlar. Tablo 4.9'da işletmelerin bünyelerinde çalıştırdıkları teknik personel sayısına ilişkin bulgular yer almaktadır. Yapılan araştırmaya göre işletmelerin bünyelerinde çalıştırdıkları personellerin %24,7'sinin gıda mühendisi, %1,4'ünün makine ve teçhizat mühendisi, %21,9'unun muhasebeci, %26'sının pazarlamacı, %26'sının ise profesyonel yönetici olduğu görülmüştür.

Tablo 4.10 İşletmelerin Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanmaları

	n	%
Evet	12	60,0
Hayır	8	40,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.10'da işletmelerin danışmanlık hizmetlerinden faydalanılma durumuna ilişkin yapılan istatistik araştırma sonucunda elde edilen bulgular verilmektedir. Araştırma sonucunda işletmelerin %60'ının danışmanlık hizmetlerinden faydalandığı, %40'ının ise danışmanlık hizmetlerinden faydalanmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.11 İşletmelerin Ar-Ge Çalışmaları Yapma Durumu

	n	%
Evet	19	95,0
Hayır	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.11’de Ar-Ge çalışmaları yapma durumuna ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları görülmektedir. Değerlendirme sonucunda katılımcı işletmecilerin % 95’ inin Ar-Ge çalışması yaptığı halde, %5’ inin bu tür çalışmaları yapmadığı görülmüştür.

Tablo 4.12 İşletmelerin Gümüşhane İline Sağladıkları Katkılar

	n	%
Üretim Katma Değeri	4	20,0
İstihdam	12	60,0
Şehrin Tanıtımı ve Turistik İlgi	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.12’de sektörün Gümüşhane iline sağladığı katkılara ilişkin yapılan inceleme sonuçları verilmektedir. Yapılan incelemeye göre sektörün %20’ sinin üretim katma değerine, %60’ ının istihdama, %20’ sinin ise şehrin tanıtımına ve turistik ilgiye yönelik katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

4.3.2 Üretim Sorunları ve Çözüm Önerileri İle İlgili Bulgular

İkinci grupta yer alan 28 soruyla işletmelerin hammadde temin ediliş şekilleri, hammadde teminleriyle ilgili oluşan sorunlar, ürünlerin etiketlenmesi ve ambalajlanması, üretimde kullanılan alet, ekipmanın hijyen açısından önemi, üretim kalitesinin artırılabilmesi gibi durumları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.13 Gümüşhane’de Pestil ve Kömenin Pazarlanmasında Bilgili ve Yetenekli Şirket Sayısı

	n	%
Çok fazla	2	10,0
Yeterli	4	20,0
Yetersiz	10	50,0
Hiç yok	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.13’de Gümüşhane de pestil ve kömenin pazarlanmasında bilgili ve yetenekli şirket sayısının bulunmasına ilişkin sonuçlar görülmektedir. Araştırma sonucuna göre şirket sayısına dair katılımcıların %10’ unun çok fazla, %20,0’ sinin yeterli , %50’ sinin yetersiz, %20’ sinin ise hiç yok değerlendirmesini yaptığı görülmüştür.

Tablo 4.14 İşletmelerin Pestil ve Köme Üretiminde Kullanılan Mikrobiyal ve Kimyasal Analiz Sonuçlarına Baktırma Durumları

	n	%
Evet	16	80,0
Hiç yaptırmadım	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.14’de pestil ve köme üretiminde kullanılan mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına baktırma durumuna ilişkin yapılan istatistiksel araştırma sonuçları bulunmaktadır. Yapılan araştırmaya göre katılımcıların %80’i evet, %20’si hiç yaptırmadım yanıtını vermiştir.

Tablo 4.15 Pestil ve Köme’de Kullanılan Hammaddelerin Gümüşhane’den Karşılanıp Karşılanmadığı Durumu

	n	%
Hammadde miktarı yetersiz -üretimi desteklenmeli	20	100,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.15’de pestil ve kömede kullanılan hammaddelerin Gümüşhane’den karşılanma durumuna ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları görülmektedir. Değerlendirme sonucunda katılımcıların tamamının (%100,0) hammadde miktarı yetersiz-üretimi desteklenmeli görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4.16 Hammadde Üretimini Artırılması İçin Yapılması Gerekenler

	n	%
Ceviz ve dut ağacı sayısını arttırmak	13	65,0
Tarım ve kredi koop. destek almak	2	10,0
Hiç bir şey yapmadım	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.16’da hammadde olarak kullanılan ceviz, dut ve bal üretiminin artırılması için yapılması gereken girişimlere ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır. Yapılan araştırmada katılımcıların %65’inin ceviz ve dut sayısını artırdığı, %10’unun tarım ve kooperatif desteği aldığı, %25’inin ise hiç bir şey yapmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.17 İşletmelerin Hijyene Verdikleri Önem Derecesi

	n	%
Çok önemli	11	55,0
Olabildiğince önemli	9	45,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.17’de başta üretim tesisleri olmak üzere kullanılan alet, ekipmanın hijyen açısından önemine dikkat etme ölçüsüne ilişkin yapılan istatistiksel araştırma sonuçları bulunmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların %55’i çok önemli, %45’i ise olabildiğince önemli olduğu değerlendirmesini yapmıştır.

Tablo 4.18 Ürünlerin Etiketlenmesi ve Ambalajlanması

	n	%
Kesinlikle etiketlenmeli ve ambalajlanmalı	16	80,0
Satış için önemlidir	2	10,0
Gerekmez	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.18’de ürünlerin imalattan çıkmadan önce etiketlenme ve ambalajlanma durumuna ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları görülmektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda katılımcıların %80’ inin kesinlikle gerektiği görüşünde, %10’ unun satış için önemli olduğu görüşünde, %10’ unun ise gerekmez görüşünde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.19 İhracatın Artırılabilmesi İçin Yapılması Gerekenler

	n	%
İşletmelerin daha resmi ve büyük yapıya bürünmesi	6	30,0
Yerel yönetimlerin desteğinin artması	4	20,0
Hükümet desteği	5	25,0
Şu anki ihracat rakamları yeterli	1	5,0
Teşviklerin artması	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.19’da ürünlerin daha fazla ihraç edilebilmesi için yapılması gerekenlere ilişkin yapılan araştırma sonuçları yer almaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların %30’ unun işletmelerin daha resmi ve büyük yapıya bürünmesini, %20’ sinin yerel yönetimlerin desteğinin artmasını, %25’ inin hükümet desteğini, %20’ sinin teşviklerin artmasını gerekli gördüğü , %5’ inin ise şu anki ihracat rakamların yeterli gördüğü saptanmıştır.

Tablo 4.20 Ev Üretimini İşletme Üretimine Etkisi

	n	%
Yıllık gelirin %50' si	3	15,0
Yıllık gelirin %40' ı	4	20,0
Yıllık gelirin %30' u	2	10,0
Yıllık gelirin %20' si	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.20’de evlerde yapılan üretimlerin, işletmelerin üretimlerini etkileme oranına ilişkin veriler görülmektedir. Yapılan araştırmada katılımcıların %15' i bu oranı yıllık gelirin %50' si olarak değerlendirirken, %20' si yıllık gelirin %40' ı, %10' u yıllık gelirin %30' u, %55'i ise yıllık gelirin %20' si olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir. Yani çoğunluk evsel ürünlerin yıllık geliri %20 oranında etkilediğini düşünmektedir.

Tablo 4.21 Ürün Çeşitliliğinin Satışlara Etkisi

	n	%
Satışları artırmaktadır	16	80,0
Pestil ve köme kalitesini azaltmıştır	3	15,0
Bir etkisi olmamıştır	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.21’de pestil ve köme çeşitlerinin artmasının satışlara etkisine ilişkin yapılan istatistiksel inceleme sonuçları yer almaktadır. Yapılan inceleme sonucunda katılımcıların %80' i satışların arttığı,%15' i pestil ve kömenin kalitesini azalttığı görüşünde iken, %5' i ise hiç bir etkisinin olmadığı görüşündedir.

Tablo 4.22 Ev ve İmalathane Ürünleri Arasındaki Fark

	n	%
Hijyen eksikliği	18	90,0
Fark yoktur	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.22’de ev yapımı pestillerin imalathanede yapılan pestillerden farklılıklarına ilişkin yapılan değerlendirme sonuçları bulunmaktadır. İnceleme sonucunda katılımcıların %90’ ı bu farklılığı hijyen eksikliği olarak değerlendirdiği, %10’ u ise fark yoktur olarak değerlendirdiği görülmüştür.

Tablo 4.23 Yaşanan Sorunlar

	n	%
Üründen kaynaklanan sorunlar	6	30,0
Küflenme, çürüme ve kurtlanma sorunları	3	15,0
Yırtılma, çatlama ve kırılma	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.23’de pestil ve kömede yaşanan sorunlara ilişkin veriler görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda katılımcıların %30’ u üründen kaynaklanan sorunlar, %15’ i küflenme, çürüme ve kurtlanmadan kaynaklanan sorunlar, %55’i ise yırtılma, çatlama ve kırılmadan kaynaklanan sorunlar olduğu görüşündedir.

Tablo 4.24 Ürünlerin Pazara Sunulmasında Yaşanan Sorunlar

	n	%
Ambalajlama ve etiketleme	5	25,0
Ürünün ve ortamın nemi, ısı ve güneşle teması	2	10,0
Tanıtım	11	55,0
Dağıtım	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.24’de ürünlerin pazara sunulmasında yaşanan sorunlara ilişkin veriler yer almaktadır. Yapılan incelemeye göre katılımcıların %25’ inin ambalajlama ve etiketlemeden, %10’ unun ürünlerin ve ortamın nemi, ısı ve güneşle temasından, %55’ inin tanıtımdan, %10’ unun ise dağıtımdan kaynaklanan sorunlar olarak değerlendirdiği görülmüştür.

Tablo 4.25 Yerel Anlamda Basın ve Yayın Organlarının Artışının Üretime Etkisi

	n	%
Çok fazla	9	45,0
Etkilemez	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.25’de yerel anlamda basın ve yayın organlarının artışının ürünlerle ilgili tanıtım çabalarının üretime etkisine ilişkin yapılan inceleme sonuçları görülmektedir. Yapılan bu incelemeye göre katılımcıların %45’ i bunun ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasında çok olumlu etkiye sahip olduğunu,%55’inin ise aksine çok etkili olmayacağını ifade etmişlerdir. Buda yerel basının yerel ürünün tanıtımında bir çaba içerisinde olmadığı ya da imalatçıların buna inanmadığını gösteriyor.

Tablo 4.26 Üretimde Kalitenin Artırılmasını Etkileyen Faktörler

	n	%
Kalifiye eleman sayısının artması	5	25,0
Gıda denetimlerinin artması	1	5,0
Daha modern ekipmanların kullanılması	5	25,0
Çalışanlar ve işletme sahiplerinin bilinçlendirilmesi	2	10,0
Reklam sektörünün daha etkin kullanımı	7	35,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.26’da ürünlerin üretiminde kalitenin artmasına ilişkin sayısal bilgiler yer almaktadır. Üretimde kalitenin artırılması için, katılımcıların %25’ inin kalifiye eleman sayısının artması, %5’ inin gıda denetimlerinin artması, %25’ inin daha modern ekipmanların kullanılması, %10’ unun çalışanlar ve işletme sahiplerinin bilinçlendirilmesi, %35’ inin ise reklâm sektörünün daha etkin kullanılması görüşünde olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.27 İmalathanelerin Geliştirilmesi İçin Yapılması Gerekenler

	n	%
Üniversite ile işbirliği	2	10,0
Sanayi kuruluşlarıyla işbirliği	3	15,0
Üretimde yeni projeler geliştirmek	13	65,0
Mevcut sistemimiz yeterlidir	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.27’de imalathaneleri geliştirmek ve daha modernize etmek için yapılan çalışmalara ilişkin istatistiksel değerlendirme sonuçları görülmektedir. Yapılan bu değerlendirme sonucunda katılımcıların %10’ u niversite ile iş birliği, %15’ i sanayi kuruluşlarıyla işbirliği, %65’ i üretimde yeni projeler geliştirmek görüşünde iken %10’unun ise mevcut sistemi yeterli gördüğü tespit edilmiştir.

Tablo 4.28 retimde Yeni Teknolojiler Gerekliliği İçin Yapılması Gerekenler

	n	%
Kurutma sistemlerinin geliştirilmesi gerekir	6	30,0
Bantlı retim sistemine geçilebilir	3	15,0
Vakum makinaları geliştirilebilir	9	45,0
şuan ki sistemler yeterli	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.28’de ürünlerin üretiminde yeni teknolojilerin uygulanabilirliğine ilişkin sayısal bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya göre katılımcıların %30’ u kurutma sistemleri geliştirilebilir, %15’ i bantlı üretim sistemine geçilebilir, %45’i vakum makineleri geliştirilebilir görüşünde iken %10’ u ise şuan ki sistemleri yeterli gördüğü saptanmıştır.

Tablo 4.29 rnlerde Markalaşmanın nemi

	n	%
Kesinlikle nemli	19	95,0
Rekabet için vazgeçilmezdir	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.29’da ürünlerde markalaşmanın önemine ilişkin bilgiler görülmektedir. Araştırmaya göre katılımcıların %95’ i markalaşmanın kesinlikle önemli olduğunu , %5’ i ise rekabet için vazgeçilmezdir değerlendirmesini yaptığı saptanmıştır.

Tablo 4.30 Gümüşhane’de Geleneksel Ürünlerin Azalmasının Sebepleri

	n	%
Tarıma olan güvensizlik	8	40,0
İşsizlik	2	10,0
Göç	4	20,0
Kalitesizlik	6	30,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.30’da Gümüşhane de geleneksel ürünlerin azalma sebeplerine ilişkin yapılan istatistiksel inceleme sonuçları yer almaktadır. İnceleme sonucunda bu azalmayı, katılımcıların %40’ ı tarıma olan güvensizlik, %10’ u işsizlik, %20’ si göç ve %30’ u ise kalitesizlikten kaynaklandığı yönünde bir değerlendirme yaptığı saptanmıştır.

Tablo 4.31 Üretim Boyunca Personelin Sağlık Kontrollerini Yaptırma Düzeni

	n	%
Her zaman	19	95,0
Ara sıra	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.31’de üretim boyunca personelin sağlık kontrollerini yaptırma düzenine ilişkin veriler görülmektedir. Yapılan araştırmaya göre katılımcıların %85’ i sağlık kontrollerini her zaman yaptırdığı, %5’ i ara sıra yaptırdığı, %10’ u ise mecburen bu kontrolleri yaptırdığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.32 Üreticilerin Geleceğe Yönelik Hedefleri

	n	%
Bir imalathane daha açmak	7	35,0
Farklı bir şehirde üretim gerçekleştirmek	2	10,0
Destek alabilirsem bayi sayısını arttırmak	9	45,0
Bu sektörün geleceğini ile ilgili umutsuzum	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.32’de ileriye düşünerek pestil ve köme üretimi için önümüzdeki dönemlerde yapılması düşünülen yatırımlara ilişkin yapılan inceleme sonuçları yer almaktadır. Geleceğe yönelik, katılımcıların %35’ i bir üretim birimi daha açmak, %10’ u farklı bir şehirde üretim gerçekleştirmek, %45’ i destek alabildiği takdirde bayi sayısını artırmak yönünde değerlendirmeler yaparken, %10’ u ise bu sektörün geleceğini olumlu düşünmediği yönünde değerlendirme yaptığı görülmüştür.

Tablo 4.33 Yöre Dışından İmalatçıların Yöresel Ürünleri Üretmesinin Sonuçları

	n	%
Böyle bir teşvik ve destek yok	2	10,0
Desteklerim	8	40,0
Farklı işletmeler kaliteyi ve rekabeti artırır, desteklerim	7	35,0
İstemem, satışlarım azalır	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.33’de dışarıdan bir yatırımcı teşviklerden KOSGEB imkânlarından da yararlanmayı hesaba katarak burada modern, büyük bir pestil köme işletmesi kurmak istenmesine ilişkin yapılan inceleme sonuçları görülmektedir. Yapılan inceleme sonucunda katılımcıların %10’ unun böyle bir teşvik ve desteğin olmadığını, %40’ ının böyle bir üretimi destekleyeceğini, %35’ inin farklı işletmelerin kaliteyi ve rekabeti artıracığını, %15’ inin ise satışlarının azalma ihtimalinden dolayı dışarıdan imalatçı istemediği yönünde görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.34 Hammadde Üretiminde Yeterlilik Çabaları

	n	%
Yeterlidir	1	5,0
Hiçbir çalışma yapılmadı	3	15,0
Yapılan çalışmalar yetersizdir	16	80,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.34’de Gümüşhane de pestil ve köme sektörünün hammaddelerinden cevizin ve dutun il topraklarında üretim miktarlarının artması için yapılan çalışmaların yeterliliğine ilişkin veriler yer almaktadır. Araştırmaya göre katılımcıların %40’ının bu çalışmaları yeterli gördüğü, %15’inin hiç bir çalışma yapılmadığı görüşünde olduğu, %80’inin ise yapılan çalışmaları yetersiz gördüğü saptanmıştır.

Tablo 4.35 Gümüşhane’den Göçün Nedenleri

	n	%
Sanayi olmayışı	6	30,0
Daha iyi geçim koşullarına sahip olmak	14	70,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.35’de burada yaşayan halkın önemli birçoğunun göç etme sebeplerine ilişkin yapılan istatistiksel açıdan önemli inceleme sonuçları görülmektedir. Göçün nedenleri olarak, katılımcıların %30’u sanayi olmayışından, %70’i ise daha iyi geçim koşullarına sahip olmak için yapılan göçler olduğu görüşündedir.

Tablo 4.36 Pestil ve Köme Sektörünün Gelişiminin Göçe Etkisi

	n	%
Kesinlikle etkiler	5	25,0
Az da olsa etkiler	12	60,0
Azaltacağını düşünmüyorum	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.36’da pestil ve köme sektörünün genişletilmesi ve geliştirilmesinin göçe etkisine ilişkin verilen cevaplara göre: Katılımcıların %25’i kesinlikle olumlu etkileyeceğini, %60’ı az da olsa etkiler yönünde değerlendirme yaparken, %15’i ise azaltacağını düşünmediği yönünde değerlendirme yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.37 Şirket Tipinin Ürün Kalitesine Etkisi

	n	%
Önemli bir paya sahiptir	16	80,0
Sanayi tipi üretimin yanında etkinliğini kaybetmiştir	3	15,0
Kaliteyi olumsuz etkilemektedir	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.37’de pestil ve köme üretici şirketlerinin aile tipi işletme şeklinde kurulmasının bu ürünlerin kalitesi üzerindeki etkilerine ilişkin verilen cevaplara göre: Katılımcıların %80’ i önemli bir paya sahip olduğuna, %15’ i sanayi tipi üretim yanında etkinliğini kaybettiğine, %5’ i ise kaliteyi olumsuz etkilediğine yönelik değerlendirmeler yaptığı görülmüştür.

Tablo 4.38 Pestil ve Köme Sektörünün Gelişmemesinin Sebepleri

	n	%
Üreticilerin gelir düzeylerinin müştekil bir imalathane yapacak düzeyde olmaması	6	30,0
İlin coğrafik yapısı	13	65,0
Gıda ve sanayi tesislerinin bulunmaması	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.38’de pestil ve köme sektörünün gelişmemesinin sebeplerine ilişkin verilen cevaplara göre: Katılımcıların % 30’unun üreticilerin gelir düzeylerinin müştekil bir düzeyde olmaması, %65’ inin ilin coğrafik yapısının uygun olmaması ve %5’ inin ise gıda ve sanayi tesislerinin bulunmaması yönünde görüşlere sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.39 Tesislerin Modernleşmesinin Tüketime Etkisi

	n	%
Evet vardır	18	90,0
Modern tesislerin tüketim miktarını ulusal anlamda artıracığını düşünmüyorum, etkilemez	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.39’da bu ürünlerin işletme, kurutma, paketlenme ve depolama ünitelerine sahip modern tesislerde üretildiği takdirde sadece Türkiye de değil Avrupa da dahi tüketiminin artacağına ilişkin verilen cevaplara göre: Katılımcıların %90’ ının evet her ikisinde de satışların artacağı, %5’ inin modern tesislerin tüketim miktarını ulusal anlamda artırmayacağını, %5’ inin ise modern tesislerin tüketime etkisi olmayacağı görüşünde olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.40 Pestil ve Köme Sektörünün Gümüşhane’deki Önemi

	n	%
Şu anki sektörler içindeki en önemli sektör	10	50,0
Desteklenirse Gümüşhane için önemi artar	10	50,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.40’da pestil ve köme sektörünün Gümüşhane deki önemine ilişkin verilen cevaplara göre: Katılımcıların %50’ sinin şu anki sektörler içindeki en önemli sektör olduğu, %50’ sinin ise desteklenirse Gümüşhane için önemi artar değerlendirmesini yaptığı tespit edilmiştir.

4.4. Çapraz Analizler ve Bulguları

Bu kısımda işletmelerin, ankette yer alan bazı sorulara verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çapraz tablolar oluşturulmuş ve bu cevaplar arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmaya çalışılmıştır. Yine aynı şekilde istatistiksel değerlendirme için SPSS programı kullanılarak çapraz analizler oluşturulmuştur.

Çapraz analizleri yapılan soru grupları aşağıdadır;

1-İşletme yöneticilerinin eğitim durumlarına göre işletmelerin hukuki yapıları.

2-İşletme yöneticilerinin eğitim durumlarına göre işletmelerin personel sayıları.

3-İşletmelerin üretim kapasitelerine göre kullanabildikleri üretim kapasiteleri.

4-İşletmelerin faaliyet sürelerine göre ürünlerin ve firmaların tanınması.

5-Danışmanlık hizmetlerinden faydalanma durumuna göre AR-GE çalışmaları yapma durumu.

6-Üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına bakma durumuna göre personelin sağlık kontrolünü yaptırma durumu.

7-Hammadde miktarının artırılması için yapılan çalışma durumuna göre üretim miktarının artırılması için yapılan çalışmaların yeterlilik durumu.

Tablo 4.41 Eğitim Durumlarına Göre İşletmelerin Hukuki Yapısı

	Şahıs İşletmeleri		Limited Şirket		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
İlkokul	1	100,0	-	-	1	100,0
Lise	3	25,0	9	75,0	12	100,0
Üniversite	2	33,3	4	66,7	6	100,0
Yüksek okul	1	100,0	-	-	1	100,0
Toplam	7	35,0	13	65,0	20	100,0
Ki-kare. 4,249, SD: 3, p:0,236						

Tablo 4.41’de eğitim durumlarına göre işletmelerin hukuki yapısı incelenmektedir. Yapılan incelemeye göre üniversite mezunlarının %33,3’ünün hukuki yapısı şahıs işletmesi iken, % 66,7’ sinin limited şirkettir. Bu değerlendirme, eğitim durumu arttıkça işletmelerin hukuki yapısının değiştiğini limited şirket olduğunu göstermektedir. Yapılan değerlendirmeye göre eğitim durumlarına göre işletmelerin hukuki yapısı arasında istatistiksel önem taşıyan bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.42 Eğitim Durumlarına Göre İşletmelerin Personel Sayısı

	1-5		6-15		16+		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
İlkokul	1	100,0	-	-	-	-	1	100,0
Lise	4	33,3	6	50,0	2	16,7	12	100,0
Üniversite	2	33,3	2	33,3	2	33,3	6	100,0
Meslek yüksekokulu	1	100,0	-	-	-	-	1	100,0
Toplam	8	40,0	8	40,0	4	20,0	20	100,0
Ki-kare: 4,167, SD: 6, p:0,654								

Tablo 4.42’de eğitim durumlarına göre işletmelerin personel sayıları incelenmektedir. Yapılan inceleme sonucuna göre üniversite mezunlarının %33,3’ ü 1–5 arasında personel çalıştırırken, %33,3’ ünün 6–15 arası personel çalıştırdığı, %33,3’ ünün ise 16 ve üzerinde personel çalıştırdığı tespit edilmiştir. Meslek yüksekokulu mezunlarının %100’ ünün 1–5 arasında personel çalıştırdığı görülmektedir. Yapılan inceleme de eğitim durumlarına göre işletmelerin personel sayısı arasında istatistiksel bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.43 Üretim Kapasitelerine Göre Kullanılabilen Üretim Kapasitesi

	%0-%20		%40-%60		%60-%80		%80-%100		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1-100 ton	1	7,7	7	53,8	4	30,8	1	7,7	13	100,0
100 ve üzeri	0	0,0	2	28,6	5	71,4	0	0,0	7	100,0
Toplam	1	5,0	9	45,0	9	45,0	1	5,0	20	100,0

Ki-Kare: 3,394, SD:3, p: 0,335

Tablo 4.43'de üretim kapasitesine göre kullanılabilen ürün kapasitesi araştırılmaktadır. Yapılan araştırmaya göre 1–100 ton arası üretim kapasitelerinin %7,7' sinin %0-%20, %53,8' inin %40-%60, %30,8' inin %60-%80, %7,7' sinin ise %80-%100 oranında üretim kapasitelerini kullandıkları tespit edilmiştir. 100 ton ve üzeri üretim kapasitelerinin %28,6' sının %40-%60 ve %71,4' ünün %60-%80 oranında üretim kapasitelerini kullandıkları tespit edilmiştir. Bu değerlendirmede üretim kapasitelerine göre kullanılabilen üretim kapasiteleri arasında istatistiksel açıdan bir önemlilik görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.44 İşletmelerin faaliyet yılına göre ürün ve firmaların tanınma durumu

	Sadece Yerel Piyasada		Hem Yerel Hem Ulusal Piyasada		Ürünlerimiz ve Firmamız Her İki Piyasada da tanınıyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1-10 yıl	5	50,0	4	40,0	1	10,0	10	100,0
11-20 yıl	3	42,9	2	28,6	2	28,6	7	100,0
21 ve üzeri	0	0,0	1	33,3	2	67,7	3	100,0
Toplam	8	40,0	7	35,0	5	25,0		

Ki-kare: 4,640, SD: 4, p:0,326

Tablo 4.44'de işletmelerin faaliyet yıllarına göre ürün ve firmaların tanınma durumu incelenmektedir. İncelemeye göre 1–10 yıl arası faaliyet yılının %50' sinin sadece yerel piyasada, %40' inin hem yerel hem ulusal piyasada, %10,0' unun ise hem ürünlerin hem firmanın her iki piyasada da tanınma durumlarının olduğu, 11-20 yıl arası

faaliyet yılının %42,9' unun sadece yerel piyasada, %28,6' sının hem ulusal hem yerel piyasada, %28,6' sının ise hem ürünlerin hem firmanın her iki piyasada da tanınma durumunun olduğu, 21 yıl ve üzeri faaliyet yılının %33,3' ünün hem yerel hem ulusal piyasada, %67,7' sinin ise hem ürünlerin hem firmanın her iki piyasada da tanınma durumunun olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada işletmelerin faaliyet yılına göre ürün ve firmaların tanınma durumu arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.45 Danışmanlık hizmetlerinden faydalanma durumuna göre AR-GE çalışmaları yapma durumu

	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	12	100,0	0	0,0	12	100,0
Hayır	7	87,5	1	12,5	8	100,0
Toplam	19	95,0	1	5,0	20	100,0
Ki-kare: 1,579, SD:1, p:0,400						

Tablo 4.45’de danışmanlık hizmetlerinden faydalanma durumlarına göre AR-GE çalışmaları yapma durumları incelenmektedir. Yapılan incelemede danışmanlık faydalananların tamamının (%100) Ar-Ge çalışması yaptığı, danışmanlık hizmetlerinden faydalanmayanların %85,7' sinin Ar-Ge çalışması yaptığı, %12,8' inin ise bu çalışmayı yapmadığı görülmüştür. Araştırma sonucunda danışmanlık hizmetlerinden faydalanma durumuna göre Ar-Ge çalışması yapma durumu arasında istatistiksel açıdan önem taşıyan bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.46 Üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına bakma durumuna göre personelin sağlık kontrolünü yaptırma durumu

	Her zaman		Ara sıra		Mecbur yaptırıyoruz		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	14	87,5	1	6,3	1	6,3	16	100,0
Hiç yaptırmadım	2	66,7	0	0,0	1	33,3	3	100,0
Hayır	1	100	0	0,0	0	0,0	1	100,0
Toplam	17	85,0	1	5,0	2	10,0	20	100,0
Ki-kare: 2,365 SD:4, p:0,669								

Tablo 4.46’da üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına bakma durumuna göre personelin sağlık kontrolünü yaptırma durumu incelenmektedir. Yapılan araştırmaya göre üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına baktıranların % 85,7’ sinin her zaman, %6,3’ ünün ara sıra yaptırdığı, %6,3’ ünün ise mecburi personelin sağlık kontrollerini yaptırdığı görülmüştür. Ürünlerin mikrobiyal ve kimyasal analiz hiç yaptırmayanların %66,7’ sinin her zaman personellerin sağlık kontrollerini yaptırdıkları, %33,3’ ünün ise mecburi olarak personelin sağlık kontrollerini yaptırdıkları, üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına baktırmayanların da tamamının (%100) her zaman personelin sağlık kontrollerini yaptırdıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda üretimde mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına bakma durumuna göre personelin sağlık kontrolünü yaptırma durumu arasında istatistiksel bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.47 Hammadde miktarının artmasının üretim miktarının artmasına etkisi

	Yeterlidir		Hiçbir çalışma yapılmadı		Yapılan çalışmalar yetersiz		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ceviz ve dut ağacı dikim sayısını artırmak	0,0	0,0	2	15,4	11	84,6	13	100,0
Tarım ve Kredi Koop. Destek Almak	1	50,0	0	0,0	1	50,0	2	100,0
Hiçbir Şey Yapmadım	0	0,0	1	20,0	4	80,0	5	100,0
Toplam	1	5,0	3	15,0	16	80,0	20	100,0
Ki-kare: 9,644 SD:4, p:0,047								

Tablo 4.47’de hammadde miktarının artırılması için yapılan çalışma durumuna göre üretim miktarının artırılması için yapılan çalışmaların yeterlilik durumları değerlendirilmektedir. Yapılan değerlendirmeye göre ceviz ve dut ağacı dikim sayısını artırmak isteyenlerin alt grubundaki katılımcıların %15,4’ ünün hiç bir şey yapılmadığı, %84,6’ sının ise yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görüşünde, tarım ve koop. destek alanların alt grubundaki katılımcıların %50,0’ sinin çalışmaları yeteli olduğu, %50,0’ sinin yapılan çalışmaların yetersiz olduğu, hiç bir şey yaptırmayanların alt grubundaki katılımcıların ise %20,0’ sinin hiç bir çalışma yapılmadığı, %80,0’ sinin ise yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görüşündedir. Bu araştırma sonucunda hammadde miktarının artırılması için yapılan çalışma durumuna göre üretim miktarının artırılması için yapılan çalışmaların yeterliliği arasında istatistiksel önem taşıyan bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ

Çalışmamızın bu bölümünde firmaların fikirlerini almak için oluşturduğumuz anket çalışmasıyla elde ettiğimiz sonuçlar değerlendirilecektir. Çalışma ile ilgili değerlendirme yapmadan önce çalışmanın amacını kısaca ortaya koymakta yarar vardır. Bu çalışma Gümüşhane ilinde pestil ve köme üretimi yapan firmaların kuruluşları ile ilgili bilgiler, işletmecilik faaliyetleri, hukuki durumları, hammadde temin edildiği kaynaklar, kapasite kullanım durumları, başta olmak üzere çeşitli durumları genel anlamda tanımak amaçlanmıştır.

İkinci grupta yer alan 28 soruyla işletmelerin hammadde temin ediliş şekilleri, hammadde teminleriyle ilgili oluşan sorunlar, ürünlerin etiketlenmesi ve ambalajlanması, üretimde kullanılan alet, ekipmanın hijyen açısından önemi, üretim kalitesinin artırılabilmesi gibi durumları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma sonucunda pestil ve köme sektörü ile ilgili elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

İşletmelerin hukuksal ve ticari yapılarına bakıldığında genelde limited şirket şeklinde kuruldukları ve üretim kapasitelerinin ancak %60 ile %80'ini kullanabildikleri görülmektedir. Ankete katılan işletmelerin Gümüşhane iline en fazla istihdam alanında

katkı yaptıkları gözlemlenmiş fakat yinede pestil ve köme sektöründeki toplam işletme ve bu sektörde çalışan toplam işgücü sayısının yetersiz olduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin sattıkları ürünlerin tamamının kendileri tarafından üretildiği ve üretim konusunda sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir. İşletmelerin büyük bir çoğunluğunun pestil ve köme üretiminde kullanılan mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına önem verdiği görülmüştür.

İşletmelerin yapmış oldukları satışların büyük bir kısmının ulusal piyasada gerçekleştiği yine anket verileriyle elde edilmiştir. İşletmelerin çoğunluğu danışmanlık hizmeti almakta ve buda işletmelerinin çoğunluğunun araştırma geliştirme faaliyetlerini desteklediklerini göstermektedir. İşletmelerin büyük bir kısmının mevcut durumlarını geliştirmek ve modernize etmek için yeni projeler üzerinde çalıştıkları anket çalışmasıyla görülmüş, teknolojik anlamda, üretim sistemleri içerisinde kurutma sistemlerinin, bantlı üretim sistemlerinin vakum makinelerinin geliştirilebilir olduğu saptanmıştır.

İşletmelerin en önemli sıkıntısı olan hammaddelerle ilgili hammaddelerin Gümüşhane'den yeterince karşılanmadığını, üretim için kullanılan hammaddenin büyük bir kısmının il dışından gerçekleştiği, bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların yetersiz kaldığını ve üretimlerinin desteklenmesi gerektiği görüşünün tüm işletmeler tarafından desteklendiği. Bu amaçla yapılması gerekenin, temel olan hammaddelerden ceviz ve dut ağacı sayısının artırılması gerektiği görülmüştür.

Ekonomik anlamda, işletmelerin dışında yapılan üretimlerin (evlerde yapılan) işletmeleri çok fazla etkilemedikleri ve bu tip üretimlerde sağlıklı olup olmama açısından, hijyenik üretime önem verilmediği görülmüştür.

Mevcut işletmelerin ürünlerinin pazarlanması açısından en büyük sorunun tanıtım konusunda yaşandığını, bu konuda hem yerel hem de ulusal anlamda daha fazla tanıtımının yapılması gerektiğini. Pazarlamayla ilgili diğer bir sorunun ürünlerin etiketlenmesi ve ambalajlanması ile ilgili olması dolayısıyla, işletmelerin büyük bir çoğunlunun ürünlerin imalattan çıkmadan önce etiketlenmesi ve ambalajlanması gerektiğini ve bu sayede pestil ve köme'de yaşanan en büyük sorunun, yırtılma, çatlama ve kırılmanın engellenebileceği savunulmuştur.

Ayrıca üreticiler, ilin coğrafik konumunun sektörün gelişmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedirler.

İşletmelerin bu sektörü geliştirmek adına daha da yapılabilir bir takım işlerin olduğunu, sektörün geleceği ile ilgili olumlu düşündükleri görülmüştür. Markalaşmanın hem işletmeler tarafından hem de ürünler tarafından önemli olduğu belirlenmiş. İl de işletme sayısının artmasının kendileri ve Gümüşhane açısından faydalı olacağını, artan rekabetin hem kaliteyi hem de kendilerini geliştireceğini dile getirmişlerdir. İl ekonomisi içerisindeki ihracat miktarının artırılması için işletmeler, kendilerinin daha resmi ve üretim hacmi olarak daha büyük yapıya bürünmeleri gerektiğini bildirmişlerdir.

Gümüşhane’de göç olayının fazla olmasının ana sebebinin daha iyi geçim koşullarına sahip olabilmek olduğu işletmeler tarafından belirtilmiş ve bu durumun sektörün genişletilmesi ve geliştirilmesi ile ortadan kaldırılabileceği düşüncesi ağır basmıştır.

İşletmelerden alınan bilgilerle ayrıca şu sonuca ulaşılmıştır ki; pestil ve köme sektörünün Gümüşhane’deki en önemli sektör olduğu ve bu sektörün desteklenmesi durumunda il ekonomisi içindeki payının giderek artacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda sektörle ilgili öneriler de aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Pestil ve köme tüketiminin artırılması için büyük mağazalar zincirine girmeye çalışılmalıdır. Başta gıda fuarları olmak üzere, gıda satışının fazla olduğu iş yerlerinde standartlar açıp halka tadımlık pestil ve köme ikram edilerek tüketici kitlesinin daha da artmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu konuda imalathaneler ortak hareket edebilir, masraflar bölüşülebilir ve reklâmda Gümüşhane yöresel dut pestil ve kömesi adı altında yapılabilir.

Pestil ve kömenin besin değerini dile getiren broşürler bastırıp müşterilere verilmesi faydalı olabilir.

Günümüzde Elazığ, K.Maraş, G.Antep, Bitlis, Erzincan, Erzurum, Mersin, Hatay gibi birçok ilde pestil ve köme üretimi yapılmaktadır. Şunun da belirtilmesi gerekir ki en hızlı gelişme Gümüşhane de yaşanmaktadır. Bu gelişme modern

işletmelere doğru yönlendirilirse kaliteli ve seri üretim yapan fabrikalar, imalathanelerin önüne geçebilir ve onların zamanla birer birer kapanmasına yol açabilir.

İşletmeler yatırımlarını küçük ölçekli gerçekleştirme yerine ,daha büyük ve modern işletmeler şeklinde gerçekleştirmelidirler.

İmalathanelerin çoğalması üretim artması ve buna bağlı olarak hammaddelere karşı duyulan ihtiyacın artması demektir. Maalesef ki Gümüşhane ilinde hammadde üretimine yönelik(bal, dut, ceviz) geniş çaplı bir çalışma yapılmamaktadır. şu an itibariyle kullanılan hammaddelerin %80'i dışarıdan sağlanmaktadır. Bu da il içinde temin edilen gelirin il dışına akmasına neden olmaktadır. Bu yönde çok ciddi çalışmalar yapılmalı, verimsiz bahçeler yenilenmeli ve fidan dikimi artırılmalıdır. Dut ve ceviz çok seçici bitki olmadığından dolayı meyilli araziler set şeklinde teraslanarak meyvelik alanlara dönüştürülebilir ve su ihtiyacı için kuyu veya pompalar vasıtasıyla sulama yapılmalıdır.

İlimizde sözleşmeli çiftçilik sistemi yaygınlaştırılmalı, ifti ürettiği ürün için pazarlama sıkıntısı çekmemelidir. Bu konuda yapılan anlaşma gereği elde edilen ürünler imalathanelere satılabilmelidir.

İşletmeler hammadde teminlerini genellikle il dışından gerçekleştirmektedirler. Bu da işletmeleri farklı merkezlere yönlendirmektedir. Dolayısıyla alınan hammaddenin aynı kalitede olması sağlanamamaktadır. Bunu engellemek için işletmeler birlikte hareket etmeli ve alınacak hammaddenin tek bir merkezden alınması sağlanabilmelidir.

Bu sorunun ortadan kaldırılması için pestil ve köme üretimi yapan firmaların tek bir çatı altında toplanması, hammadde alımı ve ürün fiyatlandırması gibi önemli kararları birlikte almaları gerekmektedir. Böylece hem alınan hammaddenin kalitesi artacak hem de fiyat olarak daha ucuza maliyetlendirilecektir. Buda doğal olarak ürünün satış fiyatına yansiyacak ve işletmelerin daha fazla miktarda satış ve gelir elde etmelerine imkân sağlayacaktır.

Hammaddenin kalitesi direk ürüne yansıdığından kullanılan hammaddelerin nerede üretildiği hangi ilaçlamalardan geçtiği küflü, çürük, kurtlu gibi bozulma emarelerine sahip olup olmadığı araştırılabilir. İl dışından gelen bal, dut ve cevizlerin ambalajlarında üretim izinlerinin olup olmadığı araştırılmalı, yanlış bir üretime meydan vermemek için şüpheli durumlarda mutlaka Tarım İl Müdürlüğüne bilgi verilmelidir.

Tüm imalathaneler ürettikleri ürünleri sık sık analiz ettirmeleri gerekir. Kaliteli, güvenilir ve standart bir üretim yapabilmek için laboratuara sahip olunmalı veya il geneline hitap edecek herkesin yararlanabileceği laboratuvar mutlaka kurulmalıdır. Laboratuarda analiz sonucunda hatalı olduğu tespit edilen ürünler piyasaya sürülmemelidir.

Çalıştırılan personel sürekli eğitime tabi olmalıdır. Özellikle hijyen ve sanitasyon konularında çalışanların bilinç düzeyi artırılmalıdır.

Eğitim konusunda, Tarım İl Müdürlüğü bünyesinde, bu sektörde dışarıdan çalıştırılan bayanların eğitimine yönelik kurslar verilmeli ve işletmelerin köme üretimi

için cevizlerin iplere dizilmesi işini evlerde değil, Tarım İl Müdürlüğü kontrolünde yaptırması gerekmektedir.

Ürünler konusunda Ar-Ge çalışması yapılarak çeşitlilik artırılmalı ve böylelikle Gümüşhane ilinde fazla yetiştirilen ürünlerin değerlendirilmesi yoluna gidilmelidir. Böylelikle hem üretici, hem imalatçı ve hem de tüketici kazanmış olacaktır.

Bu doğrultuda ürünün kolay bozulmasını engelleyecek yeni ambalajlama ve paketleme faaliyetlerinin geliştirmesi gerekir. Bu sayede ürünün il dışına pazarlanmasında dayanıklılık süresinin uzatılması da sağlanmış olacaktır.

Karbonhidrat içeriği yüksek olan bal, pekmez gibi ürünlerin pestil yapımında kullanılırken ısıtmanın son aşamasına doğru herleye katılmalı. Aksi takdirde yüksek ısıda karbonhidratların karamelizasyonu söz konusu olduğundan, insan sağlığını olumsuz etkileyen Hidroksimetilfurfurol (şekerleşmiş) balın 55 derecenin üzerinde ısıtılmasıyla HMF maddesinin oluştuğu da tespit edilmiştir. Ayrıca pekmez yapımında dut veya üzüm suyunun yeterince karıştırılmadan dip kısmının yanması sonucu yüksek oranda HMF maddesi ortaya çıkar. Dolayısıyla pekmez, pestil ve köme imalatında mutlaka vakum evaporasyonlar tercih edilmelidir. Çift cidarlı kazanlarda yapılmaya devam edecekse mutlaka iyi karıştırma yapılmalı ve üründen numune alıp analiz ettirilmelidir. İzin verilen miktar en fazla 50 mgr/kg'dır.

Üretilen ürünün pazarlanması aşamasında reklâmın önemi yadsınamaz. Gümüşhane'de üretici işletmelerin bu konuda, hem yerel anlamda hem de ulusal

anlamda yetersiz kaldıkları görülmektedir. Bu anlamda ürünün tanıtımını yaygınlaştırmak amacıyla hem yerel medyada hem de ulusal medyada ürünün etkin bir pazarlama çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca bu konuda Doğan Medya Grubu, işletmeler açısından tanıtım konusunda önemli bir çıkış yolu olarak değerlendirilebilir.

Gümüşhane'nin kalkınması tek başına değil Karadeniz genelinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Gümüşhane'nin kalkınması Karadeniz'in kalkınmasıyla gerçekleşir. Bu yüzden kalkınmanın gerçekleşmesi için girişimcilik, sermaye birikimi, örgütlenme, bilgi birikimi, bilinçlenme, hammadde, izlenme ve ilgilenme, arka çıkma, özüne ve gücüne inanmakla ve güvenmekle olur. Bunun için öncelikle tarım ve ona bağlı kurulan sanayilerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Köylerden büyük kentlere göçü önlemek için kırsal kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi zorunluluk arz etmektedir. Bu bağlamda pestil ve köme üretiminin artması halinde hem göçün azalması hem de il ekonomisinin canlanması sağlanacaktır. Ayrıca bu sektörün canlanması il tanıtımını artıracığı gibi, firmaların ihracat rakamlarına da olumlu etki yapacaktır.

KAYNAKLAR

- Açıl, F. ve R. Demirci (1984), Tarım Ekonomisi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No: 880, Ders Kitabı, No: 245, Ankara.
- Akçay, İ. 12 Mayıs 2007, Gümüşhane Kuşakkaya Gazetesi, Köşe Yazısı
- Aksu B., Kurtoğlu A.(2002), Türkiye’de Büyük Ölçekli Orman Ürünleri Sektörü İşletmelerinin Yapısal Analizi, İÜ. Araştırma Fonu, Proje No:1408/05052000.
- Aslantaş, İ., Ahmet, A., Küçükyavuz, O.(1999), Gümüşhane İli Yatırım Alanları Araştırması, Sanayi Araştırma ve Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
- Demir, Y. , E. Akaryalı, ve İ. Akpınar (2006), “Gümüşhane İli Maden Potansiyeli”, Gümüşhane Mühendislik Fakültesi, Gümüşhane
- Dinler, Z.(2002), Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınma Sempozyumu, Cilt: 2, Gümüşhane
- Doğa Pestil ve Köme İşletmesi, Anonim, 2009, Gümüşhane.
- Doğanay, H.(1994), “Türkiye Beşeri Coğrafyası”, Gazi Büro Kitapevi, Ankara
- DPT (2004), “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”, DPT Yayını, Ankara
- Genç, F. , A. Dodoloğlu (2002), “Arıcılığın Temel Esasları (Ders Notu)”, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Yayın No: 166, Erzurum
- Gökalp, N. S. (1999), “Erzurum’un Ekonomik Yapısı ve Gelişme Potansiyeli”, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Gümüşhane’nin Ekonomik Kalkınması (2004), Seminer, İlmi Araştırmalar Vakfı Yayını, Gümüşhane

- Gümüşhane Esnaf ve Sanatkârlar Odası (2006), Ekonomik Göstergeler, Esnaf ve Sanatkârlar Odası Yayını. Gümüşhane
- Gümüşhane Valiliği (2004), İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü, Gümüşhane İli Çevre Durum Raporu, Gümüşhane
- Gümüşhane Yöresinin Kalkınma Sempozyumu, 23–25 Ekim 2002, “Küçük Ve Orta Boy İşletmelerin Mevcut Durumları”, Cilt:1, Gümüşhane
- Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü Tarım Dergisi, Nisan 2006, Sayı: 21, Gümüşhane İlimiz Ekonomisi Sorunları ve Çözüm Önerileri, Recep Ergin
- Gümüşhane Tarım İl Müdürlüğü, Tarım Master Planı, Seminer, Gümüşhane Tarım Sektörü GSYİH’ sının Bölge ve Ülke Karşılaştırması, 2004, Gümüşhane.
- Gümüşhane Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 2004, Ekonomik ve Ticari Durum Raporu, Gümüşhane.
- Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, 2007, Faaliyet Raporu, Gümüşhane İli Sanayi Durumu, Gümüşhane.
- Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, 2009, Kapasite Raporları, Gümüşhane.
- Kalay, H. Zeki., 23 Ekim 2002, Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınma Sempozyumu, Cilt:1, Gümüşhane
- Kişisel Gelişim Merkezi, 18–19 Nisan 2003, “Liberal Reformlar ve Devlet Sempozyumu”, Ankara
- Koday, Z. (23–25 Ekim 2002),”Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınma Sempozyumu”, Cilt:2, Gümüşhane
- Mehmet,Ö., “Gümüşhane’de Pestil ve Köme’nin Durumu”, 2008, Gümüşhane.
- Merdan, K.(2007), Gümüşhane’nin Ekonomik Yapısı Ve Organik Tarım, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Pestilciler Birliği, 2010, Anonim, Gümüşhane.

Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi, 2006, 1/100.000

Ölçekli Çevre Düzeni Plan Araştırma Raporu, İlke-Kayhan Ortaklığı

Özdamar, K.(2002), Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1, Eskişehir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (2004), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Ve

Destekleme İdaresi Başkanlığı, KOSGEB Veri Tabanı

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Araştırma Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (1999),

“Gümüşhane Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Araştırması”, Ankara

Tamzok, N. (2003), “Küresel Politikalar ve Türkiye Madencilik Sektörü”, Emre

Yayınevi, Ankara

Tozlu, S. (1998), XIX. Yüzyılda Gümüşhane, Akademik Araştırmalar, Erzurum, s.1.

Türkiye ve Gümüşhane’de Arıcılık, 2006, “Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Zooteknik Bölümü (Ders Notu)”

WEP

İsmail Bulmuş,“Kırsal Kesimde Kişi Başına Gelir Ve Tüketim Harcamalarının Bazı Mallar Talebi Üzerindeki Etkileri”,11 Ekim 2009.

(<http://yaklasim.iibf.gazi.edu.tr/ciltler/1/2/2.pdf>)

Maden Teknik Arama Dergisi, Ahmet Çağatay ve İbrahim Çopuroğlu, “Gümüşhane Kurşun Çinko Yataklarının Mineralojisi”,23 Şubat 2009.

(http://www.mta.gov.tr/mta_web/kutuphane/mtadergi/111_5.pdf)

Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu,19 Haziran 2009.

(<http://www.ekutup.dpt.gov.tr/madencil/metalmad/oik634.pdf>)

Devlet Planlama Teşkilatı, Trabzon ve Alt Bölge ve İllerdeki Sağlık Göstergeleri,19 Haziran 2009.

(<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3116/2003-05.pdf>)

H.Ozan Erzincanlı, “Tarım Sektöründe Eğitim ve Danışmanlık”,11 Ağustos 2009

(http://www.tarimsal.com/makaleler/Tarim_Sektorunde_Egitim_ve_Danismanlik.htm)

Türkiye İstatistik Kurumu, İllere Göre Tarım İstatistikleri,25 Mart 2009.

(<http://www.tuik.gov.tr/tarim/gumushane>)

Devlet Planlama Teşkilatı, İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri,Gümüşhane,15 Kasım 2009. (<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/illersedesanayi/gumushane.pdf>)

Devlet İstatistik Enstitüsü, Trabzon Alt Bölgeleri ve Türkiye Açısından Nüfus Artış Hızı,19 Nisan 2009.

(<http://www.die.gov.tr>)

Bizle Sohbet, “Türkiye’de Tarım ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri”,Sevil İsmail,10 Ağustos 2009.

(<http://www.bizlesohbet.com/330-Turkiyede-Tarim-Ve-Ekonomisindeki-Yeri.html>)

Gümüşhane Valiliği, Hayvancılık, Arif Duman, 25 Mart 2009.

(<http://www.gumushane.gov.tr/hayvan.asp8>).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İllerdeki Küçük Sanayi Sitelerinin Dağılımı, 4 Nisan 2009.

(<http://www.sanayi.gov.tr/Bolgeler/kss>).

Gümüşhane Valiliği, Coğrafi Konum, Arif Duman,15 Haziran 2009.

(<http://www.gumushane.gov.tr/cografi.asp>)

T.C. İç İşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Veri Aktarım İller Sıralaması,24 Ağustos 2009.

(<http://www.ilemod.gov.tr/top.asp>)

Türkiye İstatistik Kurumu, Kısa Dönemli İş İstatistikleri, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi,

23 Eylül 2009.

(<http://www.tuik.gov.tr/in%C5%9Faat/b%C3%B6lgeler>)

Türkiye İstatistik Kurumu, Kısa Dönemli İş İstatistikleri,25 Eylül 2009.

(<http://www.tuik.gov.tr/in%C5%9Faat/iller>)

Türkiye İstatistik Kurumu, Gümüşhane ve Trabzon Alt Bölgesi Nüfus Göstergeleri,30 Eylül 2009.

(<http://www.tuik.gov.tr/n%C5%9Fus/iller>)

Gümüşhane Haberleri, Gümüşhane de Hayvancılık Hibeleri,14 Nisan 2010.

(<http://www.senindir.net/gumushane-de-hayvancilik-hibeleri.html>)

Yüksek Öğrenim Kurumu, Trabzon Alt Bilge İllerinde Yüksek Öğrenimde Öğrenci Sayıları,20 Nisan 2009.

(<http://www.yok.gov.tr>.)

Kobieför, Aylık Ekonomi ve Sanayi Dergisi, Gümüşhane GSYİH'nın Sektörel Dağılımı,03 Ağustos 2009.

(http://www.kobi-efor.com.tr/haber_detay)

Çevre ve Orman Bakanlığı, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı, 24 Mayıs 2009.

(<http://www.ogm-trabzonobm.gov.tr/eylem/trabzon.pdf>)

Gümüşhane İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü,15 Mart 2009.

(<http://www.gumushanekulturturizm.gov.tr/BelgeGoster.asp>)

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü,23 Haziran 2009.

(<http://www.meteor.gov.tr/2006/sayisal/sayisal-mm5meteogram>)

T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı,07 Haziran 2009.

(<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/illerdetarim/gumushane.pdf>)

Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası,25 Nisan 2009.

(<http://www.gumushanetso.tobb.org.tr>)

Özgür Haber gazetesi,22 Mayıs 2009.

(<http://www.ozgurhaber.com/yerel-haberler/gumushane>)

Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü,17 Haziran 2009.

(<http://www.gumushane.meb.gov.tr/okulsis/okulsis.htm>)

Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü,17 Haziran 2009.

(<http://www.gumushane.meb.gov.tr/yatirim>)

Gümüşhane Üniversitesi,02 Ocak 2010.

(<http://www.gumushane.edu.tr>)

Gümüşhane Valiliği, Arif Duman,14 Ocak 2010.

(<http://www.gumushane.gov.tr/sanayi.asp>

(<http://www.gumushane.gen.tr/tarim/aricilik>)

Gümüşhane İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü,15 Mart 2009.

(<http://www.gumushanekulturturizm.gov.tr>)

(<http://www.ozgurhaber.com.tr>) , 22 Mayıs 2009.

(<http://www.gumushane.gen.tr>), 04 Haziran 2009.

(<http://www.habersenindir.net>), 14 Nisan 2010.

(<http://www.pestilg29.sitemynet.com>), 25 Nisan 2010.

**EK-1 GÜMÜŞHANE İLİNDE PESTİL VE KÖME ÜRETİM VE TİCARETİNİN
EKONOMİK ANALİZİ
ANKET SORULARI**

Bu anket çalışması Gümüşhane ilinin kalkınmasında önemli bir ekonomik potansiyel oluşturan pestil ve köme üretim ve ticaretinin ekonomik analizini yapmak amacıyla hazırlanmıştır. Sektörün mevcut durumunu, gelişimini ve sorunlarını değerlendirmek için birincil veri kaynağı olarak kullanılacak olan bu anket çalışmasına katılarak sektörünüz ve il ekonomisiyle ilgili gelişmelere de katkı sağlamış olacaksınız. Çalışma sonucunda önemli bulgulara ulaşılması ve rasyonel önerilerin geliştirilebilmesi, kısaca çalışmanın başarıyla tamamlanabilmesi ankete vereceğiniz cevaplara bağlıdır. Elde edilen verilerin başka maksatlarla kullanılmayacağını bildirir, çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1.BÖLÜM

İşletme İle İlgili Bilgiler

İşletme yöneticisinin

1.) cinsiyeti

2.) Yaşı.....

3.) Eğitim düzeyi.....
(olarak)

4.) Mesleki deneyimi..... (yıl)

5.) İşletmenin ticari veya hukuki yapısı

(-)şahıs işletmesi

(-)Limited şirket

(-)kolektif şirket (-)Anonim şirket

6.) İşletmeniz kaç yıldır faaliyette ?.....

7.) İşlemenizde çalışan personel sayısı kaçtır ?.....

8.) Sattığınız ürünlerin üretimini siz mi yapmaktasınız. evet() hayır()

9.) Ürünlerinizi sattığınız piyasalar ve satış paylarını yazınız.

- yerel piyasa (şehir içi ve çevre ilçeler) % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)

- Ulusal piyasa (şehir dışı yakın ve uzak iller % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)

- yurt dışı (ihracat) % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)

10.) Hammaddelerinizi aldığınız piyasalar ve alım paylarını yazınız

- yerel piyasa (şehir içi ve çevre ilçeler) % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)
- Ulusal piyasa (şehir dışı yakın ve uzak iller % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)
- yurt dışı (ithalat) % (0 ile 100 arası bir rakam yazın)

11.) Yıllık toplam üretim kapasiteniz ne kadar (ağırlık olarak ton cinsinden).....

12.) Üretim kapasitenizin ne kadarını kullanabiliyorsunuz?

- (-) % 0 ile % 20 arası
- (-) % 20 ile % 40 arası
- (-) % 40 ile % 60 arası
- (-) % 60 ile % 80 arası
- (-) % 80 ile % 100 arası

13.) Sizce ürünleriniz ve işletmeniz yerel ve ulusal piyasalarda ne kadar tanınıyor?

- (-) Hiç tanınmıyor
- (-) sadece yerel piyasada tanınıyor
- (-) hem yerel hem ulusal piyasalarda tanınıyor
- (-) Ürünlerimiz ve firmamız her iki piyasada da çok tanınıyor

14.) bünyenizde çalıştırdığınız teknik personel varmı? Varsa sayılarıyla beraber işaretleyiniz.

- Gıda müh.
- Makine ve teçhizat için mühendis,
- Muhasebeci,
- Pazarlamacı.....
- profesyonel yönetici.....

15.) İşinizi geliştirmek için danışmanlık hizmetlerinden yararlanıyor musunuz.?

evet() hayır ()

16.) Ürününüzü ve/veya çeşitlerinizi geliştirmek ve artırmak için araştırma yapıyor ve geliştirmeye çalışıyor musunuz?.

evet() hayır ()

17.) İşinizi yaparken karşılaştığınız en önemli sorunlar neler önem sırasına göre sıralayınız

-
-
-
-

18.) Sektörünüzün Gümüşhane iline hangi konuda daha çok katkı sağladığınızı düşünüyorsunuz,

- () Üretim katma değeri,
- () Satış hâsılatı ve ödenen vergiler
- () İstihdam,
- () Şehrin tanıtımı ve turistik ilgi, () Vb.

2. BÖLÜM

Üretim Sorunları ve Çözüm Önerileri İle İlgili Sorunlar

19)-Gümüşhane de pestil ve köme'nin pazarlanmasında bilgili ve yetenekli şirket sayısı yeterli mi?

a)çok fazla b)yeterli c)yetersiz d)hiç yok

20)Pestil ve köme üretiminde kullanılan mikrobiyal ve kimyasal analiz sonuçlarına bakıyor musunuz?

a)evet b)hiç yaptırmadım c)gereksiz olduğunu düşünüyorum d)hayır

21)Pestil ve kömede kullanılan hammaddelerin yeterince Gümüşhane'den karşılandığına inanıyor musunuz?

a)Çok fazla yeterli b)yeterli ama tüketim için kullanılıyor c)yetersiz-üretimi desteklenmeli

22)Hammadde olarak kullanılan ceviz, dut ve bal üretiminin artırılması için hangi girişimlerde bulundunuz?

a)Ceviz ve dut ağacı dikim sayısını artırmak b)Daha fazla ürün almak için ilaçlama yapmak c)Tarım ve kredi koop. destek almak d)Hiçbir şey yapmadım

23)-Başta üretim tesisleri olmak üzere kullanılan alet, ekipmanın hijyen açısından önemine ne ölçüde dikkat ediyorsunuz?

a)Çok b)olabildiğince c)pek dikkat edemiyoruz. d)Maalesef çeşitli nedenlerden dolayı dikkat edemiyoruz

24)-Ürünlerin imalattan çıkmadan önce etiketlenmesini ve ambalajlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?

a)kesinlikle b)satış için önemlidir c)gerekmez

25)-Bu ürünlerin daha fazla ihraç edilebilmesi nelerin yapılması gerekir?

a)İşletmelerin daha resmi ve büyük yapıya bürünmesi b)Yerel yönetimlerin desteğinin artması c)Hükümet desteği d)Şu anki ihracat rakamları yeterli e)teşviklerin artması

26)-Evlerde yapılan üretimler, işletmelerin üretimlerini ne kadar oranda etkiliyor?

a)yıllık gelirin %50'si b)%40'ı c)%30'u d)%20'si

27)-Pestil ve köme çeşitlerinin artması satışlara nasıl yansımıştır?

a)Satışlar artmıştır b)pestil ve köme özelliğini azaltmıştır c)bir etkisi olmamıştır

28)-Ev yapımı pestillerin imalathanede yapılan pestillerden farkı nedir?

a)Denetim eksikliği b)Hijyen eksikliği c)gıda eksikliği d)fark yoktur

29)-Pestil ve kömede aşağıdakilerden hangisinde daha çok sorun yaşıyorsunuz?

a)Üründen kaynaklı sorunlar b)renk, tat ve koku sorunları c)küflenme, çürüme ve kurtlanma sorunları d)yırtılma, çatlama ve kırılma e)acılaşma

30)-Bu ürünlerin pazara sunulmasında kaynaklanan en önemli sorun nedir?

a)ambalajlama ve etiketleme b)ürünün ve ortamın nemi, ısı ve güneşle teması c)tanıtım d)dağıtım e) bayi eksikliği

31)-Yerel anlamda basın ve yayın organlarının artması üretim miktarınızı etkilermi?

a)çok fazla b)şuandaki yapılan reklâmlar yeterlidir c)etkilemez

32)-Bu ürünlerin üretiminde kalitenin daha da artırılması için...

a)kalifiye eleman sayısının artması b)gıda denetimlerinin artması c)daha modern ekipmanların kullanılması d)çalışanlar ve işletme sahiplerinin bilinçlendirilmesi e)reklâm sektörünün daha etkin kullanımı

33)-İmalathaneleri geliştirmek ve daha modernize etmek için hangi çalışmaları yapıyorsunuz?

a)Üniversite ile işbirliği b)sanayi kuruluşlarıyla işbirliği c)işveren olarak yeni projeler geliştirmek d)mevcut sistemimiz yeterlidir

34)-Bu ürünlerin üretiminde yeni teknolojilerin uygulanabilirliği sizce var mıdır?

a)kurutma sistemleri geliştirilebilir b)bantlı üretim sistemine geçilebilir c)vakum makineleri geliştirilebilir d)şu anki sistemler yeterlidir

35)-Bu ürünlerde markalaşmanın önemi var mıdır?

a)kesinlikle b)rekabet için vazgeçilmezdir c)üretim miktarını etkiler d)olmasa da olur

36)-Gümüşhane de geleneksel ürünlerin azalmasının temel sebebi nedir?

a)tarıma olan güvensizlik b)işsizlik c)göç d)kalitesizlik

37)-Üretim boyunca personelin sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptırıyor musunuz?

a)her zaman b)arasıra c)denetimlerin olduğu zaman d)meccur yaptırıyoruz e)hiç yaptırmadık

38)-İleriyi düşünerek pestil ve köme üretimi için önümüzdeki dönemlerde yapmayı düşündüğünüz yatırımlarınız var mı?

a)Bir üretim birimi daha açmak b)farklı bir şehirde üretim gerçekleştirmek c)destek alabilirsem bayi sayısını artırmak d)bu sektörün geleceğini olumlu düşünüyorum

39)-Dışarıdan bir yatırımcı teşviklerden ve KOSGEB imkânlarından da yararlanmayı hesaba katarak burada modern, büyük bir pestil köme işletmesi kurmak istemesini nasıl karşılırsınız?

a)böyle bir teşvik ve destek yok b)desteklerim c)farklı işletmeler kaliteyi ve rekabeti artırır desteklerim d)istemem, satışlarım azalır

40)-Gümüşhane de pestil ve köme sektörünün önemli hammaddelerinden cevizin ve dutun il topraklarında üretim miktarlarının artırılması için yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

a)yeterlidir b)hiçbir çalışma yapılmadı c)yapılan çalışmalar yetersizdir

41)-Burada yaşayan halkın önemli bir çoğunluğunun göç etme nedeni nedir?

a)sanayi olmayışı b)tarım alanlarının olmayışı c)daha iyi geçim koşullarına sahip olmak d)farklı şehirleri görmek için

42)-Pestil ve köme sektörünün genişletilmesi ve geliştirilmesi sizce göçü engeller mi?

a)kesinlikle b)azda olsa etkiler c)azaltacağını düşünmüyorum

43)-Pestil ve köme üretici şirketlerinin aile tipi işletme şeklinde kurulması bu ürünlerin kalitesi üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

a)önemli bir paya sahiptir b)sanayi tipi üretimin yanısıra etkinliğini kaybetmiştir c)kaliteyi olumsuz etkilemektedir

44)-Pestil ve köme sektörünün gelişmemesinin en önemli nedeni hangisidir?

a)üreticilerin gelir düzeylerinin müstakil bir imalathane yapacak düzeyde olmaması b)tanıtım ve Pazar ağının yeterince gelişmemesi c)ilin coğrafik yapısı d)gıda ve sanayi tesislerinin bulunmaması

45)-Bu ürünlerin işletme,kurutma,paketleme ve depolama ünitelerine sahip modern tesislerde üretildiği takdirde sadece Türkiye’de değil Avrupa’da da tüketiminin artacağını düşünüyor musunuz?

a)evet b)Türkiye’de artacağını düşünüyorum c)etkisi olmaz

46)- Pestil ve köme sektörünün Gümüşhane’deki önemini nasıl belirtirsiniz?

a)şu anki sektörler içindeki en önemli sektör b)desteklenirse Gümüşhane için önemi artar c)önemli olduğunu düşünmüyorum

ÖZGEÇMİŞ

Adem ÖZBEK,17 Şubat 1978'de Trabzon'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 2001 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Bölümünü bitirmiş aynı yıl dikey geçiş sınavı ile Erzurum Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünü kazanmış ve orada bir yıl okuduktan sonra Karadeniz Teknik Üniversitesine yatay geçiş yapmıştır. 2004 yılında buradan bölüm ikincisi olarak mezun olmuştur. 2005 yılında Gümüşhane Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak göreve başlamış ve halen bu görevi devam ettirmektedir. Evli ve bir erkek çocuk babasıdır.